

Kiss Lajos – Molnár Gyula Mihály

Szülőfalunk: Egerlövő története

2021

Kiss Lajos – Molnár Gyula Mihály
Szülőfalunk: Egerlövő története

Szülőfalunk: Egerlövő története

Szerzők:

Kiss Lajos – Molnár Gyula Mihály

ISBN: 978-615-5539-45-9

Felelős kiadó: Info-Szponzor Kft., Tolna, 2021

Nyomdai előkészítés: Komáromi János

Séd Nyomda, Szekszárd

Előszó

„Ismerjük meg múltunkat és gyökereinket, hogy tudjuk honnan jöttünk, kik voltak őseink, elődeink, mitől vagyunk lövőiek. Célunk, hogy legyen mit tovább adnunk az utánunk jövőknek”

Egerlövő, Eger-lövő, Lövő, Lewe, Lewew, Luweu, Luen...

Ezek a nevek szerepeltek szülőfalunk a különböző oklevelekben, dokumentumokban az elmúlt 800 évben, mivel 1221-től a település nevének első írásos említése óta íródik a falu története.

A könyv megalkotói, összeállítói ezzel a kiadvánnyal szeretnének tisztelni szülőfalujuk történelme, az itt élő elődök, ősök emléke, élete, küzdelme, élni és megmaradni akarása előtt.

A szerzők az általuk fellelt, gyűjtött és összerendezett, szerkesztett dokumentumoknak, valamint a régészeti kutatások eredményeinek felhasználásával igyekeztek ennek a Borsod megyei falunak a történetét minél részletesebben papírra vetni. Elhivatott célunk, hogy a jelen- és az utókor számára minél hívebb képet adjunk a falu történetéről, a gyökereinkről, ami útmutatásként is szolgálhat a jövő nemzedékek számára.

A kiadvány összeállítása során alapvetően a régészeti kutatási eredmények és a ránk maradt írásos emlékek, okmányok felhasználásával kívántunk megalapozott, tényszerű leírást adni a település hiteles történetéről. Ennek megfelelően a forrásokat külön soroljuk fel, hogy egyértelmű legyen a leírtakat bizonyító, alátámasztó adatok, dokumentumok származási helye.

A kiadvány megjelenésének 2021-es időpontját az indokolja, hogy a település neve írásos formában leegelőször 1221-ben, a Váradi Regestrum¹ című műben található meg, ami a 800 éves évfordulót jelenti.

Elismerésünket és köszönetünket fejezzük ki a kiadvány nyomtatásához anyagi támogatást nyújtóknak, akiknek nevét külön mellékletben tüntettük fel. Nagyon hálásak vagyunk Zubor Károlynak (Nagyvőfély), Kiss Balázsnak, Deáki Lajos Dávidnak, Derdák Évának és Kiss Irénnek, akik anyagokkal, képekkel és számítástechnikai ismereteikkel, tudásukkal segítették a munkánkat.

Egerlövő, 2021 szeptembere

Tartalomjegyzék

Előszó	5. oldal
Tartalomjegyzék	6. oldal
Kiss Lajos: Az én falum	8. oldal
I. Régészeti leletek	9. oldal
I.1. Régészeti kutatások, feltárások szülőfalunk határában	9. oldal
I.2. A település temploma	12. oldal
I.3. A lövői malom története	17. oldal
II. A település kialakulása, kezdetek	22. oldal
III. Szülőfalunk a honfoglalás és az Árpád-kor idején	24. oldal
III.1. Az első írásos források	24. oldal
IV. Lövő a középkorban (14. század-15. Század)	30. oldal
IV.1. Földbirtokosok, birtokadományozások, földbirtok-szerzések	30. oldal
V. A török hódítások időszakában (16. század –17. század)	36. oldal
V.1. Élet a hódoltság előtt és idején, adózási adatok	36. oldal
V.2. A Lövei alias Bálinti-család és a Dőryek birtokszerzése	39. oldal
VI. Az 1700-as évektől a dualizmus koráig	51. oldal
VI.1. Az 1700-as évek eleje	51. oldal
VI.2. A település Urbáriuma	51. oldal
VI.3. Az 1800-as évek eleje	59. oldal
VI.4. A településünket érintő 1848-1849-es események	60. oldal
VI.5. Fényes Elek leírása Egerlövőről	64. oldal

VI.6. Az 1800-as évek második fele	
– Korabeli helynevek.....	66. oldal
VII. A dualizmus időszaka és az első világháború	68. oldal
VII.1. A századforduló érdekességei	
(Birtokosok, jegyzők, Fogyasztási Szövetkezet,	
posta, szegényparasztság, kivándorlás)	68. oldal
VII.2. Lövőiek az első világháborúban,	
a háború utáni időszak	78. oldal
VII.3. Az egerlövői rezesbanda	
megalakulása 1914-ben.	85. oldal
VIII. A Horthy-korszak és a második világháború	90. oldal
VIII.1. Hivatali előjáróság,	
gazdaság, kereskedelem a korszakban	90. oldal
VIII.2. A második világháborúban	95. oldal
IX. A második világháborútól napjainkig	98. oldal
IX.1. A korszak gazdasági élete,	
birtokviszonyok, a tarjáni kitelepülés	98. oldal
IX.2. A Rákosi-korszak	102. oldal
IX.3. Adatok az oktatás történetéhez	108. oldal
X. Adalékok az egerlövői zsidóság történetéhez	110. oldal
XI. Hírességeink, akikre büszkék lehetünk	115. oldal
XII. Egerlövő nemesi családjai	125. oldal
XII. Egerlövő fejlődése képekben	156. oldal
Összegzés, zárszó	164. oldal
Mellékletek	166. oldal
Forrásanyagok	191. oldal
Deák Géza: Van egy hely, ami vonz!	195. oldal

Kiss Lajos: Az én falum

Dél-Borsodnak legszebb tája,
Gyerekkorom szép világa,
Örülök, ha látlak téged,
Hozzád mindig visszatérek!

Messziről a templom tornya,
Szívünk dobbanását hordja.
Utat mutat sok vándornak,
Megmaradt az utókornak.

Ismerjük mi minden részét,
Kertek és Zug szép vidékét.
Ott a Hóstya, Kiskút, Kőhíd,
Damfi, Lapos, mind haza hív.

Tudjuk, hol az Intravilla,
Árendásoknak a hídja,
Pilikány és Nánási-tag,
Kis-zúgó és Eger-patak.

Itt van közel a Suhajtó,
Közönséges és a Csurgó,
Gödrök mellett a Bánom kert,
Szívünk soha el nem felejt.

Őseinknek lába nyoma,
Barát, rokon, sógor, koma,
Ámbitusos régi házak,
Mindnyájunkat hazavárnak.

Édesanyám régi háza,
Gyermekkorunk szabadsága,
Sok-sok élmény, kedves emlék,
Ide mindig visszatérnék!

I. fejezet

Régészeti leletek

I. 1. Régészeti kutatások, feltárások szülőfalunk határában

1983-ban Egerlövő település határában, a Homokparton az újra művelésbe vett homokbánya területén került sor leletmentő ásatásokra, miután emberi csont maradványokra bukkantak. Az elvégzett ásatások eredményeiről Lovász Emese régész, a sátoraljaújhelyi Kazinczy múzeum munkatársa tartott előadást a népvándorlaskor fiatal kutatóinak szentesi találkozóján². A régésznő előadásában elmondta, hogy egy időszámítás utáni 5-6. századból származó gepida temetőt tártak fel részben a homokbánya területén.

A gepidák rövid történetéről a <https://gepida.hu/hu/gepida-vilaga/gepidak-tortenete> internetes oldalon³ következő olvasható: *„Eredetük-ről, őstörténetükről saját vagy tárgyilagos írásos emlék nem maradt fent. A gepidák a gótokkal azonos keleti germán nyelvet beszéltek, de valószínűleg más dialektusban. Más népekkel nem házasodtak, még a rokon eredetű népekkel is feszült viszonyban voltak. A gepida embertípus közepes termetű, arányos testalkatú, jellemzően északi típusú volt, bár később átmeneti típusok is kialakultak. A valószínűleg keleti germán eredetű, magát gazdagnak, bőkezűnek elnevező népcsoport első egyértelmű régészeti nyomait a Visztula torkolatvidékétől lehet nyomon követni a 2-3. századtól kezdődően. A Kárpát-medencében, pontosabban a Szamos-Tisza és a Körösök vidékén a 3-4. században jelentek meg. Átmenetileg önálló hatalmi tényezőként innen törtek ki rendszeresen kelet és dél felé, újabb terüle-*

tekért harcolva. A gepidák eleinte törzsszövetségi vezetés alatt, faluközösségekben éltek. A valós hatalmat a népgyűlés gyakorolta. Királyt csak sorsdöntő történelmi helyzetben választottak. A hun királyi központ és birodalom kialakulásakor nekik behódolva, de önazonosságukat megtartva éltek, Attila szövetségesévé váltak. Attila halála után a gepidák valószínűleg szert téve a királyi kincsekre minden irányban jelentős területeket foglaltak el, melyet a kelet-római birodalom is elismert. A bizánci császár is szövetségesévé fogadta őket, az így kibontakozó kapcsolatok révén felvirágzott Gepidia, de egységes uralom csak a 6. század végén jött létre. A 6. század végén a gepidák elfoglalták Sirmium (Eszék) városát, ide helyezték át központjukat és további kelet-római területeket foglaltak el. Bizánc megvonta az éves segélyt és szövetséget kötött a longobárdokkal, jelentős területeket biztosítva számukra. A két germán nép, a longobárd és a gepida majd 30 évig háborúzott egymással, melyben a gepidák gyakran vereséget szenvedtek a longobárd lovassággal szemben. Az elfoglalt kelet-római területeket elvesztették, csak Sirmium városát tarthatták meg, ahol királyi udvar alakult ki, itt verték a Kárpát-medence első kora középkori ezüstpénzét is.

Később Bizánc a longobárdokkal is felrúgta az egyezséget, így azok új szövetségeseikkel, az avarokkal a gepidák területére törtek. A gepida hadsereg megsemmisítő vereséget szenvedett, királyuk elesett, a kincstárukat Bizáncba menekítették, a lakosság Itáliába vándorolt. Az avar megszállás alatt Gepidia megszűnt, kisebb erdélyi központok éltek csak túl, a 7. századra azonban ezek is beleolvadtak a környezetükbe. A feltárt gepida kincsek közül a legértékesebbek az Erdélyben földbe rejtett aranykincsek, az ún. szilágysomlyói régészeti leletként váltak ismertté”.

Az egerlövői leletek között találtak egy bizánci pénzérmét, ami a temető keletkezésének meghatározása szempontjából páratlan értékű volt. A II. Justinianus és Sophia császárné idejében, Nikodémiában vert 40 numnia névértékű érmét egy férfi sírjában, az egyélű kés mellett találták. II. Justinianus 565 és 578 között volt Bizánc uralkodója⁴. A rend-

kívül értékes bizánci pénzérme segítségével határozták meg a temető használatának végét. Az érmét tartalmazó sírba temetett férfi az utolsó gepidákkal vehetett részt a bizánciak oldalán a sirmiumi (Eszék) földért a longobárdok ellen folytatott harcban. A longobárd haderő valahol a Tisza mentén megsemmisítő csapást mért a gepidákra, ami után Gepidia pusztulása elkerülhetetlenné vált. Az eldugott helyen lévő, hídfőállás jellegű, Egerlövő területén lévő, gepida település még ezt a megsemmisítő csapást valahogy túlélhette. A települést körben a mocsaras, lápos vidék, keletről a Tisza, északról a római-szarmata sánc külső szakasza (Mezőkövesd és Szentistván között), délről a sánc egy belső szakasza (Egerfarmos vonalában) védte. Miután a longobárdok 568-ban elvonultak a Kárpát-medencéből, a kora avar megszállók pedig nem foglalták el az északi területeket a gepida falu tovább élte az életét, az anyaország pusztulása után. A további nyitott kérdések megválaszolására talán a gepida település teljes feltárása adhatott volna választ, ami azonban nem történt meg.

Az 1930-as években az Egerlövő község határában lévő Homokpart-ról került a Herman Ottó múzeum gyűjteményébe egy kis, sötétszürke, fényezett felületű gömbölyű edényke, amit Molnár Lajos tanító adott át a múzeumnak. A lelet Nagy Sándor földjéről került elő⁵.

I. 2. A település temploma

A református templom 1986-os homlokzattatarozása alkalmával a levett vakolat alól kibukkant egy szabályos kváder falazat. Az épület keleti részéről eddig is sejteni lehetett, hogy az egykori középkori templom jórészét magában rejti. Az Országos Műemlékvédelmi Felügyelőség részéről kutatás került lefolytatásra⁶, ami alapján kiderült, hogy a hajó keleti részének és a szentélynek az építési ideje még a 12. századra, a nyugati bővítés a 13. század első felére tehető (1100-1200-as évek). Sajnos a templom építésének pontos időpontját eddig nem sikerült megállapítani, azonban az bizonyos, hogy a település első írásos, 1221-es említése előtt már állt a templom. Ez azt jelenti, hogy abban az időben Lövvő jelentősebb település lehetett a környéken, mert István király rendelete értelmében minden 10 falunak volt egy temploma. A középkori templom nyugati falát elbontották és 1828-tól épült a mai, keresztirányú hajó. Ekkor falazták magasabbra a középkori templom falait is és emelték az apszis felett a tornyot.

Egy 1325. június 21-én, az egri káptalan által kiadott oklevél⁷ tanúsága szerint a templom neve a Boldogságos Szűz egyháza volt.

A középkori templom, amelyet már a reformátusok használtak 1683-ban a törökök dúlása következtében leégett⁸. Az újjáépítésével kapcsolatosan 1829. május elsején találtak dokumentumot a régi fatoronyról levett korhadttal homlok deszkán, amin a következő írás állt: *„Először 1721 – Másodszor 1779 Eszt. ujittatott I.I.B. Kováts Pál Préd. Ur idejében”*.

A lelkészek által vezetett 1828-1856. évi Matrikula utolsó lapján az új templom építésével kapcsolatosan a következő bejegyzés található: *„1828-dik Esztben Junius 16-ik napján tétetett le az új templomnak legel-*

ső, napnyugatra lévő szegletének aljköve az akkori prédikátornak áldása közben. Tekint. Plathy (Platthy) Imréné Dőry Krisztina Asszonynak, az akkori tiszt. Uraknak, és a köznépnek jelenlétében, az otska templomban végbement reggeli Istentisztelet után, mintegy 9 óra tájban. – Tekint. Sóvári Soós János és Plathy (Platthy) Imre, mint helybeli lakos földes Urak, elkerülhetetlen bajaik miatt jelen nem lehetvén. – A napkeletre lévő szegletnek az aljköve pedig letéetett Junius 24-dik napján, Tekintetes Sóvári Soós János Urnak, mint Ekklának nagyérdemű Fő Curátorának, és Hitvesének Tekint. Ambrózy Antónia Asszonynak jelenlétében, ugyancsak áldás közben, – melly aljkőnek kivésett oldalában, emlékezetnek okáért egy 1824-diki Huszas és Garas; és egy fekete négyszegletű palakőtáblácskára metszetett ezen írás: Ez a kő letéetett 1828-ban Jun. 28. napján, Tek. Sóvári Soós János Urnak és Hitvesének Tek. Ambrózy Antonia Asszonynak jelenlétében – záratott. Feljegyezte Szabó Sámuel préd. mft. NB Ezen új templom építésére néhai Tekint. Nagy Palugyai és TurótzDivéki Plathy (Platthy) Imre, és Tekint. Sóvári Soós János Urak, a lövei malombeli jövedelmüket ajánlották, írásbeli megegyezésnél fogva, melly is az Ekklésia ládájában vagyon párba.”

Az orgona 1903-ban került a templomba.

A református egyház 1736-tól vezette a Matrikulákat, az egyházi anyakönyveket a születésekről, az elhalálozásokról és az esketésekről.

A református prédikátorok és lelkészek mellékelt listáját⁹ az egyik Matrikula tartalmazta. A református egyházzal, eklézsiával kapcsolatosan a következő ismerteink vannak még jelenleg:

Lövői Egyházközség szemléje 1754-ben.

Nagytiszteletű úr: Soos István

Iskola igazgató: Berzi Péter

Tanúk (fatentes): Hajdú István bíró, Szegedi János, Lövei András, Galambos István, Lövei István, Deáki András az Egyházközség kurátorra, előljárója, Fora István, Nagy István, Pol (n) us Gáspár, Uza Mihály

A lelkeszi hivatal járandóságai: „minden ágytól 30 poltra (másfél krajcár, azaz fél garas értékű pénznem), két-két véka búza, két-két véka árpa. Három köből őszi vetés két szántásban, melyet feltakarni be is hordani tartozik az egyházközség. Minden külön kenyeres két gazda egy sülye szekér szénát, de úgyhogy ebből a szénából 3 szekérrel vagy sülyével a mesternek kell adni. Minden külön kenyeres marhás két gazda egy-egy szekér fát, úgyhogy akár lovas, akár ökrös ember valakinek járó marhája van, ezzel tartozik, de ebből a fából is három szekérrel a mesteré leszén. A famellé fűtőnek minden külön kenyeres gyalog ember tartozik adni tíz kéve nádat. A feleséges szolgák és özvegyemberek fél bérrel tartoznak. A szegény özvegyasszonyok adnak 3 sing vásznat.

Az iskolaigazgató járandóságai: Kézpénz az eklézsiától 10 forint. Minden ágytól 4 poltra. Minden külön kenyeres gazda egy véka búza. A vetés, amint azelőtt volt, mind őszi, mind tavaszi. Didactrum helyett két véka őszi, ugyanannyi tavaszi vetés. A falu ad egy szekér fát, a parókiális fából három szekér. Ugyan a parókiális szénából is 3 szekér. Minden marhás gazda két kéve nádat ad. Minden gyalog ember 4 kévét. Minden iskolába járó gyermek a classzis fűtésére 20 kéve náddal tartozik. Sabbathalért egy véka árpával.

A templom ebben az eklézsiában kövekből vagyon építetve. Haranglábuk fából, amelyben két harang vagyon, a nagyobbik circiter 3 mázsás, a kisebbik mintegy 120 font. A parókiájuk és iskolájuk romladozáshoz készülő épületek.

Utensilis Sacra: Vagyon egy ezüst talpas, fedeles, belül aranyas pohár. Mind talpa, mind pohara rajzolással cifrázott, a fedélnek a közepin gombja. Vagyon egy fedeles kanna, melynek lábai kherubim formájúak. Vagynak 3 tányérok, a ketteje bádóg, egyik sima, a másik virágokkal rajzolt. Vagynak 3 abroszok, egyik Krakкаи, körül rojtos, a másik selyemmel és török munkával varrott, körül kék gyolccsal, belül pedig Bétsi vászonnal bélelt. 3^{dik} fejr gyolcs, ritka virágokkal megvarrva. Vagynak 9 keszkenők. Ismét vagynak 4 keszkenők, egyik patyolat arany és ezüst szkofiummal varrott mind a két szegletire, a többi selyemmel varrottak.”

Lövei alias Bálinti András curátor 1760-ban jelentette, hogy a parókia új épülete elkészült.

Az Acta Patakina IX. A Sárospataki Református Kollégium partikulái 1773 – 1826 című kiadványában Egerlövőről a következők olvashatók:

„Az Eger-Lövei mesterség chartája.

1. Minden külön kenyeres gazda tartozik egy véka búzát és két garast adni.
2. Minden conventionatus cselédek és özvegyemberek adnak fél véka búzát és egy garast.
3. Az özvegyasszonyok pedig másfél sing vásznat személy szerint adni fognak.
4. Mivel minden gazda tiszteletes úrnak fél szekér szénát és egynegyed rész öl fát, tehát mindkét félének negyed része oskolamester úrnak adatik.
5. Az eklézsia földjéből minden járason hat-hat véka alá való föld adatik, melyet az eklézsia lakosai az őszt két, a tavaszt egy szántásba, oskola mester úr magvával bévetni köteleztetnek.
6. Emellett ugyan az eklézsia rétjéből három szekér szénára való fű is adatik, mely már örökösen ki vagyon mérve.
7. A helység sommásan esztendőnként tíz, azaz 10 vonás forintot ad.
8. Minden gyermekért egy véka árpát, és minden leány tanításért egy máriást és egy véka búzát adnak a szülők.

Rövid leírása a fent írt dolgoknak:

Mostan élők számok szerint vagynak 64-en, adnak: 64 véka búza, 6 RhF.24xr.

Fél béresek vagynak 34-en, adnak: 17 véka búza, 1 RhF.42xr.

Helység által eddig s ezután adni szokott 10 vonás F1 = 8 RhF. 30 xr.

Gyermekért árpa: 20 véka

Leányokért 15 véka búza, 4 RhF.9xr.

Özvegyasszonyok adnak vásznat 15 singet.

Minden vetésen hat véka alá való föld, és három szekér szénára való fű.

Széna ezen kívül és fa, 1 ½ szekér, 1 ½ öl fa.

Summája az életnek és pénznek: 116 véka búza, 20 RhF.42xr.

Ide járul vallásunkon lévő tekintetes urainknak eddig is, ez után is leendő kegyelmességek szénából és földből. Négy tekintetes földes uraság, mindenik ad egy-egy boglya szénát és egy köböl, vetés alá való földet.

Signatum Lövvő, die 25. Martij 1791. Ezen Eger Lövei eklézsiának előljáró tagjai közönségesen.”

Az egerlövői református templom

I. 3. A lövői malom története

A Lövei alias Bálinti család levéltári iratai alapján a malom gátját és épületét báró Butler János Eger várának commendánsa (parancsnoka, kapitánya) kezdte el építtetni közönséges (a falu tulajdonában lévő) földön a lövei és más falukból való lakosokkal, fizetség nélkül az 1690-es évek közepén.

Kérdéses, hogy ezelőtt volt-e malom az Eger vizén, amire eddig nem került elő írásos bizonyíték?

Báró Butler János Lövőn való birtokszerzéses ellen szót emelt báró Dőry András az 1689-ben végzett nemesi összeírásban a miskolci oppidumban bejegyzett nemes, aki a Lövei, alias Bálinti család adósságlevelének megvásárlásával statuáltatta magát királyi donációval Lövő legnagyobb birtokosaként az 1690-es években, ami a Lövei alias Bálinti család levéltári irataiból derült ki. Báró Butler János Lövő faluban történt birtokszerzése ellen a Jászói konvent által lefolytatott vizsgálat és tanúvallatások alapján és eredményeképpen báró Dőry András a megvásárolt adósságlevel alapján megkapta Lövő birtokainak nagy részét és báró Butler János földszerzése és így a malom építése is semmissé vált.

Vélhetően a konvent ilyen irányú döntésében, illetve falu birtokába való statuálásban, nagyban közre játszhatott az a tény is, hogy báró Dőry András 1697-ben és előtte többször is Borsod vármegye alispánja volt.

A malmot az 1820-as években a templomról szóló részben leírtak alapján Sóvári Soós János és Plathy (Platthy) Imre (akinek a felesége Dőry Krisztina, báró Dőry András unokája volt) birtokolták, mivel ennek egy éves jövedelmét ajánlották fel a templom átépítéséhez.

Családi dokumentumok alapján az 1830-as években Krámer János volt a molnármester a malomban, akinek leányát, Veronikát egy lövei ifjú nemes Lövei Bálinti József vett feleségül.

Egy 1873-ban kiadott árverési hirdetmény alapján a malom már a falu közösségének birtokában volt.

„Egerlövő közbirtokossága közhírré teszi, hogy az egervizén lévő ötkerekű malom, törővel, föld, réttel, jövő év január 1-től kezdve hat egymás utáni évekre, folyó év július 20-án a legtöbbet ígérőnek haszonbérbe fog adatni; mire az árverelők 300 ft. bánatpénzzel meghívatnak, a feltételek a község házábanál megtekinthetők.

Egerlövőn, június 22-én 1873.”

Ugyancsak a község írt ki pályázatot az 1879-es évben a malom vízellátását biztosító zúgó (duzzasztó) építésére.

„Eger-lövő község határában az Eger vizén lévő malomhoz egy hat (6) öl hosszúságú, táblás zúgó készíttetése határoztatván el a közbirtokosság által, a már készen lévő tervrajz mindennap megtekinthető alól írt igazgató lakásán Lövőn, folyó év július 1-ső napjáig, amely nap reggeli 9 óráján a tervezett zúgó elkészítésére árlejtés hirdettetik. Az árlejtés özvegy Szathmáry Király Pálnő tiszti lakában, Lövőn fog a nevezett napon és órában megtartatni.

Kelt Eger-Lövőn, 1879, május 25.”

Hajdu Ráfis János: Mezőkövesd és környéke malmai a XX. században című könyvében a következők olvashatók többek között a malomról:

„Az 1880-as évektől a malom bérlője, tulajdonosa Kupak Lázár János volt, aki családjával Mezőkövesdről költözött ki Egerlövőre, a malom mellett álló házba. Kupak Lázár János mezőkövesdi építési vállalkozó volt.”

Vitatható a szerző azon állítása, hogy a malom építése az 1880-as évek második felére tehető, hiszen már az 1690-es évektől állt és műkö-

dött vízimalom Lövőn az Eger patakon az előzőekben írtak szerint. Feltehetően átépítés történhetett ezekben az időkben.

A Molnárok Lapja, 1908. december 26-ai 52. számában Illés Ferencz molnár Egerlövőről beszámolt, arról, hogy egy felváltva automatikusan dolgozó félmagas őrlésű és magas őrlésű új építésű malom került kialakításra 150 Mm (métermázsa) teljesítménnyel. Valószínűleg Ő lehetett a malmot üzemeltető szakember abban az időben.

Borsodvármegye Hivatalos Lapja, 1907. október 31-ei 44. számában is megtalálható Illés Ferencz molnár neve, akinek az 1901. év óta tartó megyebizottsági tagsága megszűnt a folyó év végével az Egerlövői választási kerületben, vagyis egy köztisztelőben álló ember volt a molnármeister.

„Az 1920-as években komoly felújítást végeztek a malmon, mivel Svájcból hozatott porcellán hengerszékekkel szerelték fel. Ebben az időben az Eger patak felduzzasztott vize vízkerékkel hajtotta a malmot, azonban a malom meghajtását egy stabil motorral is kiegészítették. Kupak Lázár János 1934-ben bekövetkezett halála után fia, ifj. Lázár János örökölte a malmot. Az 1930-as években olajtűt és vashengeres kendertörőt is üzemeltettek a malomnál. Ehhez kapcsolódóan egy tragikus balesetről is beszámolt a Mezőkövesdi újság 1936. október 12-én, miszerint a kendertörést végző Korpás Sándorné született Bata Júlia kezét elkapta a vashenger és a szerencsétlen nő halálos balesetet szenvedett.

Ifj. Lázár János 1938-ban bekövetkezett korai halála miatt özvegye és örökösei, László (1926) és János (1930) üzemeltette tovább a malmot. A malmot üzemeltető két fiút 1949-től a kommunista vezető személyek részéről több zaklatás, büntetés érte. Az 1950-es évek elején Lázár Lászlót a sajátbányai munkatáborba, Jánost pedig munkaszolgálatos katonának vitték. Távollétükben a malom berendezését kiszerezték, a technikátörténeti értékű porcellán hengereket szétverték. Édesanyjukat 1953-ban, malomtulajdonosként kuláklistára tették, 1956 júniusában azonban törlik a listáról, mivel nem Ő, hanem a gyermekei a malom birtokosai az örökösö-

dés alapján. A két Lázár fiú aktívan részt vett az 1956-os forradalomban. A november 4-ei bukást követően János az USA-ba disszidált, ott műszaki egyetemet végzett és mérnökként az űrkutatás és a hadiipar területén dolgozott. Lászlót letartóztatták, megverték és megkínózták.”

1967-es fotó

A malom az 1960-as évek elején még működött, de azután, mert talán már gazdaságtalan volt a működtetése és a környéki emberek már nem öröltettek búzából lisztet, bezárták és el is bontották az épü-

letet a 2000-es évek elején, amiről egy 1967-es és egy 1971-es felvételt sikerült megszereznünk és így bemutatni a kiadványban.

1971-es fotó

Sajnos ma már csak a mellékelt fotókon látható romok találhatók meg az elapasztott Eger patak túlsó partján a híd után balra, gazoktól benőve.

A malomépület transzmissziós főtegeljét Hajdú Ráfis Jánosék a romok közül kimentették és a mezőkövesdi Gépmúzeumban eredeti funkciójának megfelelően beépítették és kiállították.

Így lett az enyészet martalékává az Eger patakon álló 17 vízi malom közül a legutolsó, amely több évszázadon keresztül biztosította a kenyérsütéshez, főzéshez elengedhetetlen lisztet és ezzel a Lövön, valamint a környéken élő emberek mindennapi betevőjét.

II. fejezet

A település kialakulása, kezdetek

Borsod megye eredetileg határvármegye (marchia) volt. Erre mutatnak az őrszervezet nyomai a megye területén: a lövők vagy sagittariusok emléke a két Lövő falu nevében maradt fenn. Az egyik falu, a mai Egerlövő lakói etnikailag valószínűleg székelyek voltak, mert a közeli Szemere (Mezőszemere) erre felé vivő útjának neve Székelyút volt¹⁰. Nevéből következtethetően eredetileg íjászlövők (sagittarii) lakták a települést.

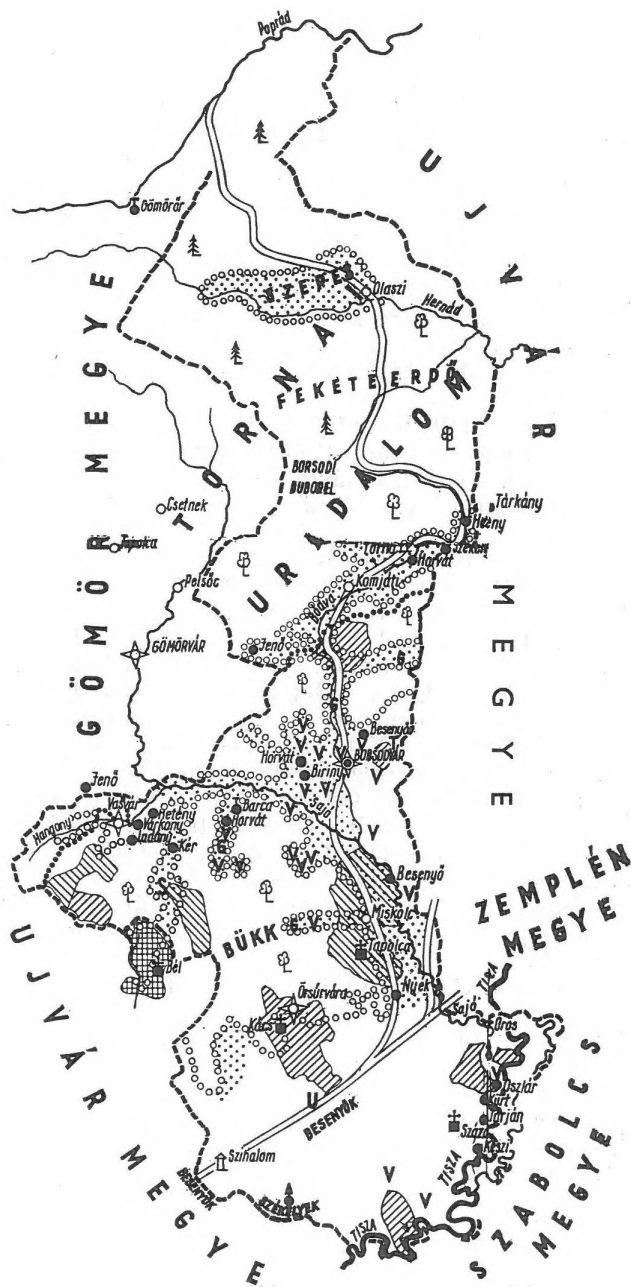
A másik Lövő falu a diósgyőri váruradalom tartozéka volt. Utolsó említése az 1319–20 évekből származik, valahol Alsózsolca, Csécs, Szerderkény és Odor-mány térségében, a Sajó torkolat vidékén¹¹ lehetett, valószínűleg elpusztult, mert ma már semmi nyoma nincs.

Forrás:

Győrffy István:
Az Árpád-kori
Magyarország
történeti földrajza
738–739. oldal

BORSODVÁRMEGYE KIALAKULÁSA

oooo	Korai erdőhatár
	Szláv helynevek magyar helynevekkel vegyesen XI–XII. századi lakterületen
	Az Örsúr nemzetség birtokai
	A Miskolc nemzetség birtokai
	A Bél, más néven Ug nemzetség birtokai
—	Borsod megye feltehető határa 1200 előtt
.....	Borsod megye határa 1300 után
•	Törzsi helynév
V	Borsodi várbirtok
U	Újvári várbirtok
T	Tornai várbirtok
H	Honti várbirtok
S	Sasvári várbirtok
G	„Garadna” helynév
†	Királyi udvarház
==	Hadi út
	Lövő
	Őr

Borsod vármegye térképe az 1200-as években

III. fejezet

Szülőfalunk a honfoglalás és az Árpád-kor idején

III. 1. Az első írásos források

A település nevének első írásos említése 1221-ben a Várad Regestumban volt. A leírás szerint egy tilaji ember, Szőke (Seucha) ábrányiakat és löveiket vádolt javainak lerombolásával. Név szerint Mátét, Dedót, Bertalant és Őst Löveő faluból¹. Nevezettek fölforgatták a Tilaj faluból való Szőke jószágát és elharácsolták a király megbízottja Benedek bán előtt. A bán számba vette a negyven márkára rugó kárt és mindkét felet tüzes-vastörvényre Váradra menesztette a Csáth faluba való Györk nevezetű pristáldinus kíséretében. Az ábrányiak és a károsult megegyeztek a kártérítés mértékében, azonban a löveiek nem mutatták magukat, ezért a nevezett bíró Őket a pristáldinus mondásaként elmarasztalta és elrendelte, hogy mint ilyenek jöjenek a jegyzőkönyvbe. A falunkbeliek első említése az akkoriban ott élő emberek egy részének cselekedetei miatt tehát nem volt valami dicsőséges.

A löveiek első írásos említéséhez kapcsolódó lábjegyzetben találunk magyarázatot szülőfalunk vonatkozásában is: „Luen = Lueu = Lövő. Eger-lövő Borsod megye egri járásában”. A „lüveü-i” Olán-család, mint hatalmas és áhítatos lelkületű család virágzik a középkorban Borsodnak e részén. Övék volt Lövő mellett Fekecs, Poroszló mellett Gelmeth és Pazsag Bogács szomszédságában. Valószínűleg jelentős része volt ennek a családnak a Boldogságos Szűz templomának építésében, bővítésében is.

A különböző oklevelekben, írásos emlékekben a tatár-járás után a lövői nemesek a XIII. század közepétől szerepelnek, mint helyi birtokosok. 1257 és 1262 között Miklós királyi embert (IV. Béla, a második honalapító volt abban az időben a király) Borsodban említi a 498. számú oklevél¹², akinek a nevében szerepel a Lövő-i birtokosságra való utalás (Nicolaus de Lew).

1269-ben az egri káptalan püspöke, Lampert által kibocsátott oklevél egy birtok visszaadási perben lövői nemesként sorolja fel Domokost és fiait: Ágostont, valamint Gyárfást. Továbbá Olánt és fiait: Marcellt, Sándort és Jánost, illetve már a fentebb említett Miklós comest (ispán), aki Olán testvére volt. Lampert egri püspök előtt folyó perben Bél nembeli Szilveszter özvegye megegyezett a lövői nemesekkel és visszakapta Egyházasszomolya földet, amelybe beiktatták és megjárták a határokat.

„Lampert, Isten irgalmából egri püspök minden Krisztushívőnek, akihez jelen írás eljut, mindenki üdvözítőjében üdvözülést kíván. Mindenkinek tudomására kívánjuk hozni jelen levelünk szövegével, hogy a nemes úrnő, a Bél nembeli Szilveszter özvegye, Pál mester leánya Domokosnak a fiait: Ágostont és Gyárfást, Alánt és fiait: Marcellt, Sándort és Jánost, valamint Miklós comest, Alán testvérét – (valamennyien) lövői nemesek – perbe hívta előttünk Egyházasszomolya nevű földjének elfoglalása miatt. Amely földről ez az úrnő azt mondta, hogy az anyjának, Cirják leányának engedte át régen a testvére, Bódi Mihály comes leánynegyed gyanánt, és jóllehet a peres kérdést törvényes rend szerint sokáig tárgyalták előttünk a felek, mégis – tapasztalt férfiak közreműködése folytán – a mi jóváhagyásunkkal és előttünk megegyezve kijelentették: olyan megegyezésre és békés egyetértésre jutottak, hogy Ágoston, Gyárfás és fentebb felsorolt rokonaik személyesen előttünk állva. Az említett Egyházasszomolya földjét összes hasznával és tartozékával együtt az előttünk hasonlóképp személyesen megjelent úrnőnél hagyják és átengedik, hogy örökre birtokolja azon a módon, azzal a teljességgel, ugyanazok közt a régi határjelek és határok közt, amint az úrnő anyja birtokolta, és maga az úrnő, Szilvesz-

*ter özvegye is birtokolta anyja halálától egészen a tatárok bejöveteléig. Ezenkívül a felek akaratából és kérésére kiküldtük Simont, az egri Szent Jakab egyház papját, hogy a földet ama határok szerint járja meg, és az említett úrnőt iktassa be e föld teljes birtokába. (Simon) hozzánk visszatérve elmondta, hogy e föld megjárására odaengedve ezeket a nemeseket és az összes többi határost, a gyakran említett úrnőt káptalanunk előtt beiktatta az említett föld teljes birtokába. A fentnevezett föld régi határjeleinek sora pedig ebben a rendben különül el, amint előbb mondott embe-
rünk felsorolta az elől megjelölt nemesekkel együtt: az első határjel a káptalan földjénél kezdődik, és lefelé halad a patak fölött egészen a cserjésig, amit magyarul Kökénykereknek mondanak, és Ágoston kúriája mögött van. Ott áll két határjel; innen határjelek mentén halad dél felé és átvág valami bozóton, s egy körtefa alatt van két határjel; innen a szántóföldön keresztül határjelek mentén megy egy bizonyos Csaj nevű völgyig, ahol egy bizonyos bérceen dél felől van két határjel; innen az említett Csaj nevű völgyben megy határjelek mentén Pazsag földjéig; innen a Csaj völgy fejtől észak felé terjed a bogácsi föld határjéig; imígyen határjelek mentén halad Bogács említett földje mellett egy bizonyos bérceig és innen visszafordul három határjel mentén az említett káptalan földjéhez, így ér véget. Az ügy bizonyítékául a felek kérésére kiadjuk jelen levelünket pecsétünk erejével megerősítve az Úr 1269. esztendejében, püspökségünknek pedig huszonnegyedik évében.”*

A 11. számú oklevélben foglaltak még ugyanabban évben az egri káptalan a Bél nembeli Szilveszter özvegye és a lövői nemesek kérésére átírja Lampert egri püspök 1269-ben kelt oklevelét a következő módon:

„Minden Krisztusban hívőnek, mind a mostaniaknak, mind a jövőbelieknek, akik jelen írást megtekintik, az egri egyház káptalanja mindenki üdvözítőjében üdvözülést kíván. Jelen levelünk soraival mindenki tudomására kívánjuk hozni, hogy a nemes úrnő, a Bél nemzetségbeli Szilveszter özvegye, Paulus mester leánya egyik részről. Domokos fiai, Ágoston és Gyárfás a maguk és Gergely testvérük nevében, Olan a fiaival; Marcellal,

Sándorral és Jánossal, valamint Miklós comes, Olan testvére, lövői nemesek, a másik részről személyesen előttünk állva bemutatták a tisztelendő Lampert atya, Isten kegyelméből egri püspök urunk függőpecsétetes kettős levelét. Alázatosan kérve, hogy ezt a levelet privilegiumunkkal erősítsük meg. Mi tehát elfogadva jogos kérésüket, ezt a levelet, amit nem vakartak ki, nem javítottak, és egyik részét sem hamisították, szóról szóra átíratjuk. Szövege pedig ez: (Lásd a 11. számon.)

Az ügy bizonyítékául a felek kérésére kiállítjuk jelen levelünket pecsétünk erejével megerősítve Mihály prépost, Farkas éneklőkanonok, Tamás olvasókanonok, Mikó őrkanonok jelenlétében, Leusták újvári, Márk patai, László zempléni, Orbán szabolcsi fő esperesek és sokan mások, az Úr 1269. esztendejében, Magyarország legfényesebb királya, István uralkodása, Fülöp esztergomi, István kalocsai érsekek és tisztelendő Lampert atya, egri püspök urunk idejében”. (11. és 12. oklevél¹³).

Lövői Olán fia Marcell ispán 1292-ben megvette Poroszlói Gyula fia Istvántól az Iván (Borsodivánka) nevű földön birtokolt részét, ami örökségként szállt rá. Az ügyletről az egri káptalan állította ki a következő szövegű 46. számú oklevelet¹⁴.

„Az egri káptalan előtt Poroszlói Gyula fia István eladja Lövői Olan fia Marcell comesnek Iván nevű földjét, amely rokona, Euzud fia Étre halála után maradt rá.

Minden Krisztusban hívőnek, mind a mostaniaknak, mind a jövőbelieknek, akik jelen írást megtekintik, az egri egyház káptalanja üdvözülést kíván mindenki üdvözítőjében. Jelen levelünk szövegével mindenki tudomására kívánjuk hozni, hogy Poroszlói Gyula fia István egyik részről, másiktól pedig Lövői Olan fia Marcell comes személyesen előttünk állva. Az említett István előszóban előadta, hogy a Heves vármegyében fekvő Iván nevű földön birtokolt részét, amely rokona, Euzud fia Étre halála után szállt rá és az ő saját földjei meg Marcell comes földjei közt helyezkedik el. Amely föld felét oklevelünk közvetítésével István már régen eladta az említett Marcell ispánnak, (most) minden hasznával és tartozékával, ki-

váltképp az ott alapított Szent Péter egyház kegyúri jogával együtt, ama biztos régi határok között, ahogy az említett Euzud és ő maga birtokolta, eladta és átadta az elől mondott Marcell ispánnak tizenhat márkáért, amit maradéktalanul megkapott tőle. Neki és örököseinek, valamint örökösei utódainak, hogy örök joggal birtokolják és megtartsák. Ráadásul István kötelezte magát és örököseit, hogy az említett Marcell ispánt és örököseit az említett földterület birtoka ellen irányuló minden igénylőtől megvédik és megszabadítják a saját fáradságukon és költségükön, továbbá megőrzik őket ennek a földnek békés birtokában. A felek kijelentették, hogy más határosa nincsen ennek a földterületnek. Az ügy bizonyítékául a felek kérésére kibocsátjuk jelen levelünket pecsétünk erejével megerősítve István mester prépost, Saul olvasókanonok, Mikó őrkanonok, Márton patai, Simon zempléni, Miklós borsovai, Bernát zsombolyi, Domokos hevesi fő esperesek és sokan mások jelenlétében, az Úr 1292. esztendejében, András, Magyarország fényes királya uralkodása, Lodomér esztergomi, János kalocsai érsekek és tisztelendő András atya, Isten kegyelméből egri püspök urunk idejében.”

Az oklevélből többek között megtudhatjuk, hogy ebben az időben az Iván földön levő templom neve Szent Péter egyház volt, aminek kegyúri joga is átszállt a vásárlóra.

Lövői Marcell ispán az 1297. április 3-án, a budai káptalan által kiállított 57. számú oklevél¹⁵ tanúsága alapján tovább gyarapította birtokát, mivel Orosz az egri káptalan oklevelének közvetítésével eladta Marcell ispánnak a szemerei föld Szihalom felől fekvő bizonyos részét.

„A budai káptalan előtt Lövői Marcell comes és a Szemere nembeli férfiak: Sene fia Gergely, Sándor fia Miklós, Szemere, Jakab és Benedek a szemerei föld Szihalom felé eső része miatt folytatott perben úgy egyeznek meg, hogy a földet átengedik Marcell comesnek.

Mi, a budai egyház káptalanja emlékezetül adjuk, hogy Lövői Marcell comes egyik részről, a másik részről pedig Péteri Ugrin mester király

urunk aludvarbírájának, a nemes Márton comesnek megbízólevelével. Szemere nemzetségbeli Sene fia Gergely comes, Sándor fia Miklós, valamint Szemere, Jakab és Benedek nevében személyesen előttünk állva egyetértőleg kijelentették, hogy a perben, amelyet Marcell comesnek ama nembeli nemesek ellen indítani tervezett, mivel a szemerei föld Szihalom felől fekvő bizonyos részét Orosz az egri káptalan oklevelének közvetítésével eladta Marcell comesnek, úgy egyeztek meg, hogy Ugrin mester az említett nemesek képviselőjében azt a földterületet átengedte és visszaadta Marcell ispánnak, hogy birtokolja az adásvételről készült oklevele szerint. Kelt virágvasárnap előtt szerdán az Úr 1297. esztendejében.”

IV. fejezet

Lövő a középkorban (14-15. század)

IV. 1. Földbirtokosok, birtokadományozások, földbirtok-szerzések

Az 1300-as évekből eddig csak az Olán-család birtok ügyeit tartalmazó okleveleket sikerült föllelni. Ebben az időszakban inkább már birtokadományozásaiknak, illetve vagyoni helyzetük romlásának (birtokzalogosítás) lehetünk tanúi.

1323. szeptember 1-jén a váradi káptalan előtt a Luwev-i Olan fia néhai Marcell ispán fia Leustach nemes férfi saját, valamint kis gyermekei Miklós és János nevében atya végakarátát végrehajtva Scemere, valamint Pasag birtokot és az ősei által az egri káptalannak adományozott Gelmech és Fekech birtokot Ő is a káptalannak adományozza.

„A váradi káptalan előtt Luwev-i Olan fia néhai Marcell c. fia Leustach nemes férfi a saját, valamint kis gyermekei Miklós és János nevében az atyja végakarátában az egri káptalannak hagyott Borsod megyei Scemere nevű szerzett földjét vagy birtokát, amely Egyházasszemere és Wruz birtokok vagy földek között fekszik, az egri káptalannak adományozza. A káptalan képviselőjében János mester, a káptalan dékánja jelent meg.”

„A váradi káptalan előtt Luweu-i Olan fia, a néhai Marcell c. fia Leustach, nemes férfi saját és fiai; Miklós és János nevében előadja, hogy az ősei által az egri káptalannak adományozott bizonyos örökölt földjeit és birtokait, tudniillik a Zeuke és Abak birtokok vagy földek szomszédságában lévő Gelmech-t továbbá a Luweu és Juwan földek vagy birtokok kö-

zött lévő Fekech-t Hevesújvár megyében Őseihez hasonlóan a káptalannak adományozza. Az egri káptalan képviselőjében János mester, kanonok és dékán jelent meg.”

„A váradi káptalan tudatja, hogy megjelent előtte Luweu-i Olan fia, néhai Marcell c. fia Leustach, nemes férfi saját és kisfiai: Miklós és János nevében, valamint János mester, az egri káptalan dékánja a káptalan képviselőjében. Leustach előadta, hogy apja Marcell végakarataiban az Ősei által az egri káptalannak hagyott Borsod megyei Pasag földön vagy birtokon az őt illető örökölt részét a káptalannak adományozta. Ezt a részt Leustach is a káptalannak adományozza.”

(437–438. oklevelek)¹⁶

Az 1323. november 18-ai keltezésű oklevél alapján Lwew-i Olan fia Pál fiai: Jakab és István az Iwan nevű földön bírt teljes részüket 10 márkáért elzálogosították Beel-i Tamás fiának Mykow ispánnak. Az oklevélben meghatározott időpontban a 10 márka tartozást az adósok helyett rokonuk Máté fia János fizette ki, azzal, hogy Pál fiai kötelezték magukat, hogy a 10 márkát 1324. június 10-én megfizetik Jánosnak, ellenkező esetben a birtokrész Jánosé marad.

„Az egri káptalan előtt Lwew-i Olan fia Pál fiai: Jakab és István az Iwan nevű földön bírt teljes részüket 10 márkáért elzálogosítják Beel-i Tamás fia Mykow c-nek azzal, hogy november 18-án kell a birtokot visszaváltani.”

„Az egri káptalan tudatja, hogy korábbi oklevele (580. sz.) szerint Lwew-i Olan fia Pál fiai: Jakab és István az Iwan nevű földön bírt teljes részüket 10 márkáért elzálogosították Beel-i Tamás fia Mykow c-nek azzal, hogy november 18-án kell a birtokot visszaváltani. A meghatározott időpontban Pál fiainak rokona, Máté fia János helyettük lefizette a 10 márkát Mykow c. megbízottjának, Cheb-i András fia Sándornak. Pál fiai kötelezik magukat, hogy a 10 márkát 1324. június 10-én megfizetik Jánosnak, Ellenkező esetben a birtokrész Jánosé marad.”

(580. és 583. oklevél)¹⁷

Pál fiai 1323. december 6-án hozzájárultak Gelmech. Fekech és Pasag birtokok Egri Káptalannak történő adományozásához.

„A váradi káptalan az egri káptalan dékánjának, János mesternek a kérésére privilegiális formában átírja saját szeptember 1-i oklevelét (438. sz.) Gelmech és Fekech adományozásáról. Az adományozáshoz Olan fia Pál fia Jakab, nemes ifjú saját és fivére, István nevében hozzájárul.”

„A váradi káptalan az egri káptalan dékánjának, János mesternek a kérésére privilegiális formában függőpecséttel megerősítve átírja saját szeptember 1-i oklevelét (439. sz.) Pasag adományozásáról. Az adományozáshoz Olan fia Pál fia Jakab, nemes ifjú saját és fivére, István nevében hozzájárul.”

(628–629. oklevelek) ¹⁸

A megadott határidőig Pál fiai nem fizették meg a 10 márkát Máté fia Jánosnak, ezért újabb halasztott határidőben egyeztek meg.

„Az egri káptalan tudatja, hogy Lwew-i Olan fia Pál fiainak: Jakabnak és Istvánnak június 1-én kellett volna megfizetni Máté fia Jánosnak azt a 10 márkát, amellyel ő Pál fiainak Iwan földön lévő elzálogosított részét visszaváltotta Beel-i Tamás fia Mykow c-tól. A megadott időben a felek a káptalan előtt halasztásban egyeztek meg azzal a kikötéssel, hogy ha Pál fiai május 1-ig a 10 márkát nem fizetik meg, akár jelen lesznek, akár nem, a birtok Máté fia Jánosé lesz.”

(1324. június 13. 307. oklevél) ¹⁹

1325. június 21-én Pál fiai és Máté fia János megegyeztek a Lövvő és Iwan földjeik cseréjében.

„Az egri káptalan előtt Lwew-i Pál fiai: Jakab és István egyrészt, másrészt pedig sógoruk, Máté (Mathe) fia János bizonyos földjeiket vagy birtokaikat illetően az alábbi cserében egyeznek meg: Máté fia János a Hevesújvár (Heueswyuar) megyében fekvő Iwan földön lévő teljes részét átadja Pál fiainak, Pál fiai viszont Lwew nevű földjükből adnak egy egyenértékű részt, amely Buhte fia Jakab házától a Lwew-en emelt Bol-

dogságos Szűz egyház földjéig terjed. János a földrészt átadhatja feleségének, Pál fiai nővérének és leányának.”

(267. számú oklevél)⁷

Az egri káptalan 1357. március 17-én kelt oklevelében Lövői László (Marcell de Lwew fia Leustach fia) és Miklós pécsi püspök között folyó perben Szécsi Miklós országbíró parancslevele alapján elrendelt határjárást örökítik meg. Az oklevélben foglaltak alapján Leustach fia László hatodmagával esküt tett, így a két ekealja²⁰ nagyságú vitás földet Lwew földhöz csatolták, a két birtok határait megjárva és részletesen leírva.

„Az egri káptalan emlékezetül adja, hogy Szécsi Miklós országbíró ítéletlevele szerint Benedek litterátus kúriai emberrel kiküldték két tanúbizonyságukat, mégpedig Ders-i János fia: Miklós litterátust Lwew-i Marcell fia Leustach fia: László és Péter felperes, valamint Bálint litterátust, szintén káptalani aljegyzőt Miklós pécsi püspök részére. Akik böjtközép nyolcadán (március 15.) kiszálltak Lwew és az említett püspök Porozlo nevű birtokának területére az azok között húzódó határ megjárására. Onnan visszatérve azt jelentették, hogy a mondott határjárást elvégezték, mégpedig úgy, hogy ott Leustach fia: László hatodmagával esküt tett, így a két ekealja nagyságú vitás földet Lwew földhez csatolták, a két birtok határait megjárva és részletesen leírva.”

(9. számú oklevél)²¹

Ebben az oklevélben láthatjuk először, hogy megváltozott a név felüntetése, mivel itt olvasható, hogy már a település nevéhez is kötik az ember nevét és nem csak úgy tüntetik fel, hogy kinek a fia, fiának a fia (unokája).

Zsigmond király 1387. június 20-án, Kanizsán kiadott 288. számú oklevelében utasítja az egri káptalant, hogy Saal-i Miklós fia Tamást, Péter fia Jánost és annak fiát Denche-t, nem különben Geztel-i Jakab fia Jánost és utódjaikat iktassa be új adomány címén a Borsod vármegyei Lwew possessio birtokába. Homo regius-nak jelölve: Vata-i Pál, vagy

Jakab, Geley-i Péter, vagy Bogach-i András. 1387. augusztus 1-jén az egri káptalan előtt Vatha-i Jakab fia Pál bemutatja Saal-i Miklós fia Tamás, Saal-i János és annak fia Denche, valamint Geztel-i Jakab fia János részéről Zsigmond király előzően ismertetett oklevelét. Ennek nyomán az egri káptalan jelentette Zsigmond király parancsára, hogy Miklós fia Jakab homo regius jelenlétében Luew possessio birtokába beiktatta Saal-i Miklós fia Tamást, Saal-i Péter fia Jánost, valamint annak fiát Denche-t, továbbá Geztel-i Jakab fia Jánost és utódaikat. A beiktatás megtörténik a „clausura piscium Zeege vocata”-ba, valamint a tiszai révbe, s a vámba is. (289. számú oklevél) ²². Nagy szolgálatot tehettek Zsigmond királynak ezen férfiak, hiszen úgy kaptak halászati jogot, rév működtetést és vámszedési jogosultságot, hogy Lövő nem volt soha Tisza parti település. Van egy másik érdekessége ennek a dolognak, hogy a fentebb felsorolt férfiak neve a későbbiekben nem fordult elő többé Lövő történelmében.

Az Olán-család birtok ügyeinek eddig ismert utolsó oklevele 1424-ben Budán kelt, miszerint Lövői László fia Benedek lövői ingatlanrészei az egri káptalannál voltak zálogban, amit a káptalan alzálogba adott.

„Zsigmond király előtt Zegotha borsvai főesperes és Zelenai Pál egri kanonokok a káptalan nevében Lövői László fia Benedek és Sajónémeti Bekény fia Tamás lövői ingatlanrészeit, melyek a káptalannál zálogban voltak, Ugrai Miklós fia Tamásnak 15 márkáért „computi Budenis” alzálogba adják.”

(480. oklevél) ²³

A szerzők szükségesnek látják Lövő település kialakulása korának legnagyobb birtokosa Olan családfájának megrajzolását és bemutatását az oklevelekben foglaltak alapján:

Luweu-i Olan (1200-as években élt, említve 1269.)

fia Marcell
(említve 1269.,
1292., 1297.,
1323-ban már nem
élt)

fia Sándor
(említve 1269.)

fia János
(említve 1269.)

fia Pál
(1269-ben még
élt, említve
1323. már nem
élt)

fia Leustach
(említve 1323.)

fia Jakab
(említve
1323-25.)

fia Miklós (említve
1323.)

fia János (említve
1323.)

fia István
(említve
1323-25.)

fia László
(említve 1357.)

fia Péter
(említve 1357.)

László fia Benedek
(említve 1424.)

1454-ben a Lővey család némely részeibe a Szigeti és a Szigeti Pipis család lapjait iktatják zálogként.

(Borovszky₂ 19. cédula)²⁴

Az 1493. évben az egri káptalan előtt de Lewe Zakay Miklós a Borsod vármegyebeli Lewe falujában lévő birtokrészét 32 forintért elzálogosítja nemes de Vezeken Thombolt Bálintnak.

(Borovszky₂ 22. cédula)²⁵

V. fejezet

A török hódítások időszakában (16. század – 17. század)

V. 1. Élet a hódoltság előtt és idején, adózási adatok

Az 1513. június 1-jei keltezésű 67 512. számú oklevél²⁶ egy igen érdekes eseményről tudósít bennünket. Zennyes Ambrus kérésére a vármegye emberei Lewe faluban tanúvallatással megállapították, hogy Kowach László egy Lewe-i házat, illetve nemesi kúriát eladott Hoczman Miklósnak és Literatus Zsigmond ugyanezt a házat eladta a Tharkan-i kartauzi barátoknak. Viszont ez a ház Zennyes Ambrusra szállott, vagyis az Ő tulajdona volt. Mindezt Zwhafew-i Rynoldus, Borsod megye alispánja és a szolgabírák bizonyították.

Az 1515. május 16-ai keltezésű 67 519. számú oklevél²⁷ leírása szerint Zennyes Ambrus, Korom Barna, Pethres Péter, Zakay István, Hoczman László és Négyessy János panaszosok kérésére a kiküldött Mathyws Benedek és Lewkes Pál vármegyei emberek tanúvallatással megállapították, hogy Nagh Antal a panaszosok Lewe-i pásztorát a nyájtól elkergette, megverte és megsebesítette, továbbá rút szavakkal gyalázta. Mondván, hogy neki ellensége és nem is fog ott többet kondát őrizni és nem is fog azért bért kapni.

Az 1540-es évek elejétől a török hódítások miatt többször elnéptelenedett Lövvő falu, mivel közvetlen közelében volt Borsod vármegye egyetlen hódolt települése Mezőkövesd, illetve a kóborló törökök betö-

rései következtében életveszélyben voltak az akkor itt élt emberek, ami ellen a menekülés volt az egyetlen ellenszerük. Az elnéptelenedésről, elmenekülésről több tudományos műben is olvashatunk, úgymint Magyarország birtokviszonyai a 16. század közepén című könyv I. kötetében, ahol azt rögzítik, hogy Lövvő (Leuew) lakói Csegére költöztek. Dr. Borovszky Sámuel Borsod vármegye története 1. kötetében ezt úgy fogalmazta meg, hogy: „A Lövvő-iek 1541-ben Csegére futottak”.

Egerlövő (Levő) 1544-ben Szennyesi Illés és Négyessy György birtoka²⁸.

A lakosok azonban hamarosan visszatértek a faluba és az 1546-os összeírás alapján 4753 akcsét (95,06 aranyforint) adót fizettek a török megszállóknak. Lövvő a környező települések közül a legtöbb adót fizette be, összehasonlításul a környező települések közül, Farnos 4120 akcse (82,04 aranyforint), Mezőtárcány 1840 akcse (36,8 aranyforint), Szihalom 3380 akcse (67,6 aranyforint) adót fizetett be²⁹. A hatvani szandzsák 1550-ben készített adóösszeírása alapján az alább felsorolt személyeket találták Lövvő faluban: „Herdó Pál, h.; Orbán 1.; Petres György, h.; fia Imre, 1.; Bodnár Mihál, h.; Nagy Filip, h.; fia István, 1.; Pipis András, h.; testvére Benedik, h.; Tód Miklós, h.; fia András, 1.; Andócs Imre h. „ A dzsizje-köteles házak száma: 7, házankint 50 akcse összesen 350 akcse.

A jövedelem tizedből és adókból, nem számítva a flóri-adót: 4753 akcse

ebből: – kapu 7, egyenkint 50	350 akcse,
búza: 270 kila, egyenkint 10	2700 akcse,
kétszeres: 266 kila, egyenkint 5	1330 akcse,
méhkas-tized	13 akcse,
bárány-tized, 20 fő	200 akcse,
széna-tized	70 akcse,
sértés-adó	40 akcse.
menyasszonyadó (nijábet)	50 akcse.

1570-ben, 20 év múlva készült egy újabb adóösszeírás a hatvani szandzsákban, amelyik a következő neveket és adatokat tartalmazza³⁰:

Nagy János, Fekető Máté, fia Mihál, Tenkel András, Kovács Lukács, fia Mátiás, Nagy Lőrinc, Csordás Antal, Rác Pétör, fia Dimitör, Hangi Bálind szegény, Nagy György szegény, Egei Gáspár szegény. Elmondható, hogy 20 év alatt teljesen kicserélődött a lakosság, hiszen egyetlen név sem ismétlődött.

A jövedelem tizedből és adóból:	3415 akcse
ebből: – kapu 7	350 akcse,
- búza: 100 kila	1200 akcse,
- kevert gabona: 75 kila	450 akcse,
- méhkas-tized	154 akcse,
- bárány-tized, 35 darab	525 akcse,
- lencse tized	65 akcse,
- sertés-adó	175 akcse.
- menyasszonyadó (nijábet)	32 akcse.
- borsó- és babtized	15 akcse,
- káposzta- és répatized	22 akcse,
- fokhagyma- és vereshagymatized	18 akcse,
- len- és kendertized	75 akcse,
- tűzifa- és szénaadó	175 akcse,
- csősztartási adó	34 akcse,
- hordóadó	60 akcse,
- birtoklási adó	10 akcse,
- bírságpénzek fele	55 akcse

Az összes fizetendő adó összege csökkent, ugyanakkor az adótételek száma lényegesen nőtt, az agyafúrt törökök egyre több címen szedtek adót.

Az évszázad végén, 1587-ben Lövő-i nemesi személyként Kovács Lukácsot, Nagy Mátét, Karlath Andrást és Telki Pált, míg 1590-ben birto-

kosként Pypyst, Czírjákat és Kovács Lukácsot jegyezte fel Dr. Borovszky Sámuel a Borsod vármegye története 2. (kiadatlan) kötet 39. és 42. céduláján³¹.

V.2. A Lövei (Bálinti)-család és a Döryek birtokszerzése

Az 1600-as évek történetének bemutatásában jelentős részben a könyv egyik szerzőjének családi iratai is felhasználásra kerültek, elsődlegesen a falu történek bemutatása szempontjából.

Dr. Borovszky Sámuel Borsod vármegye története 1. kötetében részletesen leírja, hogy mely személyek kaptak nemesi címerlevelet az 1639 – 1642. években. Ezek között található, hogy 1642. június 27-én nemesi címerlevelet kapott Balenty (Bálinti) Balázs és fiai: János, Mihály, György, András és István. Ez a címerlevél adományozás Borsod vármegye gyűlésének 1642. évi jegyzőkönyvében VI. 379. sorszám alatt került kihirdetésre³².

Lővey alias Bálinti Balázs Lővey Czírjáknak volt a fia³³, aki 1590-ben a fentebb írtak szerint Lövő-i birtokosként szerepelt a nyilvántartásokban.

Lővei Czírjákkal kapcsolatosan egy érdekes 1646-os tanúvallatásról szóló leírás található Dr. Borovszky Sámuel a Borsod vármegye története 2. (kiadatlan) kötet 50. céduláján.³⁴

„Farmoson lakozó Vakaró Lőrinc Wesselényi Ferenc uram őnagysága jobbágya, mintegy 65 éves vallja:

Tudom, hogy Lövőben nem vala jobb nemes ember, mint Lövei Czírják a Bátky Ferenc nagyatyja, azt is tudom, hogy amikor a Lenkey Pál nagyanyja Lövei Czírjákkal megosztozott, úgy, mint a Lövei Alberttől, urától maradott marhával, hogy az 2 nemes ember egyek voltanak, egy jószágot

bírtanak Lövőben, senki annyit nem bírt Lövőben, mint Lövey Czírják és Lövei Albert.”

A leírásból kiderül, hogy Lövey Czírják és testvére Albert az 1500-as évek végén és az 1600-as évek első felében jelentős birtokosok voltak Lövőben. Továbbá, hogy a testvérpár unokái voltak Bátky Ferenc, illetve Lenkey Pál, aki történelmi nevet viselt, illetve a Lenkey név ismert a „*Szeretve mind a vérpadig*” című regényben is. Az előző tanúvallatás valószínűleg Lenkey Pál panasz emeléséhez kapcsolódik, amelyet Borsod vármegye előtt tett Harsányi György nánási kapitánnyal való afférjához kapcsolódóan³⁵.

„Birtokosa Lenkey Pál panaszt emelt a vármegye előtt, hogy Harsányi György nánási kapitány 1645. december 16-án a fejét beverte, mert gyalázatos szitkokkal illette. Azzal fenyegette, hogy Lövey jószágáról a marháit elhajtja és el is perli tőle. Ő pedig mind eleven bizonyságokkal, mind régi Magyarországnak királyaitól adatott privilégiumaikkal, donációikkal megbizonyíthatom, hogy igaz vér, igaz possessor vagyok Lövőben.”

A verekedésig fajuló összeecsapás után Lenkey Pál panaszában előadja, hogy eleven bizonyságokkal és a régi Magyarország királyaitól adatott privilégiumaival, donációival tudja bizonyítani, hogy igaz possessor (birtokos) Lövőben.

Nagy szerencse lenne ezeket a privilégiumokat, donációkat tartalmazó dokumentumokat fellelni.

Dr. Borovszky Sámuel a Borsod vármegye története 2. (kiadatlan) kötet 54-55. céduláinak³⁶ tanúsága szerint az 1659-60. években Lövőn birtokos volt Bátki Ferenc és idős Lenkey Pál, ami Borsod vármegye gyűlésének VII. 452. és 507. jegyzőkönyvéből derült ki.

1689-ben Bekény István szolgabíró jelentette a vármegyének, hogy Lövő falu pusztá, azaz elnéptelenedett. Ennek ellenére, a B-A-Z megyei Levéltár által rendelkezésre bocsájtott kimutatásban az 1689. évi Borsod vármegyei nemesi összeírásról, négy lövői birtokos is szerepel³⁷.

Borsodi nemesi összeírás, 1689. IV–501. a 11. kötet

Évkör	Megye	Járás	Település neve (mai elnevezés)	Település korabeli írásmódja	Összeírás típusa	Név	Vezeték- név eredeti írásmódja
1689	Borsod	Bekény István járása	Egerlövő	Lövő		Lövei István	
1689	Borsod	Bekény István járása	Egerlövő	Lövő		Molnár András	
1689	Borsod	Bekény István járása	Egerlövő	Lövő		Seres Mihály	
1689	Borsod	Bekény István járása	Egerlövő	Lövő		Danffy György	

A nemesi összeírás négy nevet tartalmaz Lövő vonatkozásában: Lövei Istvánét, Molnár Andrásét, Seres Mihályét és Danffy Györgyét. Lövei István alias Bálinti István az előzőekben leírtak szerint Lövei alias Bálinti (Bálinty) Balázs fiaként 1642-ben kapott nemesi címerlevelet. Danffy György nevét pedig egy máig meglévő határrész a „*Danfi*” viseli. A másik két név vonatkozásában jelenleg további információ nem áll rendelkezésre.

Az 1695-96. évben báró Butler János zálogba vett egy telket Spenger János Lőrinctől Lövön 18 forintért és két hordó sörért. A báró nagylövői vásárlása ellen idős Dőry András vizsgálatot kért 1698-ban.³⁸

Innentől kezdve szenteljünk kissé nagyobb figyelmet báró Dőry András Lövőben történő földesúri beiktatásának, birtokszerzésének. A Dőry de Jobaháza család családfája az 1360-as évektől ismert, mint Zala és Tolna vármegyében birtokos család. Báró Dőry András az 1600-as évek második felében került Borsod megyébe 1708-ban halt meg Miskolcon, felesége Persy Anna volt. Lövön az 1690-es évek végén lett

földbirtokos a királyi donációval történő beiktatását követően. A korabeli iratok alapján az Ő nevéhez fűződik a Lövei alias Bálinti család Lövő-i birtokainak megkaparintása, amit egy záloglevél felvásárlásával ért el véglegesen 1702-ben. 1695-ben báró Dőry András és felesége Persy Anna egy bevallást tett a Lövői birtokszerzésük körülményeiről, amelyet 1698-ban a leleszi konvent két papja Dióssy Ferenc és Bálintfi András előtt újra megerősítettek és hitelesítettek a következők szerint (Lövey alias Bálinti család iratai 15–17. oldal, B-A-Z Megyei Levéltár):

„Mi Dőry András és Feleségem Persy Anna felvén elsőben is magunkra vállalván minden osztályos és vérszerint való Attyafiainknak gyermekeinknek mind két ágon lévő maradékinknak Successorinknak, és mind azokat kiket ez alább meg irott rendiben. Hogy mivel nekünk Nemes Lövey alias Bálinty István Uram és két ágon lévő Attyafiaival együtt Nemes Borsod Vármegyében Nagy és Kis Lövőben akármí úton és módon eő Kigyelmeket megillető jussokat és zálogos portiojukat reánk és két ágon lévő Maradékainkra Transzferálják és azon jókrúl való leveleket részint már kezünkhöz adták, rész szerint az hátra maradott leveleket is kezünkhöz tartoznak adni. Mi is azért mind ezeken okokra mind penig más tekintetre való nézve attunk és örökösen transzferaltunk egy egész házhelyet az meg irt Nemes Borsod Vármegyében Nagy és Kis Lövő nevű Faluban említett Nemes Bálinty alias Lövei István Uram és eő kigyelme mellett egy ág-búl álló attyafiaknak, úgy, mint Néhai Nemes Bálinty Balázs Uram hét ágon lévő és mostan élő maradékainak, Bálinti Mihály és István Uraiméknak. Ismét Bálinty Katának Néhai Danfi György özvegyének, ismét Néhai Lövei János Uram két ágon lévő maradékinak, Bálinti Andrásnak, Bálinty Katának, Seres János Feleségének, Bálinty Dorkónak, Jakab András Feleségének és Bálinty Györgynek. Ismét Néhai Bálinty András Maradékainak, Gergelynek, Annának Héli Demeternének és Juditnak Simon István-nának, ezeknek mind két ágon lévő Maradékainak. Melly házhelyen házat is épített Bálinty István Uram, akinek határát is tartozom kimutatni eő Kigyelmeknek. Adtuk penig eő Kigyelmének azon házhelyünket minden ahhoz tartozó szántóföldekkel, kaszálló rétekkal, szabad marha járó legel-

tető helyeivel, halászó vizeivel egyetemben, kivéven minden örökös közünket ezen házhelybűl, egészben örökösen transzferáltuk eő Kigyelmekre és attuk százaranyig obligálván (kötelezve) penig magunkat és Maradékainkat ezen Lövei István Uramnak és az egész Attyafiakkal tött Contraktusunk megtartására. Mind ezeknek állandóbb erősségére attuk eő Kiegyelmeknek ezen kezünk írása alatt költ pecsétés levelünket. Hozzá adván azt is, hogy ezen házhelyünket tartozunk eő Kigyelmeknek Conventben avagy Káptalanban vallani és azon házhely bővebb is lészen mint az többi házhelyek fognak lenni.

Miskolc, 1695.

Az, mint hogy ezen Peremalis Ezer Hatszáz kilencven ött esztendőben költt Passionkat ez mai napon is ujabban is Nemes Leleszi Conventuallis Személlyek úgy, mint Tiszteletes Dióssy Ferenc és Bálintfi András Uraimék előtt élő szóval is authenticaltuk (hitelesítettük).

Tartván immár magunkat ezen Conventualis Személlyek előtt költt Peremalis Passionkhoz mivel az első contractusban nem voltak jól specifikálva Lövey István Uram hét ágról való Attyafiai”

A birtokszerzése végül is a jászói konvent 1702-ben lefolytatott helyszíni (Lövvő-i) vizsgálata és tanúvallatása tett pontot a következők szerint (Lövey alias Bálinti család iratai 1–17. oldal, B-A-Z Megyei Levéltár):

“Tanú vallomások a Dőry család lövvői birtoka ügyében 1702. január 20., Lövvő

A jászói konvent id. Jobaházai Deőry András megkeresésére kiküldte embereit Balasy Jánost és Szerdahelyi Istvánt az alább felsorolt nemes személyek tanúvallomásának felvétele és hitelesítése céljából, akik visszatérvén jelentették, hogy folyó év január 13-án elmentek a Heves megyei Lövvő birtokra, ahol nemes Lövey másként Bálinty István főbíró házában először a Dőry Andras által bemutatott, Lövvő birtok megszerzésére vonatkozó iratok vonatkozásában az alábbi személyesen megjelent nemes emberek vallomásait vették fel.

Nemes Varga másként Csató Péter, aki jelenleg a Heves megyei Szent-

ivány birtokon lakik, kb. 50 éves, az eskü letételét követően (deposito iuramento) előszóval vallotta néhai atyjának, nemes Varga Jakabnak és testvérének, Varga Tamásnak szerzeményi levelét (litterae adquisitionales) melyben néhai nemes Hegyi Katalin úrnő, néhai Csizmadia János felesége, valamint néhai Hegyi Erzsébet úrnő, néhai Bálinti András felesége két lövői telket 68 forintért zálogba adta. A levél 1641. június 6-án Bogácson kelt, pecsétekkel és 8 kereszttel volt megerősítve, Lenkey Pál írta alá és három E betűvel volt megjelölve. Ezt a levelet a hátoldalon Borsod megye főszolgabírája 1701. december 17-én, Lövőn aláírásával ismét megerősítette, mellette pedig a következő feljegyzés olvasható: Bogátsi Varga Jakab és Varga Tamás Lövőről való zálogos levelek.

A levél szövege a következő oldalon, a képen látható.

A levél hátoldalán 1696. augusztus 1-én kelt magyar nyelvű felirat van, miszerint Varga Péter deák a két házhelyet Döry Andrásnak adja. Kérdésként merül fel, hogy mennyi pénzért adta Varga Péter deák ezt a két házhelyet báró Döry Andrásnak? Továbbá az, hogy miért nem próbálta meg ezt a záloglevelet a Lövei, alias Bálinti család még élő tagjainál beváltani?

Nemes Lövei István Lövő falu bírája, kb. 65 éves, személyesen megjelenven vallotta és eredetiben bemutatta néhai nemes Bátty Ferenc szerzeményi levelét, melyben egy bizonyos örökséget 1639-ben atyjának, nemes Bálinty, más néven Lövei Balázsnak adta 47 magyar forintért. Ez a levél négy fa pecséttel volt megerősítve és Bátty Ferenc, Balázs Bálint, Ponus Mihály és Pap János aláírásával hitelesítve, három C betűvel volt megjelölve, amely levél szövege a következő: (Anno Domini 1639. Én Báttyi Ferencz ... 1639-ben kelt magyar nyelvű levél, mely szerint Báttyi Ferenc lövői örökségét Bálinti Balázsnak adta 47 magyar forintért) és amit a vallomásttevő átadott Döry Andrásnak, amikor a leleszi konvent két embere előtt bevallást tett.”

quidem prout acquisitionalium tenore talis est. Mi Hegyi Ha-
 ta, is Uram Almásia Janos, is ek Hegyi Eszter, is
 Uram Balint Andras adjuk értekezre mindenek a kint illik
 hogy mi némikémi Rákóczi dolgainak kifizetése Zalogban
 vetni, úgy mint mi a Néhai Nemzeti Vörösi Lővegy Balas, is Lővegy
 Cséjahnak maradvány, is Unokai, adjuk azért Zalogban Bogáron La-
 kol Varga Jakabnak, is Varga Tamásnak Borsod Vármegyében Fő-
 Nevelő Tanácsban lévő Józsefnek, úgy mint kit házhoz adtuk azért
 is Kigyelmezt Varga Jakabnak is Varga Tamásnak Zalogban, úgy
 mint hatvan nyolc magyar forintban, attól 10 Ertendő, hogy
 kezem váltjuk sem magunk Am maradvány, adtuk azért minden
 hasznáival is jövedelmével együtt, Rántó is Rántatlan földjeivel ve-
 seivel Malmos is halizó Vízével, náthos is bányos Erdőivel, Bor-
 vet, cserejével, barom Fegyverrel, egy fővel minden hozzá tar-
 tozó jövedelmével is hasznáival együtt, adtuk pedig ilyen Conditio-
 nat, is állapattal, hogy az az felől meg Nevezett 10 Ertendő el-
 telik, is Kigyelmezt felől meg Nevezett Varga Jakab is Varga Tamás
 Uramak, is Maradvány a ki váltásnak idején tartozzonak minélünk
 is Maradványát a meg Nevezett 10 forintot fel venni a minem
 Pénzt akkor az Országban élők jó is el kelő Pénzt fel venni, is a
 Józsefnek kezébe a ki borsátani, adtuk pedig ilyen Conditio-
 nat hogy is Kigyelmezt felől meg Nevezett Varga Jakab is Varga Tamás
 Uramakat, sem magukat, sem magukat senki megne háborithassa
 hanem minden igazságával együtt birhassák is élhessen a mint akar-
 ják, mellynek Nagyságára is erősségére adtuk Petőcs Lőve-
 gének kezébe iradjával meg értekezre, ilyen betűlletes Nemes Be-
 meltek előtt úgy mint Fő József Uram, Batli József Uram, Lenkei
 Pál Uram előtt, is Kados Peter Uram előtt, Bogáron László Főbíró
 Zalmás József.

A levél másolata a Borsod Abaúj – Zemplén megyei Levéltárban
 található eredeti levélnek (Lövei alias Bálinti iratok)

Ezt követően Dőry András a következő tanúkat állította, akik az alább felsorolt 19 kérdésre vonatkozóan tettek vallomást (De utrum ... 19 magyar nyelvű kérdés)

A tanuk nevei:

Lövey másként Bálinty István, nemes, Lövön él, kb. 65 éves, eskü alatt vallott

Foris másként Tóth Mihály, nemes, Lövön él, kb. 42 éves, eskü alatt vallott

Filep János, nemes, Lövön él, kb. 42 éves, eskü alatt vallott

Tóth János, nemes, Lövön él, kb. 50 éves, eskü alatt vallott

Ponus Mihály, nemes, Lövön él, kb. 40 éves, eskü alatt vallott

Lövei másként Bálinty Mihály, nemes, Lövön él, kb. 70 éves, eskü alatt vallott

Molnár István, nemes, Lövön él, kb. 30 éves, eskü alatt vallott.

A jászói konvent fentiekről az 1702. január 20-án, Szent Fábián és Sebestyén vértanúk ünnepén, saját pecsétje alatt kiadja levelet id. Dőry Andrásnak.

A jászói konvent 1755. július 15-én a saját levéltárában őrzött iratról másolatot ad ki.

A tanúvallatások alapján egyértelműen bebizonyosodott, hogy báró Dőry András előbb volt birtokos Lövőben, mint báró Butler János. Továbbá az is, hogy báró Butler János a közbirtokosság területén kezdte építeni a malmot az Eger patak mellett az 1690-es években és ott a löveiket és más faluból való szegényeket fizetség nélkül dolgoztatta. Ezek után báró Butler János neve nem fordult elő többet Lövő vonatkozásában. A törökök 1680-as évek végén Borsod vármegyéből történt kiverése után így harcoltak, küzdöttek a tehetősebb uraságok a földekért, a birtokokért, a falvakért. A fentebb írtak alapján az is egyértelművé vált, hogy báró Dőry András élve, visszaélve alispáni hatalmával a záloglevél megszerzésével kiforgatta a Lövei alias Bálinti családot a vagyona jó részéből. Sajnos a dokumentumokban szereplő „*contraktus*” vagyis szerződés nem került elő a levéltárból. A török uralom után birtokos

nélkül maradt földek is mind a báróhoz kerültek, annak ellenére, hogy a tanúvallatások alapján Lövei alias Bálinti István fizette meg azokért a vármegye által megszabott „porciót”.

A Borsod Megyei Levéltárból előkerült dokumentumok között több olyan van, amelyek a báró Döry András földszerzésével foglalkoztak, de érdemben nem változtattak a kialakult helyzeten.

Az 1700-as évek közepén a főbíró Lövey Bálinti István unokája, akit szintén Lövey Bálinti Istvánnak hívtak többször fordult panasszal Mária Terézia királynőhöz és Borsod vármegyéhez a Döryek földszerzése és a nemesi telek kimérése ügyében. A következőkben csatolt levelekre azonban nem kapott választ, illetve ezek nem találhatók meg a B-A-Z Megyei Levéltárban. Mária Terézia királynőnek írott panaszos levélmásolat (az eredeti levél a B-A-Z Megyei Levéltárban található.

Levéltári irat 16. 501 c 1747

„Fölséges koronás királyné!

Fájdalmas és alázatos instanciámat (= kérelem, folyamodvány) felséges kegyes anyja színe előtt ekképpen felterjesztvén. Hogy édes nagy atyáimnak igaz örökös jószágokat 1747 esztendőben 20. januárjában Nagy- és Kis-Lövő helység iránt mely nemes Borsod vármegyében vagyon.

M. Döry gróf Ferenc atyafiai Döry Katalin és T.Nagy András ellen.

Fölséges királyi tábláján kezdettem volt, mint szegény processzust (=eljárást) (eránta(iránta) folytatnom, de mivel édes nagyatyámtól minden örökös jószágátul leveleit, mint tudatlan embertől T. Döri András úr magához vette. Azon leveleknek megtalálása sok ideig reája nem akadtani, engemet az alkujára kényszerítettek. Mivel szűk kenyérnek miatta. öt gyermekeimet, hogy táplálhatnám, oly gondolkodásba estem hogy még(-míg?) az enyém sem volt az nagy keserű bánatnak miatta mi tévő legyek. A magam saját jószágából semmit sem részeltetett M Döry familia, hanem azt a pénzt adta vissza, amelyet az nagyatyám az nemes vármegyére fizetett, mikor az török kiment az Magyar országból. Az melly summa léssen ötszáz nyolcvan magyar forintok, amely summa pénz több attyafiá-

ért is fizetődött, engemet pedig csak egy házhelyben hagyott eő nagysága, amelyet Dőry András uram édes nagyatyámtól contractusában(= írásbeli megállapodásban) föl hagyott, amely házhelynek szántóföldjeit, úgy kaszáló réteit, egyszóval semminemű hasznát úgy nem bírom, mint ahogy édes eleim bírták, sőt az vízi malomból is semmi részt nem adtak, sőt insiner által az egyik Lövői határt föl osztották magok között. Én nékem oly helyet mutattak szántóföldnek és nem is annyi az, mint volt árvaságomban birtokomban is, nem is méltó, hogy szántóföldnek neveztessem. Pénzen vett magomat belevetettem, semmi sem termett rajta. Nem egyéb föld, hanem csupán szék (=szikes) föld, amely se füvet, se egyebet meg nem terem. M. Personális (=Személynök, aki a királyt képviseli) Úrhoz, mint szegények atyáához folyamodván, és Excellenciája maga Kancelláriáját vélem együtt Bárczay András uramhoz, mint Dőry famíliának Procatorához (=ügyvéd, képviselő) előttem meg parancsolván azon tőlem elvett szántóföldet, rétet és tavat egy szóval az melyeket tőlem hatalmastul Inséner által elvett, adják vissza. Magam is szépen kérvén adatodják vissza, hogy nagyobb szegénységre ne jussak. Más ember feléből is megszántotta volna, mivel magamnak nincsen semmi tehetségem az végi és hossza törvénykezésnek, miatta úgy élek, ha mások adnak egy darab kenyeret, harmadnapja is vagyon, miolta (mióta) a száraz kenyeret ezen az ösmeretlen és nyelvet nem tudó földön nyomorgom.

Gyermek voltam, hogy az törvényhez fogtam. Szegénységemben immáron a nagy baj, kár, keserű bánat, szívemet úgy elfogta, hogy magának vigasztalást nem talál, mindenemből kifogytam, és az mely ruházat rajtam vagyon is, azt is más.. emberek.....adták.

Mely tettemet, nagy kárjaimat Fölséges Koronás Királyné Kegyelmes Asszonyom eleiben terjesztem, öt neveletlen gyermekeimmel együtt, aki is oly szegénységre jutottam, hogy egy Instantiat (=kérelmet) is, amely tisztességesebb legyen, magamnak, mint ösmeretlen szegény nem találtam.

Stephani Bálinti”

Borsod Vármegyének írott panaszos levélmásolat (az eredeti levél a B-A-Z Megyei Levéltárban található.

„Levéltári irat 11

501 C 1 484

(Bálinti alias, Lövei István panasza a Dőry utódokkal szemben)

„Tekintetes Nemes Vármegye!

Nékem nagy kegyességű, antor uraim

Mostan rajtam esendő nagy kárjaimat méltóságtok eleiben kívánom panaszaimban emlékezetül tenni, melly e képpen vagyon.

Mivel tekintetes Jobaházi Felsőbiki Dőry András úr ezen tekintetes nemes Borsod Vármegyében Lövvő nevű helységet is anno 1695 és utána folyó esztendőekben miképpen és mi módon magának szerzette némely részeit Perennális(folyamatos) Fassióval(vallomással) de azok is nincsenek plenarie (teljesen) kifizetve némely részeit pedig zálog képen azok sincsenek megfizetve

papíroson lévő pénzzel bírták mind ez óráikban. Tekintetes Dőry famíliának Inessori(?).

És az én nagyatyámat is mint tudatlan és ártatlan emberrel úgy cselekedett az, mint maga akarta Dőry úr obligátoriása (lekötelezettje) megvilágosítja, mégis mostan Platti Sándor és András, Soós Ferenc és Darvas József urak, mint tekintetes Dőry Katalintól származó gyermekei, az én örökös, régi curiális(hivatali) házhelyemet Peometriens(?) által magok elvenni kívánták volna.

Felséges Mária Terézia irgalmas úgy felséges királynőm és Josephus imperátor (József császár) anyám és atyám, parancsolattyából mostan rajtam hatalmaskodó Platti Sándor, András, Soós Ferenc és Darvas József urak promessieutrának(?) földmérő protestációmmal (tiltakozással)együtt

bizonyos curiális házhelyemről elhajítván és attyafiságosan elsőben megkérdezvén geometriens (földmérő) uramat vagyon-é comissiója (szerződése, felhatalmazása) Őfelségétől, avagy tekintetes, nemes Borsod vár-

megyétül? Felelvén énnekem: nincsen. Felelvén reája én: Sotenniter? protestálok(tiltakozok) Felséges Mária Teréziakirályné irgalmas patronusra,

úgy Josephusimperátor(császár) uram atyámra.

Akkori alkalmatosságát abban hagyván az dolgot, az határokat szaggatni elmentenek és írásomban is Peometrinens uramtúl prorestotionális(-pártfogó) levelemben feltettem minden nemű javaiban ezen Lövei határnak, hozassanak az urak bírót és őfelsége parancsolattya szerint végződjön az processus(eljárás).

Az processust (eljárást) örömmel megengedem, de magok vakmerő hatalma által cselekedvén az dolgot határjokat az mellyeket jelen nem létemben is az geometriens(földmérő) által igaz örökös curiális házhelyem közepin bántanak, lábaimat széllyel rugdosták azt várták, hogy valahova menjek ki ez falubul.

Mivel szegény vagyok, úgy élek, ha más jó uraim az hol mit adnak, mivel az urak bírják igaz jussomat. Sőt fenyegető szóval is illetvén Soós Ferenc uram, azt mondván énnekem, holnap protestálj. Én gondolkodván, mint szegény, ezek az urak vakmerő magok gazdagságokban bíznak, vagy magok vagy mást reá vevének, hogy lőjenek agyon. Sok szerencsétlen ilyen állapotokat hallottam evégre.

Ezen viotentiális (viszontválasz) panaszaimat alázatosan jelentem és az tekintetes nemes vármegye előtt is Solemitter(?) protestálok (tiltakozok), addig míglen igaz jussokat meg nem világosíttatják, sőt nagy haragjok miatt énnekem vagy gyermekeimnek bántódása ne légyen. Magam személyében házhelyemről úgy bizonyos dolgaimat folytatni félelmemben nem merek menni fenyegető szavaira nézve Soós Ferenc uramnak. Ezen protestitonális panaszaimról testimoniálist (rendelkezést) megadatni méltóztassanak.

Melly irgalmas édes atyai válaszát várnám.

maradok tekintetes nemes vármegyének alázatos szegény szolgálja:

Bálinti István alias Lövey”

VI. fejezet

Az 1700-as évektől a dualizmus koráig

VI.1. Az 1700-as évek eleje

A Rákóczi-szabadságharchoz kapcsolódóan Lövőt érintő dokumentum eddig nem került elő. Azonban ennek a hadiállapotnak egy negatív hatása a településen is jelentkezett az 1710-11-es években egy pestis járvány következtében, ami a faluban is szedte áldozatait.

Az 1754-55. években végzett nemesség vizsgálat során Borsod vármegyében igazolták Bálinthy György és András, valamint Lövei János és György nemességét. Lövei Bálinti István nemesség vizsgálata 1755-ben elkezdődött, azonban nem fejeződött be, mert 1777-ben a vármegyéhez írott levelében kérte a vizsgálat befejezését és a tanúsítvány kiadását.

VI.2. A település Urbárium

Mária Terézia Magyarország királynője 1767-ben adta ki az úrbéri rendeletét, amelyben a jobbágyság állami adóképeségét kívánta biztosítani, egyben a jobbágyságok terheit akarta csökkenteni. Ennek keretében Lövön is felmérték a jobbágyságok terheinek állapotát és a földesúr(ak) felé fennálló kötelezettségeit. A Magyar Nemzeti Levéltárban fellelt kimutatás, tabella³⁹ szerint Lövön két számottevő földbir-

tokos volt 1767-ben. A legnagyobb birtokos özv. Plathy (Platthy) Sándorné Dőry Katalin volt, aki 6 telket, 250 kh földet birtokolt. A báró Dőry András által az előző fejezetben tárgyalt birtokszerzés eredményeként a birtokot leánya Dőry Katalin kapta. Bár nincsenek rá eddig közvetlen bizonyítékok, de nagy valószínűséggel Dőry Katalin és férje Plathy (Platthy) Sándor Lövő falu legnagyobb birtokosai építették a falu szélén álló, az 1950-es évektől a „Május 1” termelőszövetkezet központjaként is működő kastély épületét. Ez az épület ma már nem létezik, mert lebontották. A nyilvántartásban 15 jobbágy, 6 zsellér és 2 házatlan került feltüntetésre a Plathy (Platthy) birtokon. A tabellán szerepelt még Mocsáry Sámuel földbirtokos is, akinek 2 telek, 83 hold volt a birtokában, ahol 5 jobbágyot és 2 házatlant írtak össze.

A feltett 9 kérdésre a falu bírái és jegyzője a következő írásos választ adták 1770. június 14-én.

„I. Vagyon e most Urbáriumma ezen helységnek? Mennyi üdötül fogva kezdődött?”⁴⁰

Nintsen urbáriumunk.

II. Az holott pedig Urbáriumok nincsenek Contractus (egyezés, megállapodás) szerint való prostatiok? (garancia, szavatolás) exigáltatnak (beszolgáltatnak) e tülük, vagy pedig azok csak szokás szerint való. mennyi üdötül fogvást kezdődött azon szokás vagy a helységben a Dominiumnál(-birtokoknál) lett contractus(megállapodás) nem volt-e a mostani contractus (megállapodás) vagy Urbáriumok előtt és micsodások, e mostani mikor kezdődött?

Ezen helység az atyafiak között fel osztatván, az asszony tekintetes néhai turóczdivéki nemes palugyai Plathy (Platthy) Sándor úr özvegye, tekintetes nemes jobaházi Dőri Katalin asszony földes asszonyunkkal minékünk, alatta lévő taxás embereknek mind adó, mind szolgálat aránt contractusunk vagyon 1762-dik esztendőtil fogva, amelly contractusnak regulatiója szerint esztendőnként summáson fizetünk 50 rénes forintot és így közöttünk repartiálván, esik a négy ökrösre négy rénes forint, két ökrösre két rénes forint, magok házokban lakó gyalogokra egy rénes forint, más

házában lakó zsellérekre 30 krajtzár.

Az más compossessor uraság részéről pediglen semmi pénzbéli adót nem adunk, hanem marhás marhájával, gyalog pedig gyalogul szolgál. Az 1716-dik esztendőben költ, ezen helységnek szolgálattya és adója végett contractussa volt az akkori földes urasággal, úgy mint az mostani titulált földes asszony és úr praedecessorátul.

Az midőn, melly szerint semmi taxa fizetésére nem köteleztetünk, hanem az helyett a marhás marhával, a gyalog két kézi munkájával hat napi szolgálattot tenni, úgy a kortsma az helységnek engettetvén, marhával és gyalogul egy egy napot szolgálni, nádbul, és mindenféle őszi, s tavaszi vetéseinkbul, leguminákbul, méhekbül, bárányokbul, káposztábul tizedet ki adni

III. Pro et ad secundum.

IV. Minden helységnek és minemű? különös hasznai és káros fogyatkozásai vannak?

Helységünk határában hasznos jó téteményünk legelő mezőnknek elegettség, mellyben legelő marháinknak szóások helyett szolgálnak a székes földek, azon helység alatt lefolyó Eger vize és azon épült uraság malmában közel levő őrlésre való alkalmatosságunk. Az szántó földeinknek trágyázás nélkül eddig tartott termékenység. Szőlő és erdők nincsen, de az helyett mind épületre, mind kerítésre, úgy tüzelésre nádasunk és gyékényesünk vagyon. Piaczra az eladásra és vevésre egri és miskoltzi piatzokra, az hol kézi munkával pénzt is kereshetünk. Eger kettő s fél, Miskoltz pediglen négy mért földnyire esnek tőlünk. Kortsmánk már mostanában nintsen. A szántó földeink ahol székesek, kivált a száraz üdőkben terméketlenek.

V. Micsoda és hány szántóföldekkel, rétekkal bír egy egész házhelyes gazda és hány köböl vagy pozsonyi mérőt vethet el, azokban őszt és tavaszt, és hány szekér szénát kaszálhat, ezeken kívül sarjút kaszálhat-e?

Tekintetes Plathy (Platthy) Sándorné asszonyom részén egyedül egy egész ház helyes négy ökrös gazda találtatik, akinek vagyon három nyomásban szántó földje 48 posonyi mérő alá való és hat szekér termő ka-

szálló rétje. Tekintetes Motsári Sámuel uram részén valóknak pedig egy egész gazdának szántó földje három nyomásban 34 kila alá való, az kaszálló négy szekér széna termő. Sarjút itten nem kaszálhatunk.

VI. Minden lakos hány napi robotát, micsodást és hány marhával vitt végben ekkoráig valahová való menetele, jövedele a lakosokbe vetetődött –e vagy sem?

Tekintetes Plathy (Platthy) Sándorné asszonyom részéről a marhás emberek marhával szántásban, kaszállásban, búza hordásban, szüretelésben s más szekerezésekben szolgáltak esztendő által közel hatvan négy napokat, a gyalogosok pedig 63 napokat, azon fellyül pedig mind marhások, mind gyalogosok egyéb szolgáltatokra is hajtattak, a mellyik szolgálattyok is semmiben nem acceptáltatik. Az úr Motsári Sámuel uram részén levőeknek pedig még eddig bizonyos és meg határozott vége nem volt szolgálattyaiknak.

VII. A kilencedet ekkoráig mikortól fogva és minémű jószágokból atták ki, nem, de nem ezen kilencednek megvétele ezen vármegyének más Dominiumiban(=uradalmaiban) szokásban vagyon-e? Ezeken kívül a parasztok ekkoráig a földesuraságinak minémű adózásokkal tartoznak, különösen pedig a földes uraság által a jobbágyoktól megkívánt adózások és ajándékok, akár készpénz, akár naturálékban (=természetben) miből állanak?

Désmát a földes uraságoknak minden némű őszi és tavaszi vetésekből, leguminákból, bárányokból, kukoritzából, tökből, répából és kenderből adunk, melly tizednek vétele ezen nemes vármegyében más helységeken szokásban vagyon, ezeken kívül pedig semmi némű fizetést vagy ajándékot nem adunk.

VIII. Hány pusztá házhellyel vannak az helységben, miótátúl fogva és mi okból és kinek biradalmában vannak?

Öt pusztá házhelyek vagynak, mellyekből rész szerint a gazdák ki haltak, rész szerint el allyasodván s meg szegényedvén másuvá költözködtek lakni. Most már azok földjeikkel, réttjeikkel együtt tekintetes Plathy (Platthy) Sándorné asszonyom által bírattnak.

IX. Az lakosoknak oly szabadságok vagy-on-e, hogy másuvá lakásokat vehessék, vagy annyira vannak kötelezve, hogy lakóhelyekről másuvá lakni ne mehessenek, azaz örökös jobbágyság-e? Vagy szabad elmenetelűek?

Három jobbágyon kívül a lakosok mind szabad elmenetelűek, úgy ha a contractus szerint esztendő által minden rabotáját meg szolgállyá.

Signatum Lövvő, die 14-a Junii, 1770.

Fő bíró Soós Mihály keze x vonása. Törvény bíró Deáki István keze x vonása. Jegyző Uza Mihály aláírása”.

A fenti úrbárium eredeti példányáról (mely a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltárban található) készített hivatalos másolat.

Borsod megye Történeti Helységnévtárában⁴¹ az 1773-1808 évek közötti időszakban Lövvőn az alábbi birtokosokat jegyezték fel:

Plathy (Platthy) család,

Gyürki család,

Soós család,

Lővey család,

Plathy (Platthy)-ak örökösei,

Gyürki Istvánné Darvas Krisztina és más uraságok.

Gazdasági adatok:

1208 hold szántó,

4 hold kert, 2000 hold legelő mezőgazdasági terület: 3212 hold.

Az 1770. június 14-i iratok:

Lőrincz Helység Lakosságának az ide leírtó Hirdetésekre adott
Feleleteiről.

Hirdeték

1mo. Vagyon e most Urbaniusma ezen Helység
sok? es mennyi időnül fogva kezdődött?
2do. Az holott pedig Urbaniusma mikor kezd
Czirkaszt, az mint való presztarok szigat
tárnak a föld? vagy pedig azok csak
földes feint való, mennyi időnül
vagyat kezdődött azon föld, vagy a hely?
Hogyan a Dominiummal lett Czirkaszt,
nem való e a mostani Czirkaszt, vagy
Urbaniusma előtt, es mikor kezd, e most
mi mikor kezdődött?

Feleletek

Ad 1um
Helység Urbaniusma.
Ad 2um
Ezen Helység az Attapahik hirtel az vas
vagy az Agony Ites Michai Török De
velki W. Patagayai Baktij Landor Vir
Györgye. Ites, Mész, Dobkajai, Dörög Ka
talán Agony földes, Agonyukkal, mine
lünk Alatta lővő Taxis Cseresetté mind
Adó, mind szolgátóként Czirkasztanak
vagyon 1770. évi Eszterházi Agony a mely
Czirkasztat Regularisja feint Eszterházi
dönkint Summájan feint 50. Pfo:
mint es is lővőként Keszthelyben eszterházi
a 4. Örvösre meg Rörvint. Ites Örvösre
lővő Rörvint, magk harabban lővő Japa
lyukba es Rörvint, más harabban lővő Zöl
terekre 50. Ites. A mai Compagnie Vagy
szegregül pedig lővő semmi pénzbeli adó
nem adunk. hanem csak, máshajával
gyalog pedig gyalogul szolgátó az 1770. évi
Eszterházi hirtel ezen Helységtől szolgátó
lővő, es adója Vagy Czirkasztat való az
ahhori földes Vagyaggal, az mint az most
mi Keszthely földes Agony, es lővő Pra:
deszertáit a midőn mely feint semmi
Taxis feint nem lővőfeint hanem
a helyes a máshajával a gyalog
lővő feint máshajával. Vagy pedig szolgátó
feint, Vagy a Procsma es Helységtől engedel
vő, máshajával, es gyalogul es is nagy szol
gátó, Mádul es mindenféle Ites Taxis
vezetők, Szemmelbűl, Máshajával, Vagy
szolgátó, Keszthelyben lővő lővő lővő
lővőfeint. Ad 3um most az 2um.

Magyar Levéltár
Miskolc

Ad 4um

44. Minden helysége micsoda, és mineműi lú:
 lónos hajnai, és hasos pinyathozafi van:
 nah?

Ad 44um
 Helységünk határában hajnos jó kéneműgyárak
 Legelő Mezőnté elvezető úton melytől a
 gela marhahinták főzafá helyre elvezetnek
 a fehes földet, azon helysége alatt lefolyó
 Egy Vize, és azon épüle kőpágy malomban
 húrel lóvó örlőre való alkalmasvagyunk, a
 fauk pöldéimék dégyis és néllül eddig
 tartva termelvénye. Fölle hegének ugyan
 és erdőnk minem, de az helyen mind épüle
 re, mind kőrepre, és tűzelepe marafunk,
 és gyümölcsfák vagyn. Právozra az elodá
 ra verőre Egy és Miskolci Právozra a
 járunk, az hol kézi munkával penes is
 keresetünk, Egy Felső és Felső Miskolci pe
 diglen neg mely földmire epuk földünk.
 Főresománk már mostanában minsem, a fauk
 földünk a hol fehesföld lóvált a farsas úd
 ben termeléstünk.

5. Micsoda, és hány fauk földelkel. Revé:
 hel bi és egy ház helyre gorda, és hány
 lóvált, vag Lóvált micsod. Vékhet el azokba
 épít és épít, és hány felen felen ha
 falkat, felen lóvált falkat ha falkat és.

Ad 5um
 Tíz Platinia Andorai A fonyom rífen egy
 dúl és egy ház helyre neg fúris gorda
 találati alinék vágyn harom fonyom:
 ban fauk föld 48. Lóvált micsod ala
 vati és 6. felen fonyom falkat rífe. Tíz
 fonyom falkat micsod rífen valóték pedig és
 egy gorda falkat falkat falkat harom micsod
 másban 34. lóvált ala vati a falkat neg
 felen fonyom fonyom falkat itten nem ha:
 falkat.

6. Minden falos hány napi Roboriz mi:
 csodot, és hány marhával nitt vágben
 elhoreg, valatona való nemesele jöveve
 le a falkatit be vesetődte és vágben?

Ad 6um
 Tíz Platinia Andorai A fonyom rífen
 a marhák embere marhával, falkatban
 falkatban, biza, fena hordóban feny
 reteleiben, micsod felen felen falkat
 találati falkat ala húrel harom neg rogo
 hat azon felül pedig mind marhák mind
 gyátogók falkat falkat falkat falkat.

a mely.

7mo. A Fülényedeti ekkoraiq mővelőit egyre
 és mineműi jőzögetbul attak hi nemde
 nem egy Fülényedeti meg versele ezen
 Vármegyének más Dominiumpusban Főhá-
 ban Vágyon e. e. ezeken kívül a parafish
 ekkoraiq a földes urak ayt ekkoraiq mineműi
 adozgókba azaz azok, hűbörjűen pedig a
 földes urak által a Fülényedeti meg
 lárvát adozgók, és apandékba aha hi
 fűz, aha nem adozgókban mővelőit allamati.

8vo. Hany Gulya hi helyet vannak az hely-
 sükben, mővelőit egyre, mővelőit, és Főház
 mővelőitban vannak.

9no. Az Lászlófi hi zabavágó vágyon e. e. hoz
 mővelőit Lászlófiat veheték, az domini-
 pban hűbörjűen, hoz aha hi helyetbul
 mővelőit Lászlófi hi mővelőit, az az övölőit
 Fülényedeti e. e. Vagy zabot el nemetelűeb?

a mely felg...
 az hi mővelőit...
 meg eddig...
 vola felg...
 Ad 7^{num}

Dejmar a földes urak ayt mővelőit
 és hi parafish...
 Bőránygókba, Fülényedeti, Főház, Ré-
 pabul, és Főházbul atunk mely Főház
 versele ezen az Vármegyében, más helye-
 gekben Főházban Vágyon, ezeken kívül pe-
 dig mineműi Főház, Vágy, apandékba
 nem adunk.

Ad 8^{num}.
 Ott Fülényedeti hi helyet vannak mővelőit
 bul az Fülényedeti a Főház hi helyet,
 az Fülényedeti el allamati, az meg Fül-
 gényedeti, mővelőit hűbörjűen Lászlófi, mő-
 mar versele Fülényedeti, Fülényedeti egyre
 Fülényedeti Fülényedeti Fülényedeti
 biatracnak.

Ad 9^{num}.
 Házom Fülényedeti kívül a Lászlófi mind ha-
 bad el nemetelűeb, az ha a Contrachsege
 zint effendőitbul mindem Fülényedeti meg
 felgallap.

Viz 2 övölő Die 14ta. Junij 1770.
 Hi biri e. e. Mikály Fülényedeti. Vonafe.
 Fülényedeti biri Drabi Fülényedeti Fülényedeti.

Edvard per me Fülényedeti. prefat dei Michael
 Vza

Excedente Regnum coram nobis elia epe Legatus.
 Joannis Dordynis ad Iustitiam Stephany...
 & ad Iustitiam Paulus Dordynis

Megyei Levéltár
 Miskolc

VI.3. Az 1800-as évek eleje

Az 1820-as években a falu legnagyobb birtokosa egy újabb Dőry-lány, Dőry Krisztina és férje Plathy (Platthy) Imre volt, akik 1824. július 19-én tartották esküvőjüket Egerlövőn. Egy gyermekük született 1826-ban Ida, aki a szülei halál után örökölte az Eger-Lövő-i birtokot. További jelentős földbirtokos volt Sóvári Sós János és felesége Ambrózy Antónia. Ennek a két családnak és főleg az asszonyoknak köszönhető a templom átépítése és kibővítése a mai formájára (lásd a templomról írt részt). Abban az időben ez a két földbirtokos család tulajdonolta a vízimalmot is.

Kilián István: A Védegylet Borsodban című művében olvasható a következő leírás:

„1845-ben Bovankovich Lajos, Mayer Leopold, Szalay Antal, Kovács Károly, Okolicsányi Ferenc, Marton Károly toborozta a megye községeiben a védegyleti tagokat. A védegyleti ívtartók íveinek másolatából, amelynek a vezetésére a jegyzőt az 1845. febr. 4-i ülésen jegyzőkönyvben is figyelemztették, már 355 tagról tudunk. A töredékes törzslap szerint Mezőkövesdről 1, Kisgyőrből 2, Daróczról 6, Cserépfaluból 1, Nagymihályról 11, Dorogmáról 1, Bábolnáról 1, Egerfarmosról 1, Ivánkáról 1, Négyesről 1, Csátról 2, Ernődről 7, Egerlövőről 2, Nyárádról 1, Szemeréről 1 polgár lépett a Védegylet tagjai közé.”

VI.4. A településünket érintő 1848-1849-es események⁴²

Mészáros Lázár hadügyminiszter 1848. július 13-án szólítja fel Borsod megyét a megye minden nemzetőrének Mezőkövesden való összpontosítására, majd onnan Zentára történő indulására.

A borsodi nemzetőrök sajnos gyengén felfegyverezettek és mindössze 1200 személyből állnak. A hadügyminiszter pedig erőteljes sereget kíván kiállítani, a toborzás így folytatódik.

A településen az alább felsorolt honvédeket toborozták, sorozták be Eger Lövőről 1848. szeptember 7-én (43 fő) ⁴³:

1	Korpás Sámuel	elérte a 19. évet	nőtlen
2	Deáki András	elérte a 19. évet	nőtlen
3	Galambos János	elérte a 19. évet	nőtlen
4	Korpás János	elérte a 19. évet	nőtlen
5	Szilvási András	elérte a 19. évet	nőtlen
6	Jecs János	elérte a 20. évet	nőtlen
7	Krusper Sámuel	elérte a 20. évet	nőtlen
8	Atkári János	elérte a 19. évet	nőtlen
9	Molnár István	elérte a 20. évet	nőtlen
10	Vámosi Sámuel	elérte a 20. évet	nőtlen
11	Czingula József	elérte a 20. évet	nőtlen
12	Deáki József	elérte a 20. évet	nőtlen
13	Korpás Mihály	elérte a 20. évet	nőtlen
14	Barna István	elérte a 20. évet	nőtlen a család egyetlen fenntartója
15	Ferge Sámuel	elérte a 20. évet	nőtlen
16	Szabó András	elérte a 20. évet	nőtlen
17	Szabó János	elérte a 20. évet	nőtlen
18	Kis János	elérte a 21. évet	nőtlen a család egyetlen fenntartója
19	Szegedi Benjámin	elérte a 21. évet	nőtlen

20	Czingula János	elérte a 21. évet	nőtlen
21	Szabó Imre	elérte a 21. évet	nős
22	Deáki András	elérte a 21. évet	nőtlen
23	Korpás Mihály	elérte a 21. évet	nőtlen a család egyetlen fenntartója
24	Polonyi Mihály	elérte a 22. évet	nőtlen
25	Jakab István	elérte a 22. évet	nőtlen
26	Jecs Ferenc	elérte a 22. évet	nőtlen
27	Rési József	elérte a 22. évet	nőtlen, testileg alkalmatlan
28	Madarász Sámuel	elérte a 22. évet	nőtlen
29	Galambos István	elérte a 22. évet	nőtlen
30	Otrokocsi Nagy János	elérte a 22. évet	nős
31	Kovács József	elérte a 22. évet	nőtlen
32	Molnár János	elérte a 22. évet	nőtlen
33	Kérészi János	elérte a 22. évet	nőtlen vándorló legény
34	Deáki Bálint	elérte a 22. évet	nőtlen
35	Jakab József	elérte a 22. évet	nőtlen
36	Kovács Bálint	elérte a 22. évet	nőtlen
37	Szűcs András	elérte a 22. évet	nős
38	Korpás József	elérte a 22. évet	nőtlen
39	Molnár György	elérte a 22. évet	nős
40	Gyarmati Pál	elérte a 22. évet	nőtlen testileg alkalmatlan
41	Juhász János	elérte a 21. évet	nőtlen
42	Hajdú József	elérte a 22. évet	nőtlen
43	Atkári Sámuel	elérte a 22. évet	nős

A sorozást és a 19-22. éves korosztály alkalmassági vizsgálatát Vályi Mihály Bizottmányi kiküldött, Szőke Lajos kiküldött orvos, Kandó Ferenc századbíró és Marton Károly esküdt végezte.

A sereg szeptember első napjaiban indul el Miskolcra Mezőkövesden keresztül. A borsodi katonák az 1848. szeptember 29-i pákozdi csatában vitézül harcolnak, részletesebb adatok sajnos nem állnak rendelkezésre.

Az 1849-es év elején Mezőkövesd és környéke, így településünk – ha csak rövid időre is – a hadiesemények középpontjába került.

1849. február 26-27-én zajlott le ugyanis a közeli Kápolnánál a fiatal honvédsereg kétnapos csatája. A teljes vereséget csak visszavonulással lehetett elkerülni. A csata utáni napokat, azok történetét apró és töredékes adatokból lehet csak feleleveníteni, mivel katonai jelentés erről nem készült.

Dembinszky Henrik főparancsnok a visszavonulást Mezőkövesdről Poroszlón át Tiszafüred irányába jelölte meg. A visszavonulást Mezőkövesdről megosztva kellett végrehajtani. A Klapka-hadtest Egerfarmoson keresztül, tőle keletre, Egerlövőn át Aulich Lajos hadosztálya haladt, a jobbszárnyon pedig Guyon Richárd hadosztálya Négyesen át. A fő erőt a Szentistvánon keresztül hátráló Pöltenberg-és Kmety-hadosztály jelentette, Görgey Artúr parancsnoksága alatt. Március elsején az osztrákok Egerfarmost elfoglalják, így Klapka György és serege az Eger-patakon átkelve Egerlövőre érkezik, s ugyancsak idejön a Szentistvánon tartózkodó Görgey is, s estére csatlakozik Aulich seregéhez.

Egerlövőről Poroszló irányába távoznak mindannyian hajnali 3 órakor. Görgey a következőket írja emlékirataiban:

„... a Lövő melletti táborni rövid nyugvás után megint oda hagyván, menetemet az Aulich,-Pöltenberg és Kmety-hadosztályokkal Ivánkán keresztül Poroszló felé folytassam, míg a Guyon-hadosztálynak Négyesre azt az utasítást küldtem, hogy ugyanazt tegye.”(Millenáris Történet X.194,196 203.o.)

Tehát március 2-án Görgey a főparancsnok, Dembinszky tudta nélkül vonult vissza Poroszlóra, csupán a segédtisztje révén értesítette a főparancsnokot.

Gracza György: Az 1848-49-iki magyar szabadságharcz története című művének 4. kötetében a következőket írja erről⁴⁴:

„A dolog nehezebb része azonban csak most következik. Klapka, az ellenség ily fenyegető szomszédságában nem töltheti az éjszakát, kénytelen

tovább: Poroszló felé húzódni. Ámde az út a tavaszi olvadás miatt járhatatlan. A legénység több helyütt majdnem övig gázol a lucsokban; számos ló kidől, úgy, hogy az ágyúkat és a társzekereket is maguknak kell tovavonszolni. Éjfél után egy óra volt, midőn a sereg agyoncsigázva, éhesen Poroszló közelébe vergődött, ahol aztán megpihent.

Hasonló bajba került a Görgei serege is. Görgei, hallván a farmosi ágyuzást, abbeli aggodalmában, hogy Aulichnak, aki Lövőn táborozott, valami baja esik, Kmetty és Pöltenberg dandárjaival Lövő felé siet.

A csapatok útja itt is valóságos sártengeren visz keresztül. Havaseső veri őket egész éjjel. Erejük meglankad, ruhájuk elrongyolódik. Aztán az egész táborban nincs egy falat kenyér. Huszonnégy óra óta nem ettek. Ember, állat majd összerogyik az éhségtől. Pirkadni kezd, mire Lövő nádfödèles házai feltűnnek a reggeli szürkületben. A falu körül azonban csend honol, Aulichnak semmi bántódása. A hosszú, fárasztó utat tehát hiába tették meg.

Görgei még az elindulás alkalmával futárt küldött Dembinszkihez, bejelentvén, hogy Szent-Istvánról Lövőre megyen. Dembinszkit elfutja a méreg.

– Mondja meg tábornokának, – förmed a hírhozóra, – hogy az a parancsnok, aki anélkül, hogy erre nézvést rendeletet kapna, anélkül, hogy az ellenség által üldöztetnék, föladja hadállását: épp oly bűnös, mint az a katona, aki őrhelyéről távozik. Mondja meg együttal a tábornok úrnak azt is, hogy további rendeletemig Lövőn maradjon”

Görgey csapatainak átvonulásával a térségben több hónapig viszonylag csendesebb időszak következik, hadi események alig zavarják meg a rendet.

Lövő közelében az utolsó csatára Gesztelynél kerül sor, ahol 1849. július 28-án sikerül visszaverni az orosz támadást. A csata után Görgey serege élén Tokajnál kel át a Tiszán, hogy útját Nagyváradon és Aradon át Világos felé folytassa. Ez a hadművelet az utolsó, amely meggyénket érinti, mint katonai esemény.

VI.5. Fényes Elek leírása Egerlövőről

1851-ben Fényes Elek a magyar statisztika tudomány egyik megalapozója, öt vármegye tábla bírása a Magyar Geográfiai Szótárban a következőket írta Egerlövőről:

„Eger-Lövő, magyar falu, Borsod vármegyében, a járás délnyugoti szélén, Miskolcztól 2 11/16, Egertől 1 14/16, u. p. Kövesdtől 11/16 állomásra. A vizenyős rónaságon; keletről Sz. István, délről Ivánka és Négyes, nyugotról Eger-Farmos s Szemere helységekkel, északról M. Kövesd városával határos.

Határkiterjedése 4578 hold, melyből az uri, kerti, s beltelkek hozzá számításával, beltelkek 426 h., három nyomásos szántóföld 1602 h. rét 1118 2/8; jobbágysággal közös legelő 1263 3/8 h., használatlan mocsár és vízfolyás 56 6/8 hold, szőlő 11 5/8. A nevezett öszvegből ismét 8 úrbéri telek után szántóföld 1419 5/8, rét 1093 hold. A szántóföldek fele vad és termőszik, fele pedig leginkább gabonát termő fekete föld. A rétek, legelők posványosak, s e miatt az állattenyésztés rossz, a mezőgazdaság pedig csak közép karban áll.

887 ref., 66 római kath., 3 evang., 58 zsidó, öszvesen 1014 lakos, lakosság közül 503 férfi, 511 nőnemű. 16 jobbágyság, 120 zsellér, 50 lakó földmi-

Plathy (Platthy) Imréné (Döry Krisztina) földbirtokos

velésből, 2 kovács, 1 szűcs, 1 kalapos, 2 csizmadia, 1 kerékgyártó, 1 molnár 2 legényével. Öszvesen 9 mester, 2 legény kézművességből, a zsidóság pedig házalásból él. A reformátusoknak helyben van anyaegyházuk, a római katolikus fiókegyház pedig Ivánkához tartozik.

Legkitűnőbb épület a helységben özv. Soós Jánosnő született Ambrózy Antónia asszony laka. A hártárt az Eger és Horvize, továbbá a gyakori kiáradásaival sok kárt okozó Ostoros patak folyja át. 2 mocsárja, és vadruczakkal gazdag 3 patakja van.

Földes urak: Ambrózy Antonia özv. Soós Jánosnő, Dőry Krisztina özv. Plathy (Platthy) Imrénő, Gyűrky Klára özv. Sréter Mihálynő, Lipcsei Károly, továbbá az Ambrózy és a Bálinthy család.”

Sóvári Soós Jánosné (Ambrózy Antónia) földbirtokosés családja sírköve az ún.”Ócska” temetőben

VI. 6. Az 1800-as évek vége – Korabeli helynevek

1864-ben a vármegye körirata alapján minden Borsod megyei település kapott egy kérdéssort a falu történetéről, kialakulásáról, földrajzi jellemzőiről és helyneveiről, amit a jegyzőknek kellett megválaszolni⁴⁵.

Plank Sándor jegyző 1864. május 21-én az alábbi válaszokat adta a kérdésekre:

*„Helynevek Eger-Lövő községből, Borsod megyéből
Borsod vármegye egri járás, székhelye Mező Kövesd.*

A Községnek neve Eger-Lövő, ez bír csak helybeli, s országszerte elnevezéssel, ezen előnevét pedig vehette az Eger folyó vizétől, mert Eger városában eredő víz község határán folyván keresztül, s mivel az országba több Lövő nevezetű helység is van ezért vette Eger előnevét fell.

A községnek más elnevezése a hajdan korból sem fordul elő.

A község, hogy mikor említik legkorábban, s mikor telepítettett, rólla se írásból, se hagyományokból tudni nem lehet, bár fürkésztetett, s csak annyit lehetett az írásból kitudni, hogy az 1736^d évbe kezdett a Református egyház még csak annya könyvet vezetni, de ez sincs még rendesen vezetve, e fentebbi év előtt pedig hagyományból 8 lelkészt számít, de hogy mikor keletkezhett az egyház, vagy a község mikor telepítettett vagy honnan, legkisebb nyomára jönni nem lehetett. Hogy honnan népesítettett a község nem tudni a legkisebbet se sem írásból, sem hagyományból.

Valamint köztudomásból, úgy hagyományból is valamint nyomtatott emlékek hiánya miatt is legkevesebbet sem lehet tudni a név eredetéből.

A Község határában előforduló nevezetesebb topographiai nevek u. m. Halmok nevei Tilai halom felé Ivánkával határos, Akasztó halom, Fekete halom, és Sas halom a két utolsó Eger-Farmos községgel határos északfelé, és Kishalom mely délnek fekszik Poroszlóval határos ezen halmok közül a Tilai és Sashalom a legnagyobbak.

Erek nevei: u. m. Csukás ér, ez onnét vette a nevezetét, hogy régiebb üdőkben sok csuka hal volt benne, most is mikor vizes esztendő, vagy árvizek szoktak lenni, találatnak csuka halak benne, miből ugyan a víz csak rendkívüli üdőkben szokott ki száradni, mint a múlt 1863^d év volt. Tilai ér ez már nyárba kiszokott száradni, ha csak esős üdők nem járnak, Sáros ér ez pedig onnét veszi eredetét, hogy nagy sár szokott benne lenni leginkább esős üdőbe, úgy hogy a kocsis nagy nehezen tud rajta át járni, mert a sárban tengelyig leszokott sippedni. Görbe ér, mivel csak esős üdőben szokott víz lenni, s igen kacskaringós azért nevezetik görbeérnek.

Fenekék nevei: Szőkelaposi fenek, Pellikán, pumi, Kövesdi, Sáfrány, Kiskuti, minek a széllén forrás van s az tartja vízzel, homok allyi, Kofa és Közönséges fenek.

Folyó vizek nevei: Eger vize mely a község határában keresztül foly rajta van 5 kövü malom is, ezen folyó Egerbe ered a mely forrásból, és még Egren felül a Felső Tárkányi határban, s ez mindig szokott folyni, másik folyó az úgy nevezett Kánya folyás, mely Kövesd felől foly, de ez száraz üdőben egészen kiszokott száradni, s csak esős üdőben foly, ámbár a hegyekből kijövő víz esős üdőben kiszokott áradni, s azon részén a határnak a merre folyik nagy károkat is szokott okozni.

Végre az ostoros vize, s ez is esős üdőben foly, s mind két víz az Eger folyóba omlik, az pedig Poroszlón túl a Tiszába foly.

Rétek nevei: Nagy rét, Dobo, Szeghatár, Szedres, Sáfrány, homok álly, Felsőrét, Kishalmi, görög parlag, Közönséges, Danti, Sziget, Káposzta ér, Szőkelaposi rétek.

Szántó földek nevei: Köles düllő, fekete halom, Kiskúti, ostorosi, Székes, Szabadzúgói, répaföld, Kishalmi, Tánczoshalmi, Szőkelaposi, nagy réti, Szeghatári, pumi, akasztóhalmi, Szedres, Külső intravillánium, Rona a csurgon vizes mocsáros hely. Jelenleg pedig az 1859^d év tagosítástól óta? A határ 7 düllő nevezetett vett fel u. m. Belső telek, Urbéri, Innen az eger vizen, Túl az eger vizen, Tilai Szentistványi út, Szentistványi és Kövesdi út köze, és Hármas határi düllők. „

VII. fejezet

A dualizmus időszaka és az első világháború

VII.1. A századforduló érdekességei (Birtokosok, jegyzők, szövetkezetek, posta, szegényparasztság, kivándorlás)

A kiegyezés után a legnagyobb birtokos Plathy (Platthy) Ida volt, aki Szatmári Király Pál feleségeként többnyire Felsőzsolcán élt, de övé volt a kastély és a lövői birtok is, egészen az 1895-ben bekövetkezett haláláig. Az 1870-es évek végén az Ő lakában volt a malomhoz tartozó zúgó felújítására kiírt pályázat ajánlat bontása is.

Az Állami Felsőkereskedelmi Iskola, Miskolc, 1910. évi évkönyvében olvasható, hogy az 1888- 89. évben végzett növendékek közül kettőnek volt a lakóhelye Egerlövő, és a foglalkozása gazdálkodó: Buchhalter Gyulának és Kassay Jenőnek. Ebből is látható, hogy a tehetősebb emberek már azokban az időkben is felsőfokú iskolába járatták a gyermekeiket, ahol magas szintű gazdálkodói ismereteket szereztek.

Az egyik szerző Édesapja, Molnár Mihály sok lövei mondást ismert és ezeket gyakran el is mondta gyermekeinek. Az egyik ilyen mondás volt, hogy az még a „*Bukhajter idejében volt*”, vagyis régen történt. Úgy tűnik az 1900-as évek első évtizedeiben nevezetes személyek voltak a Buchalter-ek, mert még mondásba is foglalták a nevüket.

Érdekességgként álljon itt Borsod – Miskolci Értesítő, 1894. évi hirdetménye, melyben a faluban megüresedett jegyzői állásra írt ki pályázatot a főszolgabíró:

„Pályázati hirdetmény.

Nyugdíjaztatás folytán üresedésbe jött 392 frt 91 kr. fizetéssel, 40 frt átalány díjjazásával, természetbeni lakással és 6 katasztrális hold 585 □ öl rétföldnek haszonélvezésével javadalmazott Egerlövő község jegyzői átlomás elnyerésére ezennel pályázat hirdettetik.

A választás megtartására határidőül folyó 1894. évi márczius hó 8-ik napjának délelőtti 9 órája Egerlövő község házához kitűzetik. Felhivatnak a pályázni óhajtok, miszerint az 1886. évi XXII. t.-cz. 74. §-a értelmében felszerel: kérvényüket, melyben eddigi működésük, életkoruk, honpolgárságuk, erkölcsi viseletük kellően igazolva legyen, alólirott főszolgabírói hivatalhoz f. évi márczius hó 2-ig annyival is inkább adják be, mivel a későbben érkező kérvények figyelembe vétetni nem fognak. Utólagosan megjegyeztetik, hogy a 6 hold 585 □ öl rétföld utáni adót a jegyző köteles fizetni.

Kelt Mező-Kövesden, az egri járás főszolgabírói hivatalánál, 1894. évi február hó 16-ik napján.

Gasmer Gyula, főszolgabíró”

Ismereteink szerint ennek a pályázatnak a keretében került Egerlövőre Pozsonyi Antal jegyző, aki 1923-ig töltötte be ezt a fontos tisztséget.

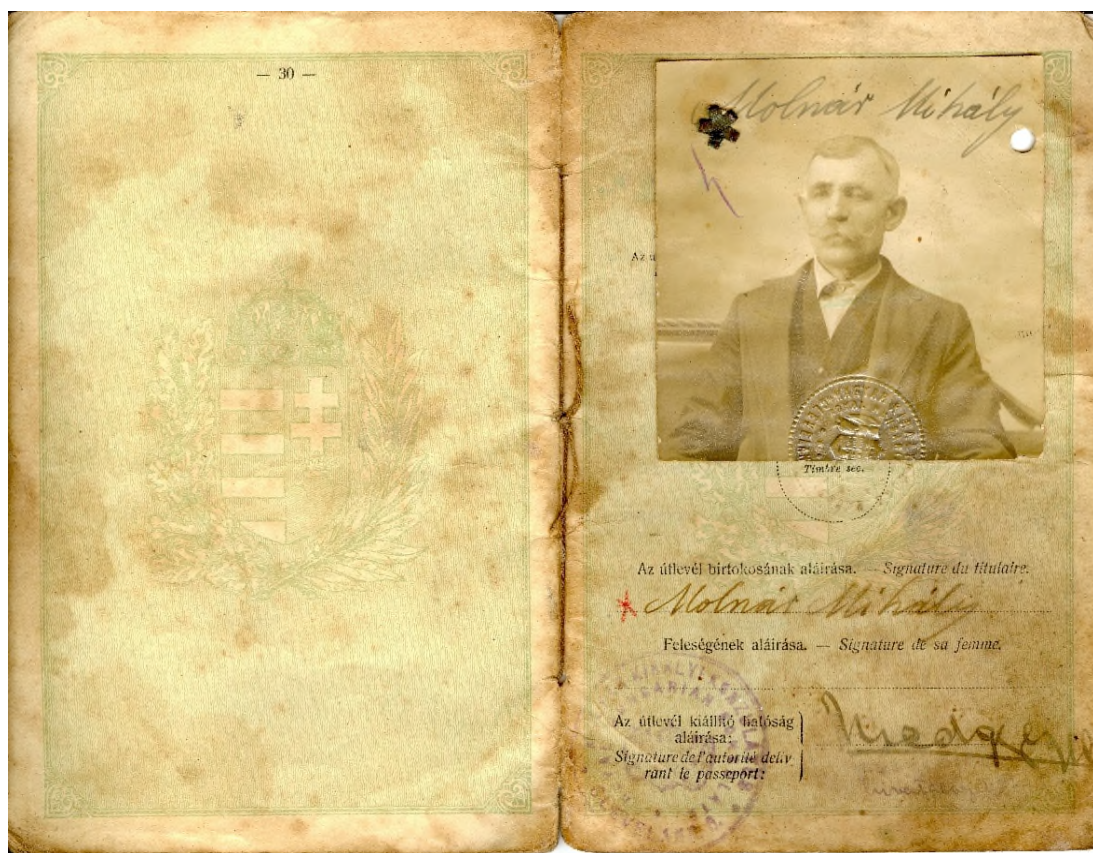
Az egerlövőiek közül volt, aki a 19 – 20. század fordulóján komoly katonai beosztást töltött be. Egyik ilyen személy volt a nemesi származású Török Sándor (Erdődi), aki 1847. január 27-én született Egerlövőn. A szülei Török László és Böszörményi Júlia voltak. Katonai pályáját önkéntesként kezdte 1866-ban a 11. huszárezredben. Fokozatosan haladt előre a ranglétrán: az ezrednél káplárként kezdi s 1889-ben már kapitány. A magyar királyi nemesi testőrséghez 1890. december 1-jén kerül. 1906-ban vonul nyugállományba⁴⁶.

Egerlövő lakosainak többsége a társadalom szegényparaszti rétegébe tartozik a 19. században, s a század végén elég sok aratósztrájk, tüntetés fordul elő Borsod megyében is, csakúgy, mint az ország többi részén.

Ez az időszak ezeknek a mozgalmaknak a kora, bár a településen ilyen jellegű történésekről nincs számottevő adat.

A megyében inkább a szociáldemokrata irányzat alakul ki jobban. Egy 1898-as alispáni jelentés is arról beszél, hogy foglalkozni kell az agrárszocializmus borsodi terjeszkedésével.

A századforduló előtt és után is nagyon sokan kivándoroltak dolgozni Amerikába.

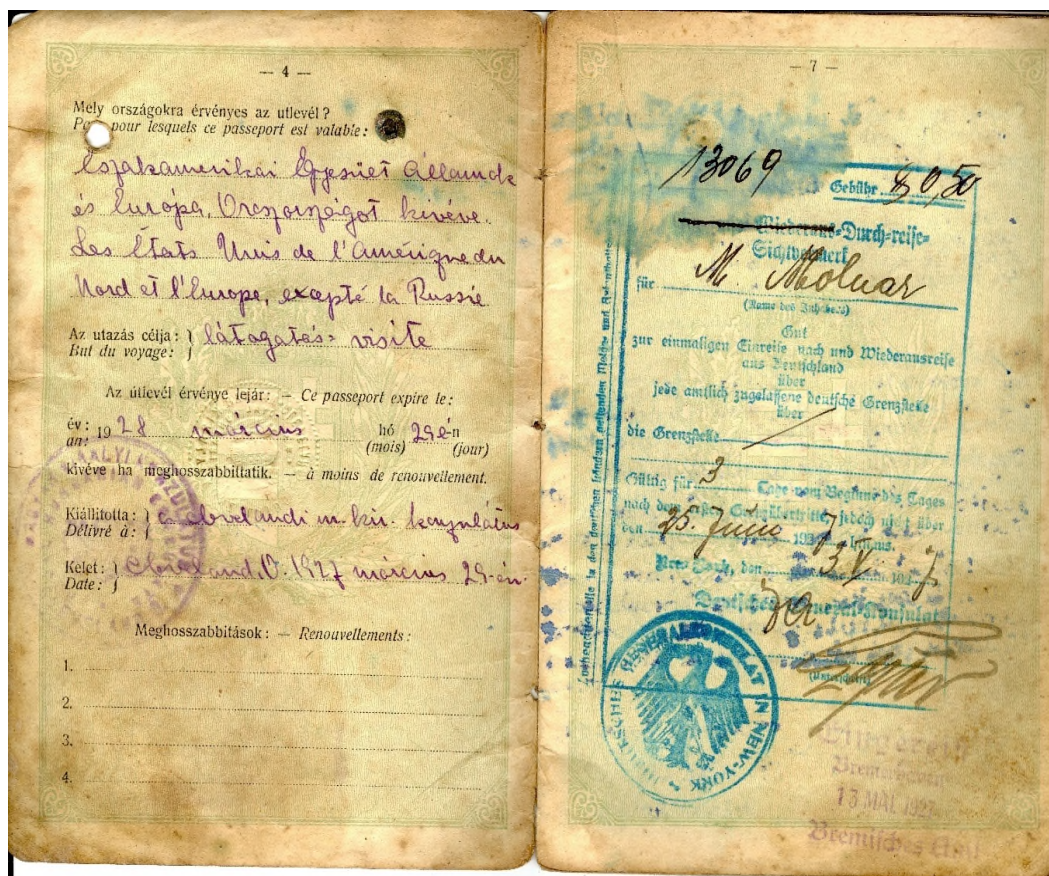

Molnár Mihály útlevele

Erről tanúskodnak azok az okmányok, amelyekben pontosan leírják a legfontosabb személyes adatokat az Amerika földjére lépő külföldi bevándorlókról. Ugyanis Ellis Island szigetén, a New York-i kikötő bejáratánál minden hajón érkező, USA-ba tartót regisztráltak, s csak ezután léphetett az illető az ígért földjére.

Egerlövőről is szép számmal vándoroltak ki. Közülük nagyon sokan az összegyűjtött keresettel aztán hazatértek, házat és földet vásároltak, így egy kicsit kiemelkedtek a szegénysorból.

Ebből az időből származik Molnár Mihály útlevele, amellyel többször is megjárta Amerikát.

Molnár Mihály útlevele

1906. május 30. alakult meg az Egerlövői fogyasztási és értékesítő szövetkezet. Melynek alapító okiratában az alábbiakat rögzítették:

„Főtelep: Egerlövő (Borsodmegye)

Képviselői: Sólyom Barna, Igó Lajos, Oláh Benjamin, p. Szegedi István, P. Molnár Lajos, kik a céget a 6-ik rovatban körülírt módon együttesen jegyzik.

Ezen, a Magyar Gazdaszövetség Hangya nevű fogyasztási és értékesítő szövetkezettel szerves összeköttetésben álló korlátolt felelősségű szövetkezet az 1906. évi május hó 20-ik napján tartott alakuló közgyűlés által elfogadott alapszabályok szerint keletkezett.

Székhelye: Egerlövő.

A vállalat tárgya: tagjait és hozzátartozóit olcsó és jó minőségű háztartási és gazdasági cikkekkel ellátni és termékeik eladását közvetíteni.

Tartama: huszonöt év.

Üzleti tőkéje: a tagok által három hó alatt befizetendő 363 darab tíz korona névértékű üzletrészből alakul, továbbá a tag a szövetkezet kötelezettségeiért üzletrésze névértékének ötszörös összegéig felelős.

Az igazgatóság öt tagból áll és ezek Sólyom Barna, Igó Lajos, Oláh Benjamin, P. Szegedi István és P. Molnár Lajos egerlövői lakosok.

A cég érvényességére a szövetkezet írott vagy nyomott czége alá két igazgatósági tag saját törvényszékileg bejegyzett aláírása szükséges.”

A Miskolczi törvényszék 1907. január 10. napján vette nyilvántartásba az Egerlövői hitelszövetkezetet, mint az Országos Központi Hitelszövetkezet tagját.

A hitelszövetkezet bejegyzéskori főbb adatai:

„Főtelep: Egerlövő

Képviselői: Sólyom Barna, Pozsonyi Antal, Deáki János, Szegedi István, Szabó Lajos, Szendrei István, Atkári Sámuel, Éliás Jakab, Szabó Ferencz, kik a céget a 6-ik rovatban körülírt módon együttesen jegyzik.

Ezen az 1898. évi XXIII. t.-cz. értelmében alakult és az Országos Központi Hitelszövetkezet tagjai közé belépett korlátolt felelősségű szövetke-

zet az 1906. évi deczember hó 16-ik napján tartott alakuló közgyűlés által elfogadott alapszabályok szerint keletkezett.

Székhelye: Egerlövő.

A vállalat tárgya: tagjai anyagi helyzetén javítani az által, hogy őket takarékosagra buzdítja, hiteligényeiket kielégíti s esetleg vállalkozásaikban és netalán üzleti ügyeikben segíti.

Tartama: határozatlan idő

Üzleti tőkéje: a tagok által 100 filléres előleges havi részletekben befizetendő 170 darab 50 korona névértékű üzletrészből alakul.

A tag a szövetkezet kötelezettségeiért üzletrésze névértékének ötszörös összegéig felelős.

Az igazgatóság kilencz tagból áll, kik közül egyet az Országos Központ nevez ki.

A jelenlegi igazgatók: Sólyom Barna, Pozsonyi András, Deáki János, Szegedi István, Szabó Lajos, Szendrei István, Atkári Sámuel, Szabó Ferencz és Éliás Jakab egerlövői lakosok.

A cég érvényességére a szövetkezet írott vagy nyomott czége alá két igazgatósági tag aláírása szükséges.

Minden a szövetkezet nevében kiadandó hirdetmény a Budapesten megjelenő Országos Központi Hitelszövetkezeti Értesítő-ben fog közhírré tétetni.

Azon körülmény, hogy az Országos Központ által igazgatósági tagnak Éliás Jakab neveztetett ki, feltüntettetik.”

A hitelszövetkezet 1928-ig működött önállóan, majd egyesült a Mezőkövesd-i Járási Hitelszövetkezettel.

Borsodvármegye Hivatalos Lapja az 1907. évtől kezdődően folyamatosan közzétette a megyében legtöbb adót fizető polgárok névsorát (virilis névjegyzék).

Ezek között több egerlővei érdekeltségű személy neve került felsorolásra az alábbiak szerint:

Buchalser Sámuel bérlő (1907. évben)

Éliás Jakab bérlő (1907., 1909., 1911. évben)

Klein Dezső birtokos (1907. évben)

Báji Patay Gyula birtokos (1917., 1928. évben)

ifj. Szendrei István birtokos (1929., 1934. évben)

Nagy Ferenc útbiztos (1929., 1934. évben)

K. Deáki János birtokos (1934. évben)

Pintér Nándor nyugalmazott uradalmi jószágigazgató (1934. évben)

Egerlövőn a postaügynökség, valamint a postai szolgáltatás 1908. január 16-ával indult meg. Budapesti Közlöny, 1908. január 14-ei 10. számában erről a következő hirdetés jelent meg:

„A kassai m. kir. posta- és távirdaigazgatóság közhírré teszi, hogy a Borsod vármegye területén fekvő Egerlövő községben 1908. évi január 16-án postai ügynökség lép életbe, mely bárhova szóló levélpostai küldemények, továbbá csak a belföldre, Ausztriába, a megszállott tartományokba vagy Németországba szóló, 1000 korona értéket meg nem haladó pénz- és csomagküldemények felvételével, továbbításával, leadásával, valamint postautalványok, postatakarékpénztári ügyletek közvetítésével lesz megbízva.

A postaügynökségnél cheque és postatakarékpénztári betét csak 1000 korona erejéig eszközölhető.

A postaügynökség kézbesítési köre Egerlövő községen kívül más községre nem terjed ki.

A postaügynökség leszámolás, ellenőrzés és felügyelet tekintetében a mezőkövesdi postahivatalhoz fog tartozni és összeköttetését a borsodivánkai és a mezőkövesdi postahivatal közt naponként egyszer közlekedő egyfogatu kocsijarat útján nyeri.”

Mint, ahogy azt a malomnál is láttuk 1874-ben, az előjárók gyakran éltek a község tulajdonában lévő eszközök, ingatlanok határozott idejű bérbeadásával, mint az alább, a Borsodvármegye Hivatalos Lapja, 1910. július 14-én megjelent 28. számban megjelent hirdetményben is tör-

tént:

„Árverési hirdetmény.

Lentirott községi előljárók által közhírré tétetik, miként az Egerlövő község tulajdonát képező 22 kat. hold és 202 □ -öl termértékű szántóföldek a község házábanál 1910 évi július hó 24-én délután 2 órakor 1911 évi január 1 től, 1916 évi december hó 31-ig terjedő időre, vagyis hat (6) egymást követő évekre nyilvános árverésen haszonbérbe fog adatni.

Az árverési feltételek addig is a községjegyzői irodában a hivatalos órák alatt betekinthetők.

Kelt Egerlövő, 1910. július 5-én Pozsonyi Antal jegyző, K, Deák János bíró.”

Az 1910-es évektől Egerlövőn Szatmári Király Pálné Plathy (Platthy) Ida unokája, báji Patay Gyula kezdett gazdálkodni a szüleitől, Patay Gyulától és Szatmári Király Annától örökölt 1342 holdas birtokon. Házaságot kötött egy szép, szlovák származású belsőcseléddel, Koroly Júliannával. Két fiuk született: Gyula (1917-1995) és Árpád (1924-1999).

Az egerlövői birtok mintagazdaság volt: vetésforgó, gépek alkalmazása, öntözéses gazdálkodás, szárító üzem, szélturbina. A kastélyban, sőt az aszfalt burkolatú ólakban is villannyal világítottak.

Báji Patay Gyula nagy szerepet vállalt a mezőkövesdi tőkés vállalkozások irányításában: a Fürdő és Villamossági Részvénytársaság, a Mezőkövesdi Népbank vezetőjeként. Országgyűlési képviselőként és a Nemzeti Bizottság elnökeként végezett közéleti munkát. Egerlövői birtokát az 1920-as évek végén, vagy az 1930-as évek elején eladta. Patay művelt, az új iránt fogékony, érdeklődő ember volt: gazdálkodott, részvénytársaság vezetője volt, kiválóan birkózott, boxolt és sakkozott. Mindig élen járt a modern technika alkalmazásában: autóval járt, telefonnal rendelkezett, egerlövői kastélyánál szélturbinát építtetett. Állítólag 8 idegen nyelven beszélt.

Egerlövő

Báji Patay Gyula szélturbinája

Báji Patay Gyula szélturbinája

Az 1920-as években sok sakkversenyt rendezett a kastélyában és látta vendégül Magyarország és Közép- Európa neves sakkozóit. Némethellenes magatartása miatt a nyilasok üldözték, a kommunisták pedig származása miatt nem kedvelték. A földosztáskor minden földje elveszett. Ezután Érden vásárolt házat és feleségével együtt ott telepedett le. 1952-ben halt meg, feleségével közös sírban nyugszanak Érden a Tusculánium-i temetőben.

Patay Gyula és felesége sírköve

Rubinek Gyula által szerkesztett Magyarországi gazda címtár (1912, Budapest) tartalmazza a következő Egerlövőhöz kapcsolódó személy és cég nevét:

Gőzmalmok 100 q-n felüli napi őrlési képességgel Egerlövő
u. p. Borsodivánka, özv. Klein Hermanné
Egerlövői hitelszövetkezet (105).

VII. 2. Löveiek az első világháborúban, a háború utáni időszak

Az első világháború a lakosokat úgy érinti, hogy a férfiakat besorozzák katonának, s nagyon sokan a frontra kerülnek. Néhányan a miskolci Tízes honvédeknel szolgálnak, mások pedig a nyíregyházi huszárezredhez kerülnek, s így harcolnak a keleti fronton. Az olasz fronton harcolók között is vannak löveiek, olyanok, akik a veronai fogolytáborba kerülnek 1918-ban a fogságba esésük után és a háború végén térnek haza. Többen vitézségükért Károlyy-kereszt kitüntetést, majd később vitézi címet kapnak. Az adatok szerint az első világháborúban a községnek 357 katonája harcolt, hősi halált halt 59, hadirokkant lett 37 fő. A hősi halottak nevét a Templomkertben felállított emlékmű tábláján örökítették meg, melyet báji Patay Gyula állíttatott.

Az első világháború áldozatainak emlékműve

Zubor Károly fotója, az emlékmű hátoldalán Pintér Nándor birtokos neve található, vagyis Neki is köze lehetett az emlékműállításához.

A korabeli hadi tudósítások között ráakadtunk több egerlővői hősi halotról szóló tudósításra, melyek német nyelven íródtak, hiszen akkor még az Osztrák–Magyar Monarchia volt az egyik harcoló fél és közös hadsereg volt osztrák parancsnokság alatt. A lakhelyükön kívül többnyire közzétették az alakulat számot és a születési időt is, valamint az elhalálozás helyét is.

Veszteség lajstrom, 1915. szeptember-október:

- Atkari Johann, Inft., IR, Nr. 60, 5, Komp., Ungarn, Heves, Egerlővő, verw.
- Kollar Bálint, Inft., IR. Nr. 60, 6. Komp., Ungarn, Heves, Egerlővő, 1893, tot (28./7. 1915).
- Korpás Ladislaus, Inft., IR. Nr. 60, 6. Komp., Ungarn, Heves, Egerlővő, 1892, verw.
- Korpás Samuel, Inft., IR. Nr. 60, 6. Komp., Ungarn, Heves, Egerlővő, 1893, verw.
- Kovács Imre, Inft., IR. Nr. 60, 7. Komp., Ungarn, Heves, Egerlővő, 1891, verw.
- Molnár Bernát, Inft., IR. Nr. 60, 7. Komp., Ungarn, Heves, Egerlővő, 1894, verw.
- Tóth Stefan, Inft., IR. Nr. 60, 6. Komp., Ungarn, Heves, Egerlővő; 1894, verw

Veszteség lajstrom, 1918. február-március:

- Molnár Josef, Lstlnfst., IR. Nr. 60, Ungarn, Borsod, Egerlővő, 1890; kriegsgef., Selo Spasskoje, Gebiet Primorsk, Rußland. Kovács Lajos, Infst., HIR. Nr. 10, zugeteilt dem HIR. Nr. 16, MG-Komp. I, Ungarn, Borsod, Egerlővő, 1878; verw.
- Kollar Josef, Lstlnfst., IR. Nr. 60, Ungarn, Borsod, Egerlővő, 1886; kriegsgef., Laishew, Gouvernement Kasan, Rußland.
- Kovacz Imre, Infst., IR. Nr. 60, Ungarn, Borsod, Egerlővő, 1891; kriegsgef., Troizk, Gouvernement Orenburg, Rußland.

- Kovacz Sándor, Lstlnfst., IR. Nr. 60, Ungarn, Borsod, Egerlövő, 1894; kriegsgef., Jekaterinburg, Gouvernement Perm, Rußland.
- Kowacz Imre, ResKorp., IR. Nr. 60, Ungarn, Borsod, Egerlövő, 1882; kriegsgef., Archangelsk, Rußland.
- Molnár Bartolomeus, Lstlnfst., IR. Nr. 60, Ungarn, Borsod, Egerlövő, 1894; kriegsgef., Pizzighettone, Italien.
- Molnár Daniel, Lstlnfst., IR. Nr. 60, Ungarn, Borsod, Egerlövő, 1886; kriegsgef., Ossa, Gouvernement Perm, Rußland.
- Nagy János, Reslnfst, ÍR. Nr. 60, 8. Komp., Ungarn, Borsod, Egerlövő 1886; kriegsgef., Rußland.
- Staho Mihály, Lstlnfst., ÍR. Nr. 60, Ungarn, Borsód, Egerlövő, 1889; kriegsgef., Nikolajewsk, Gouvernement Samara, Rußland.
- Zubor Ludwig, ResKorp., IR. Nr. 60, 13. Komp., Ungarn, Borsod, Egerlövő, 1885; kriegsgef., Petrosawodsk, Gouvernement Olonez, Rußland.
- Szilvási Johann, Gefr., IR. Nr. 34, 12. statt 16. Komp., Ungarn Borsód, Egerlövő, 1892, verw.

A Magyar Királyi Honvédség számára 1919. szeptember 22-én kiadott Rendeleti Közlöny 74. számában közzétett Személyes Ügyek részében található, hogy a magyar hadügyminiszter a következő kitüntetések adományozását erősítette meg az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásuk elismeréséül:

a 2. osztályú ezüst vitézségi érmet:

Molnár László (1896., 1916. Egerlövő), népfölkelőknek, és a vas érdemkereszt a vitézségi érem szalagján kitüntetés:

Molnár Ferencz (1894, 1914. Egerlövő), népfölkelő, czimzetes tizedesnek.

Bálinti József
első világháborús katona

Korpás Lajos
első világháborús huszár

Csikvári Antal által szerkesztett Vármegyei Szociográfiák V. Borsod vármegye (Miskolc, 1939) V. rész: Személyi adattára és Dr. Klein Gáspár: Borsod vármegye és népességének története című művében találhatók a következő sorok:

„Az I. világháború után nagyobb fosztogatások voltak Mezőkövesden, Egerlövön és Mezőcsáton. A csendőrök és nemzetőrök fegyvere rendet teremtett, a gonosztevőket letartóztatták. A csendőrség mindenütt csatlakozott a népkormányhoz és erélyes akcióba fogott a rend fenntartására. A nemzetőrség szervezése megyeszerte megindult.

Zsóry György, akit a vármegye szeptember közepén választott alispánná, igen nehéz helyzetben volt. Közgyűlést nem hívhatott össze, így utólagos jóváhagyás reményében elrendelte, hogy azok a jegyzők, akiknek életét közvetlenül veszélyeztetik a garázdálkodók, hivatalukat elhagyva a járási főszolgabírói hivatalokhoz vonuljanak be szolgálattételre, mindaddig, amíg községükben a közbiztonság helyre nem állott. Mindössze 4–5 ilyen jegyző volt a megyében, ezek helyett a tanítók, vagy más megbízható emberek vették át a község vezetését.”

Az őszirózsás forradalom idején az akkori lelkésznek és jegyzőnek el kellett bujdosni a helyi zavargások elől, melyet frontról hazatért katonák indítottak.

Az 1919-es Tanácsköztársaság idején, pontosabban március 31-én a falu irányítására direktóriumot választanak. Ennek tagjai: Korpás Imre (ragadványnév: Béni), Molnár Imre (Postás), Nagy Sándor. Elnök: Korpás Imre. 1919 áprilisában megválasztották járási küldöttnek Márki Károlyt. A községben ekkor vörösőrség is működik, melynek vezetője Szegedi Károly.

A Mezőkövesd járási gazdasági bizottság 1919-ben készült kimutatása szerint Egerlövő két 100 holdnál nagyobb gazdaság működött.

Az egyik: A Patay Gyula féle gazdaság Területe: 364 kat. hold. Ferge Sándor gazdasági vezető (helyettes).

A másik: Prónay Endréné féle gazdaság Területe: 226 kat. hold. Gazdaság vezetője: Kovács Béla.

A gazdaságok adatait a következő táblázat tartalmazza:

Község	Gazdaság	kat. h.	tehén, üsző	sertés	ökör	ló
Egerlövő	Patay Gyula	364	-	51	18	4
Egerlövő	Prónay Endréné	226	-	-	22	1

Forrás: Csonka Rózsa: A Magyar Tanácsköztársaság agrárpolitikájának néhány jellemvonása (1959)

Az 1919-es évben a falu határában nagyon elszaporodtak a vetési varjak, ami sok gondot okozott a gazdálkodóknak, ezért a falu tanítója az alábbi levéllel fordult az illetékes hatóságokhoz:

„Eltárs!

Határunkban a nagy mértékben elszaporodott varjak olyan nagy pusztítást visznek véghez a nagy ügyel-bajjal eszközölt tavaszi vetésekben, hogy községünk proletár lakosainak jövő évi ellátását erősen veszélyeztetik. A varjútelep a szomszédos Borsodivánkán van, ahonnan a naponkénti riasztás miatt óriási beláthatatlan csoportokban telepednek le gyenge vetéseinkre, s fegyver hiánya miatt – teszik tönkre munkánk gyümölcsét. Kérjük azért szíveskedjék elrendelni, hogy a vadász és hatósági engedéllyel ellátott, s földműveléssel foglalkozó, megbízható szakszervezeti tagoknak vadász-fegyvere a helyi összegyűjtési helyről lehetőleg mi előbb kiadassék.

Egerlövő 1919 IV/4.

elvtársi üdvözléssel: Igó Lajos tanító

Egerlövő község directórium a fenti kérést teljesíthetőnek véleményezi.
k. m. f.

B Korpás Imre

P Molnár Imre

Nagy Sándor „

„A mezőgazdasági biztos véleményezése a varjak riasztására vadász-fegyverek kiadása tárgyában.

Borsodvármegye Közellátási és Mezőgazdasági Biztosától.

Vármegyei Közigazgatási Biztosságnak, Helyben.

Azzal a véleménnyel teszem át, hogy a vetési varjak elriasztása céljaira a vadászfegyverek a földműveléssel foglalkozó megbízható szakszervezeti tagoknak kiadhatók lennének.

Miskolcz, 1919. április hó 8

A direktórium megbízásából: Szeder Ferenc közellátási és mezőgazdasági biztos.”

„Felhatalmazom a falusi tanácsot, hogy a vetési varjak elriasztása céljából megbízható, földműveléssel foglalkozó szakszervezeti tagok részére vadászfegyvert és erre vonatkozó fegyvertartási engedélyt kiadhasson.”

A Tanácsköztársaság leverése után az ide érkező román csapatok több embert letartóztattak, majd elszállítottak. Többüket Debrecenbe, míg másokat Romániába hurcoltak, ahonnan csak jóval később térhettek haza.

A Magyar Jövő újság 1920. január 9-ei számában adott hírt arról, hogy az Államügyészség izgatással és ingatlan vagyon jogtalan elfoglalásával és magánlak sértéssel vádolta meg Sólyom Barna volt egerlövői lelkészt. A tárgyaláson több egerlövői tanú is megerősítette, hogy a tiszteletes a proletárdiktatúra alatt állandóan izgatott a kommunizmus érdekében. A templomban a szószékről mondta el lázító beszédeit, amelyben köztulajdonnak mondott minden vagyont. A bíróság ítéletében Sólyom Barnát izgatás vétségében bűnösnek mondta ki és ezért két évi és 2 hónapi börtönre ítélte. A későbbiekben a fellebbezések után ki mondta a bíróság, hogy Sólyom Barna lelkipásztort koholt és alaptalan vádak alapján ítélték el, ezért az elsőfokú ítéletet megsemmisítették és teljes mértékben rehabilitálták az elítélt lelkészt.

A két világháború között a falubeliek nagy része továbbra is sum másként próbált boldogulni. Tavasztól késő őszig az ország különböző területein vállaltak munkát: Mezőhegyes, Fövenyeshát, Kétútköz.

VII. 3. Az egerlövői rezesbanda megalakulása 1914-ben.

A falusi fúvószenekarok, az ún. rezesbandák a 19. század végétől terjedtek el a magyar falvakban. A meghonosodásban valószínűleg szerepe volt a magyarországi sváboknak is. Lakodalmak, temetések alkalmával, bálók során nagyon sokszor szórakoztatták az embereket.

Ügyesebb paraszt együttesek nemcsak fúvós, hanem vonós hangszereken is játszottak, s miután a lakodalmi menetet hazakísérték, a háznál már sokszor vonós hangszereken folytatták a zenélést.

Repertoárjuk népdalokból, magyar nótákból /csárdásokból és „hallgatókból”, indulókból, valamint a falvakban akkor ismert nemzetközi táncok dallamaiból /keringő, polka, tangó stb./ állt.

A rezesbanda – mint ahogyan neve is mutatja – zömében rézfúvós hangszereket, esetleg fafúvókat és dobot – cintányért használó hangszeres együttes volt. A magyar paraszti rezesbandák általában 6-8 tagból álltak. A 8 tagból álló csoport hangszerei általában a következők voltak: 2 esz-klarinét, 2 b-szárnykürt, 1 esz-trombita, 1 b-basszus-szárnykürt, 1 f-helikon, 1 nagydob réztányérral. Előfordultak más hangszerek is: b-klarinét, fuvola vagy piccolo, kisdob. Az együttest általában az egyik szárnykürtös vagy klarinétos vezette.

Az előadott daloknál a dallamot a klarinét, 1 vagy 2 szárnykürt és a basszus-szárnykürt játszotta, a trombita és a szárnykürt pedig „kontrázott”. Ha egy „kontrás” volt, az esz-trombitát használt, két „kontrás” esetén a másik b-trombitát vagy szárnykürtöt fújta.

A rezesbandák mellékfoglalkozású együttesek voltak, hiszen tagjaiknak nem ez volt a fő munkájuk. A paraszti élet ritmusából adódóan rájuk akkor volt szükség, amikor eljött a lakodalmak és bálók, valamint a szórakozás ideje: novembertől májusig. (Forrás: Magyar Néprajzi Lexikon Negyedik kötet. Akadémia kiadó, Budapest, 1977-1982)

A 20. század elején Borsod megye több településén jöttek létre rezesbandák, így a Mezőkövesdtől délre található szülőfalumban, Egerlövő községben is.

1914. február 1-jén kötött ún. „Társasági szerződés”-t 10 személy: Szegedi András, Verebélyi József, Sztahó Mihály, Sztahó József, Szegedi Károly, Molnár Sándor, Kis Ferenc, ifj. Bata Sándor, Somodi József és Rési János.

A „Társasági Szerződés” lényegében a bandatagok közötti megállapodás volt. Ezen zenekart 5 évi időtartamra szervezték 1914. február 1-jétől kezdődően. Pontosan meghatározták az évente teljesített szolgáltatást is: novembertől májusig tartó időszakban (míg a paraszti munkák szüneteltek), volt szükség a zenélésre. Szigorúan szabályozták a bandatagok tevékenységét: a zenekar vezetőjének (Szegedi András) kötelesek voltak a zenélés során engedelmességni. Aki ez ellen vétett 1-től 10 korona közötti pénzbírságot volt köteles fizetni. Ugyancsak tiltotta a szabályzat a részegeskedést, veszekedést („czivakodás”), verekedést – azt is hasonló módon büntették. (A büntetések formájáról, mértékéről a tagok szavazatai alapján döntöttek.)

Az időközbeni kilépés a zenekarból azzal járt, hogy a hangszer, a kotta-könyv s egyéb iratok a banda tulajdonában maradtak. Érdekes módon a szerződésbe az is belekerült, ha valamelyik tag Amerikába távozik (ebben a korban ezek szerint ez többször is előfordulhatott), 100 korona bírságot köteles fizetni.

Az esetlegesen összegyűlt bírságok sorsáról is pontosan rendelkeztek: a zeneeszközök javítására, utazási költségek fedezetére fordították.

A szerződést tanúk előtt foglalták írásba, az egyik Pozsonyi Antal akkori egerlövői jegyző volt. Valószínűleg ő fogalmazta meg szakszerűen a megállapodást. Eredetileg 11-en írták alá, de egy nevet áthúztak (ő visszalépett a szerződéstől), s mindezt a tényt is rájegyezték a papírra: „Somodi István nevét hivatalos tollal magam töröltem: Pozsonyi jegyző”.

A Társasági Szerződés az akkori szóhasználat szerint íródott, a megfogalmazás szakszerű és pontos.

A teljes szöveg a következő:

„Társasági szerződés

Mely szerint mi alulírott egerlövői lakosok a közreműködésünkkel szervezendő fúvó hangszeres banda megalakulására nézve egymás között a következő szerződésre lépünk:

A banda, egyelőre 1914. évi febr. hó 1-től számítandó öt (5) évre szerveződik.

Minden tag az 5 évi idő alatt november 1-től, május 1-ig tartozik folyamatos szolgálatot teljesíteni, ha a szükség azt úgy kívánja. Aki ezt teljesíteni vonakodik, illetve azt megtagadja, a banda – alap javára annyiszor amennyiszer, 1-10 korona bírságot tartozik fizetni minden fellebbezés kizárásával. A büntetés mérve a tagok szavazattöbbsége alapján szabatik ki, illetve állapíttatik meg. Ezen büntetéspénz az illető tag járulékából egyszerűen levonatik.

Ha valaki a bandából a jelzett 5 év alatt időközben alapos ok nélkül kilépne vagy többszöri részegeskedése vagy czivakodása miatt a bandából elbocsáttatnék köteles lesz a banda-alap javára 100 korona, azaz Egyszáz korona bírságot fizetni, mely rajta vagyonából per útján is bevétetik, s a banda szükségleteinek (milyenek: szerszámjavítás, utazási költség stb.) fedezetére fordíttatik. Ezen bírságnak a tagok közötti felosztása tilos.

A banda minden tagja kivétel nélkül a bandavezető első felszólítására helyt állani köteles, s annak mindenben engedelmeskedni is; ki ez ellen vét, a cselekmény mértéhez képest kiszabandó 1-10 korona pénzbírsággal fenyítettetik, mely ezúton a banda-alap javára esik, és a 3. pontban foglalt czélokra fordítandó. Ilyen bírság esetről-esetre kiszabható s az illető tag járandóságából egyszerűen levonható lesz.

A részegeskedés, czivakodás avagy netalán tetteges verekedés a fenti 4. pont szerint büntetendő.

Az esetben, ha a kikötött 5 év alatti időközben, avagy az 5 év leteltével a bandából valaki kilépne, vagy többen is kilépnének – úgy a hangszer és

Kotta-könyv s egyéb iratok, mely nála vagy náluk használatban volt: - a banda javára visszamarad. De ha az 5 év teljes elteltével a banda netalán végleg feloszlana, akkor az illető hangszer minden egyes tag birtokában marad.

Ha a kikötött 5 év alatt valamelyik bandatag Amerikába távoznék – avagy másnak szolgálatába lépne: a 3. pontban foglalt 100 korona bírságot ezen esetekben is köteles megfizetni.

Az előlegek felvételére, valamint a működési díjak kizárólagos átvételére egyedül Szegedi András bandavezető jogosult.

Mely szerződést előttünk egészben felolvastatván, azt jól megértettük, mindenben elfogadtuk és tanúk előtt saját kezűleg aláírtuk

Kelt Egerlövőn, 1914. február 1-én

Előttünk:

Bata Sándor

Pozsonyi Antal

tanúk:

Somodi István nevét

hivatalos tollal magam

töröltem Pozsonyi

jegyző

Szegedi András

Verebélyi József

Somodi István

Sztahó Mihály

Sztahó József

Szegedi Károly

Molnár Sándor

Kis Ferencz

ifj. Bata Sándor

Somodi József

Rési János”

A zenekar egészen a második világháború idejéig – természetesen többszöri átalakulással- működött. Általános gyakorlat volt, hogy a tagság apáról fiúra szállt, vagy a rokonok közül kerültek ki a banda tagjai.

mindenkinek elfogadható és kiváló elősszá-
jára készült el.

1914. február 1-én

Elősszáj
Bata Sándor
Főosztály
tanács.

Somodi István nevű kincse-
ségei mellett megvan jelenleg:

Főosztály
pó.

Szegedi András

Vörösmarty, József
~~Somodi István~~

Szegedi Mihály
Szegedi József
Szegedi Károly

Molnár, Sándor

Kis József

ifj. Bata Sándor

Somodi József

Pécsi János

A Fúvószenekar Társasági Szerződésének aláírt része

(1914. február 1.)

VIII. fejezet

A Horthy-korszak és a második világháború

VIII. 1. Hivatali eljáróság, gazdaság, kereskedelem a korszakban

Borsod Vármegye Hivatalos Lapjának az 1923. október 4-ei 40. számában jelent meg a következő hirdetmény:

„Egerlövő községben nyugdíjazás folytán megüresedett jegyzői állásra pályázatot hirdetek.

Ezen állás javadalma a község részéről évi 920 Korona fizetés, 6 hold 285 négyszögöl ingatlan haszonélvezete s a magánmunkálatokért szedhető díjak, az államkincstártól pedig a törvényszerinti fizetés-kiegészítés és korpótlék.

Felhívom mindazokat, akik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy az 1883. évi I. t.-c. 6. §., illetve 1900. évi XX. t.-c. 3. §-ában előirt képesítésüket, eddigi alkalmaztatásukat, és politikai megbízhatóságukat igazoló okmányokkal felszerelt kérvényüket hozzám 1923. évi október hó 15-ig terjeszték be.

A választás határidejét Egerlövő községhezához 1923. évi október 16-án d. e. 10 órára tűzöm ki.

Mezőkövesd, 1923. szeptember 27.

Zsóry, Lajos, főszolgabíró.”

Tehát csak úgy, mint 1894-ben újra jegyzőt keresett a főszolgabíró az egerlövői községhezához.

A Közgazdasági Értesítő – Közszállítási Értesítő, 1927. szeptember 15-ei/ 37. számában jelent meg a következő felhívás:

„ÉPÍTKEZÉS. (Kivonatos szöveg.) Alulírott iskolafenntartó az Egerlővön építendő 1 tanteremmel bíró elemi iskola építési munkáinak biztosítása céljából versenytárgyalást hirdet.

Ajánlatok „Ajánlat az egerlővői ref. elemi iskola munkáira” felírással ellátva 1927. szeptember hó 25- én d. e. 10 óráig nyújtandók be a miskolci államépítészeti hivatalhoz közvetlenül vagy posta útján.

A művelet, a feltételek és a tervek az egerlővői református lelkészi hivatal helyiségében d. e. 9-12- ig és d. u. 3-6-ig megtekinthetők, az azokra vonatkozó esetleges szükséges felvilágosítások is megadatnak. Ugyanott az ajánlattevő által ártételekkel kitöltendő ajánlati költségvetés 4 P-ért megszerezhető.

Egerlővő, 1927. szeptember hó.

Református egyházközség”

Magyarország 1924. évi kereskedelmi, ipari és mezőgazdasági címtárában a következők olvashatók Egerlővővel kapcsolatban:

„Nagyközség Borsod-Gömör-Kishont közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegye, mezőkövesdi járás. Körzetközpont: Miskolc. 1400 lakos. Közjegyző, anyakönyv, törvényszék: Miskolc. Járás bíróság, (telekkönyv.): Mezőkövesd. Vasútállomás Mezőkövesd (Budapest – miskolci vasútvonal). Tűzoltóság (kötelező).

Községi jegyző: Pozsonyi Antal

Földbirtokosok: (katasztrális hold) Bodnár Ferenc (40) – Botta(Bata?) Károly (16) – Deáki János (50) – Dudás Mátyás (80) – Fürst Géza (30) – Gombás Imre (15) – K. Juhász István (15) – Kassai Kálmán (80) – Kencs Ferenc (15) – Korpás Mihály (15) – T. Korpás Sámuel (15) – Lázár János – Mártha Béla (25) – Molnár Gáspár – Z. Molnár Imre (30) – P. Molnár István (50) – S. Molnár István (15) – P. Molnár János (16) – Molnár Károly (50) – T. Molnár Lajos (25) – G. Molnár Mihály (55) – R. Molnár Mihály (20) – Molnár Miklós (30) – Nagy Ferenc – báró Patay Gyula – Rési István

(15) – Rési Lajos (16) – Cs. Szabó Ferenc (15) – Sz. Szabó Károly (25) – Szegedi István (45) – id. Szendrey István (50) – ifj. Szendrey István (22).

Cséplőgép tulajdonos: M. Korpás Mihály

Gépész: ifj. Szendrei István.

Korcsmáros: özv. Klein Józsefné

Malmok: Lázár János (víz) – B. Patay Gyula (szél).

Marhakereskedő: Patay Gyula.

Mészáros: Cs. Juhász János.

Szatócs: Rácz István.

Szövetkezetek: Egerlövői fogyasztási- és értékesítő szövetkezet – Egerlövői hitelszövetkezet.

Ügynökök: Bálinti József – Barna P é t e r – ifj. Gombás P ál – Igó Lajos – A. Korpás Lajos – Patay Gyula – Pozsonyi Antal – Szabó Károly – Szegedi János. Vegyeskereskedő: Schwarcz Ignác”

1927-re ezek így módosultak:

„Községi bíró: P. Molnár Miklós

Községi jegyző: Fekete Imre

Segédjegyző: Farkas Pál

Földbirtokosok:

Bodnár Ferenc református lelkész (40),

K. Deáki János (50)

Dudás Mátyás (40)

Fürst Géza (20)

Kassai Kálmán (80)

Mártha Béla kántortanító (25)

P Molnár Imre (30)

P. Molnár István (50)

G Molnár Károly (50)

P Molnár Lajos (25)

G. Molnár Mihály (55)

R. Molnár Mihály (20)

P Molnár Miklós (50)

Nagy Ferenc (100)

báji Patay Gyula (400)

Prónay Endre örökösei (225)

Sz. Szabó Károly (35)

ifj. Szendrey István (40).

Asztalosok: Rácz István – Zubor Károly

Biztosítási ügynökök: A Korpás Lajos – Mártha Béla – Tankó István

Cipészek: Nagy Károly – Póta József

Cséplőgéptulajdonosok: ifj. Deáki Balázs – Derdák Ferenc – Dózsa Gyula – Oláh Gábor – Patay Gyula – ifj. Szendrey István.

Fogyasztási szövetkezet: „Egerlövői Hangya” Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet

Gépész: ifj. Szendrey István

Hitelszövetkezet: Egerlövői hitelszövetkezet

Kovácsok: Derdák Ferenc – Dózsa Gyula – Oláh Gábor

Malmok: Lázár János (víz) – báji Patay Gyula (szél)

Szülésznők: Márki Lajosné – özvegy Turcsoghy Kálmánné

Vegyeskereskedő: Rácz István

Vendéglős: Gombás István”

Az 1931-es Gazdacímtár a következő adatokat tartalmazta

„Egerlövőhöz tartozott: a Dudás-tanya, a Horváth-tanya és a Prónay tanya. A lakosság száma 1383 fő volt.

Autóbuszjárat közlekedett a Cserépfalu – Mezőkövesd – Egerlövő – Borsodivánka között

Községi bíró: vitéz Szabó Károly

Községi vezető jegyző: Farkas Pál

Földbirtokosok:

Ambrózy Társaság (132 kh)

báji Patay Gyula (147 kh)

Prónay József (168 kh)

Ács: Molnár Lajos

Asztalosok: Kiss J. – Zubor Károly

Cipész: Bukta József

Cséplőgéptulajdonosok: Derdák Ferenc – Dózsa Gyula és tetvérei –
Molnár Sámuel – ifj. Szendrey István

Csizmadiák: Nagy Károly – Nagy Lajos – Póta József

Fogyasztási szövetkezet: „Egerlövői Hangya” Fogyasztási és Értékesítő
Szövetkezet

Hitelszövetkezet: Egerlövői O. K. H. hitelszövetkezet

Korcsmárosok: Gombás István – „Egerlövői Hangya” Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet

Kovács: Derdák Ferenc

Malomtulajdonos: Lázár János (víz)

Vegyeskereskedők és szatócsok: özvegy Bitay Györgyné – Gombás István
– Somodi Lajos – Weisz Jenő”

A Fogyasztási Szövetkezet egykoron

VIII. 2. A második világháborúban

A második világháború során a hadköteles férfiakat ismét besorozták. A gyülekezési hely Miskolc vagy Eger volt, ki melyik alakulathoz tartozott. Már azt megelőzően a bécsi döntések során visszacapott területek megszerzésénél jelen voltak: Felvidék, Kárpátalja, Észak-Erdély, Délvidék. Harcoltak a Don-kanyarnál is, sajnos sokan ott is maradtak közülük.

A faluba az orosz csapatok 1944. november 8-án érkeznek. Vitéz Szabó Károly, aki hosszú ideig volt a falu bírója, ekkor lemond, helyette a község Uza Jánost választja meg bírónak.

A község egy részét bombatámadás éri, 2 személy meg is hal. A mai buszmegálló közelében, Bálinti József házában kórházat rendeztek be, ott ápolták a sebesülteket.

A település lakói élelemmel látták el a katonákat, valamint szállást kellett adniuk az átvonuló csapatok tagjainak.

A falu területén szerencsére nem folytak harcok.

Az oroszokkal az első világháborúban fogságba esett, ott nyelvismeretet szerzett és onnan hazatért katonaviselt emberek értettek szót. A tolmács szerepét a ruszin származású Giga Miklós (eredetileg: Héha Mikola) töltötte be.

Már 1944. december 21-én megalakul Debrecenben az Ideiglenes Kormány. 1945 tavaszán megjelent rendelet értelmében földosztásra kerül sor az ország sok településén, így Egerlövőn is. Sajnos 1-2 holdnál többet nem is tudnak osztani, mert a falu földterülete nagyon kevés. A Földosztó bizottság a kevés földterület miatt még Budapestre is elmegy Veres Péter politikushoz, hogy orvosolja bajaikat.

Pártok is alakulnak a községben: Magyar Kommunista Párt: vezetője Szegedi Károly (később Nagy István), Nemzeti Parasztpárt: vezetője Bata Imre, Kisgazdapárt vezetője: Nagy Sándor.

A Honvédségi Közlöny – a Magyar Királyi Honvédség számára – Személyes Ügyek részében a következők olvashatók az 1943. évi 1-53. számában:

A Kormányzó Úr Ő Főméltósága 1943. évi január hó 7. napján, Budapesten kelt legfelsőbb elhatározásával a Szovjet elleni hadműveletek alkalmából adományozni méltóztatott: a Magyar Bronz Érdemérmet a hadiszalagon:

Korpás Sándor (1913. Egerlövő – Kovács Julia) tovább szolgáló szakaszvezetőnek.

A magyar királyi 2. honvéd hadsereg parancsnoka, a Kormányzó Úr Ő Főméltósága által reá átruházott hatáskörben, a Szovjet elleni hadműveletek alkalmából, a Legfelsőbb Hadúr nevében, az alábbi kitüntéseket adományozta:

a Magyar Kis Ezüst Vitézségi Érmet:

az ellenség előtt tanúsított vitéz és önfeláldozó magatartásukért: a hősi halált halt:

Korpás Géza, második világháborús katona

Nagy Sándor (1920. Egerlövő – Jakab Sára) őrzetőknek,
a Magyar Bronz Vitézségi Érmek másodszor:
az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásukért:
Tóth Ferenc (1917. Egerlövő – Nagy Julianna) tsz. szakaszvezetőknek,
a Magyar Bronz Érdemérmek hadi szalagon:
az ellenség előtt teljesített kiváló szolgálataikért:
Nagy Ferenc (1905. Egerlövő – Szöllősy Margit) tartalékos karpaszó-
mányos honvédnek,

A magyar királyi I. honvéd gyorsadtest parancsnoka a Kormányzó
Úr Ő Főméltósága által reá átruházott hatáskörben a Legfelsőbb Hadúr
nevében az alábbi kitüntetések adományozta:

a Magyar Bronz Vitézségi Érmek:
Az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásáért:
Tóth Ferenc tart. szakaszvezetők (1917. Egerlövő – Nagy Julianna),
a Magyar Bronz Vitézségi Érmek:
Az ellenség előtt tanúsított vitéz és önfeláldozó magatartásáért:
Hajdú Imre tovább szolgáló szakaszvezetők (1915. Egerlövő – Ju-
hász Erzsébet).

A Honvédségi Közlöny a – Magyar Királyi Honvédség számára –
Személyes Ügyek 1944. július 6-ai 29. számában található az alábbi elis-
merés:

A magyar királyi VII. hadtest parancsnoka, a Kormányzó Úr Ő Fő-
méltósága által reá átruházott hatáskörben, a Szovjet elleni hadművele-
tek alkalmából, a Legfelsőbb Hadúr nevében adományozta:

a Magyar Bronz Vitézségi Érmek:
az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásukért:
Molnár Lajos (1917. Egerlövő, Váradi Klára, – 164) tovább szolgáló
szakaszvezetőknek.

IX.fejezet

A II. világháborútól napjainkig

IX.1. A korszak gazdasági élete, birtokviszonyok, a tarjáni kitelepülés

Misz János: Adatok a mezőkövesdi járás mezőgazdaságának szocialista fejlődéséhez című művében találhatóak a falunkat érintő következő információk és adatok: „Az 1939-ben kiadott megyei monográfia adatai alapján a mezőkövesdi járásban levő községek határainak az összterülete: 121 873 kh volt.

Község/terület/Szántó,Rét/Legelő/Szőlő/Erdő/Kert/Nádas/Műv-len ter.

Egerlövő/5444/ 2660 / – / 434 / 1 /752/ 43 / – /164

Ebben a táblázatban számszaki ellentmondások vannak, a részösszegek nem adják ki az 5444 kh összes területet és az erdő terület nagysága sem reális.

A következő táblázat a harmincas évek végének birtokviszonyait mutatja be:

Község	1000 kh-on felül kh	Középbirtok 100—1000 kh	Kisbirtok 50—100 kh	Törpebirtok		
				20—50	10—20	1—10
				kh		
Egerlövő	-	2	3	8	-	289

A faluban nem volt ezer kh-n feletti birtok, a két középbirtok valószínűleg a Prónay családé és a Nagy Ferenc családjáé volt. A kisbirtokok száma 11 volt, ami elenyészőnek mondható. Érdekességnek számít, hogy nem volt Egerlövőn olyan ember, család, aki, amelyik 10 és 20 kh közötti birtokkal rendelkezett volna.

	Hány birtokostól mennyi	Kiosztott föld	
Község	földet sajátítottak ki fő / kh / négyszögöl	Földhöz jutta- tottak száma	terület kh / négyszögöl
Egerlövő	9 / 401 / 851	183	401 / 851

Jó lenne tudni, hogy ki volt az a 9 birtokos, akinek a földjét kisajátították, ami átlagosan 44 kh és 650 négyszögöl területet jelentett, illetve hogy a 13 kis- és középbirtokból 9 birtokost érintett a kisajátítás.

A kiosztott föld nagysága átlagosan 2 kh 196 négyszögöl földet jelentett, ami nem biztosította a földhöz jutott családok megélhetését.

Ez jellemző volt a környező településeken is, ezért 1945-ben telepítési akció indult a megyében, mint az kiderül:

Kun László: A felszabadulást követő agrárátalakulás néhány sajátosága Borsod megyében című művéből:

„A telepítési akció lebonyolítására országos hatáskörű szerv, a Népgondozó Hivatal volt hivatott. A telepítésre jelentkezőket 1945 novembere – a szövetséges hatalmaknak a németajkú lakosság kitelepítésére vonatkozó döntése – után a kitelepített németek helyére telepítették s ott mezőgazdasági ingatlanon túlmenően házat és gazdasági felszerelést is rendelkezésükre bocsátottak.

A telepítés tehát amellet, hogy az agrárkérdés bizonyos megoldását kínálta, gazdaságilag is rendkívül előnyös volt a települni vágyók számára.

A telepítés konkrét eredményeire vonatkozóan sajnos a levéltári forrásokban csak hozzávetőleges adatokat tudunk találni. Ezek szerint a megye 128 községéből jelentkeztek telepítésre. (Szentistvánról például 102 család, Egerlövőről 72 család, Borsodszemeréről 43 család stb.) 1946 augusztusáig a megye 35 községéből 392 családot telepítettek át. A telepítési akció tehát 1946-ra teljesen lelassult, majd leállt”.

Egerlövőről a Komárom-Esztergom megyei Tarján községbe telepítettek 50 családot.

L. Balogh Béni: Nemzetiségi kérdés Komárom-Esztergom vármegyében 1945-1949 között című írásából erről a következőket olvashatjuk:

"Egy 1947. márciusi statisztika szerint a megye (Komárom-Esztergom) 17, jelentős számban németek által is lakott községébe 599 telepese család, összesen 2617 személy érkezett. A legtöbb telepese, 110 család, Tarjánban élt, – 50 közülük csoportos telepítés révén került ide a Borsod megyei Egerlövőről. Az esetek túlnyomó többségében ún. rátelepítés történt, tehát az újonnan érkezettek a Németországba (még) ki nem telepített, egymással összeköltöztetett németek házait és földjeit kapták meg. A telepések és az őslakosok között szinte állandó volt a viszály, a kölcsönös vádaskodás. A helyiek legtöbbször a pazarlás, a hozzá nem értés vádjával illették a betelepülőket, míg ez utóbbiak hajlamosak voltak minden németet háborús bűnösnek, volksbundistának nevezni. Most ötféle nép lakott Tarjánban: két katolikus csoport (a svábok és felvidékiek) és két református csoport (a bennszülött magyarok és az egerlövői telepések), valamint az egyházilag indifferens nem helybeli magyarok csoportja. Az innen-onnan összeszedett emberek együttélése nem volt súrlódásmentes. Az első években alig múlt el egy hétvége, amelyen nem volt verekedés. Mindegyik csoport hangadó akart lenni a faluban. Az egerlövőiek a svábokkal verekedtek, a felvidékiek a helybeli magyarokkal. Tatabányáról többször ki kellett szállnia a rendőrségnek, hogy véget vessen a bicskázásoknak"

Az áttelepülők közül több család visszaköltözött Egerlövőre, de voltak olyan családok is amelyek véglegesen Tarjánban maradtak. Bodnárné Korpás Erzsébet így emlékezett azokra az időkre és eseményekre:

„Valóban 50 család költözött Tarjánba, akik közül többen 1949-50-ben elkezdtek elköltözni onnan, részben vissza Egerlövőre, kb 10 család, részben Érdre, kb 20 család. Tarjánban kb 10 család maradt, a többi Tatabányán, vagy a környező helységeken telepedett le. Édesapám Korpás Károly a Piliscsévi, környei, bikol-pusztai ÁG-ban volt személyzetis, ezeken a helyeken laktunk 1950-56-ig. 56 nyarán költöztünk Egerlövőre. A Tar-

jánból való elköltözéskor minden lövei visszaadta a sváboknak a földet, a házat, semmit nem hoztak magukkal. A távozásnál barátságban váltak el a sváboktól, útravaló csomagokat készítettek. Megszűnt az ellenségeskedés. Sokan visszajártak látogatóba, többek között mi is voltunk 1983-ban Tarjánban. Az igaz, hogy rátelepítés volt és a szőlőt, az állatokat odaadták a telepéseknek. A telepes családok általában a nagyobb helyiségeket kapták meg, de mivel látták, hogy a sváb családokban több volt a gyerek, mint náluk, a tulajdonosnak hagyták meg a nagyobb szobákat. A telepések fiatal házaspárok voltak, 1-2 gyerekekkel. Legtöbben a földet is megfelezték. Az első időkben természetes volt a svábok részéről az idegenkedés, de később mindkét részről megpróbálták az együttélést megkönnyíteni. A löveiek úgy mentek oda, hogy üres házakat kapnak, a szervezők ezt ígérték. Az is igaz, hogy estétől reggelig 4-5 fős csoportokban járták az utcákat, mint ma a polgárőrök, ugyanígy a svábok is. Volt verekedés, egyik sem félt a másiktól. A rendőrök igaz, hogy gyakran voltak jelen a faluban, különösen ünnepnapokon felügyelték a rendet, főnökük Cseszár Vilmos, későbbi miskolci rendőrkapitány volt. Később házasságot is kötöttek néhányan. A haza települt telepések gyermekei közül ma is Egerlövőn él Bodnárné Korpás Erzsébet, Oroszné Nagy Margit, Juhász János, Nagy Sándor és Tótpál Julianna.”

IX.2. A Rákosi-korszak

1949-ben megalakul a Községi Tanács, melynek vezetője Ferge Imréné lett.

1948-ban Dózsa László lett a bíró, majd 1950-ben megválasztják a községi tanács végrehajtó bizottsága elnökének.

Az 1950-es évek első felében Egerlövőn is kemény időszak volt. A központi pártutasítások alapján sokszor embertelen, ma már általánosan elítélt események következtek be sorozatosan. Az egyik ilyen központi utasítás volt az ellenségnek kikiáltott emberek megbélyegzése és megbüntetése volt, aminek következtében kitelepítették őket a lakhelyükről, Egerlövőre a rendelkezésre álló lista alapján 19 személyt telepítettek ki és helyeztek el különböző családoknál. A listán szereplő személyek nevét adatvédelmi és emberiségügyi szempontok alapján nem hozzuk nyilvánosságra, annál is inkább, mert nem rendelkezünk a beleegyezésükkel, illetve az akkor nekik felrótt cselekedetek ma már teljesen más megítélés alá esnek. Ismereteink szerint a kitelepített személyek és a befogadók között jó viszony alakult ki és többen évekkel, évtizedekkel később is látogatták, felkeresték egymást.

Helyi szinten ideológiai megfontolásból a módosabb gazdákat, kereskedőket, birtokosokat kuláklistára tették, amit a községi tanács végrehajtó bizottsága állított össze, természetesen a felsőbb pártszervek jóváhagyásával. Egerlövőn a rendelkezésre álló dokumentumok alapján 13 fős kuláklista volt, akiket nyilvánosan megszégyenítettek, megfigyeltek és meg is büntettek ezekben az években. A végrehajtó bizottság elnöke egy előre elkészített és több példányban sokszorosított listát használt a kulák listán szereplő személyek nevével ellátva, amin a név

aláhúzásával jelentette fel a járási pártbizottságra, mezőgazdasági osztályra az általa bűncselekménynek minősített esetekben az elkövető személyt, vagy ahogyan a feljelentő lapon szerepelt a „szabotáló kulákkot”.

Az egyik ilyen eset volt, amikor a könyv egyik szerzőjének dédapját, G. Molnár Dánielt a mezőgazdasági (betakarítási, szántási) munkák késedelmes elvégzéséért feljelentette a már említett „feljelentő papíron” a végrehajtó bizottság elnöke. A feljelentést a Mezőkövesdi Járási Tanács Mezőgazdasági osztálya akceptálta és még halmazati bűncselekményként, tanúkkal alátámasztva megtoldották a beszolgáltatási kötelezettség nem teljesítésével is a vádat. A koholt vádak alapján G. Molnár Dánielt 1951-ben 61 éves korában egy éves börtönbüntetésre ítélte a Mezőkövesdi Járásbíróság a felsorolt „gazdasági bűncselekmények” miatt. A feljelentő végrehajtó bizottsági elnök nyilván legjobb meggyőződése szerint cselekedett, keményen harcolt a párt és a végrehajtó bizottság által a „nép ellenségének” kikiáltott és kulákklistára helyezett személy ellen. Azonban emberségből megbukott, mivel nem járult hozzá, hogy az elítélt részt vehessen feleségének az 1952. évi temetésén, annak ellenére, hogy a börtönparancsnok lehetővé tette volna a temetésen való részvételt, amennyiben a végrehajtó bizottság elnöke ahhoz hozzájárult volna. Ezzel az embertelen tettevel soha meg nem bocsátható bűnt követett el. Az utódok kezdeményezésére a Mezőkövesdi Járásbíróság 2016-ban G. Molnár Dániel ítéletét semmisnek nyilvánította. Sajnálatos módon nem csak egy esetben ítélték el egerlövői személyt ilyen ügyben, mert ugyan ebben az időben egy másik kulákklistán szereplő személy is a börtönbüntetését töltötte, hasonló vádak és ítélet miatt.

Ezekben az években rendszeresek voltak a szigorú beszolgáltatások, „padlás söprések”, amit nagyon megsínylett a falu lakossága. Különböző történetek keringtek arról, hogy a tanácselnök köszönés nélkül bement egy-egy portára és se szó, se beszéd felment a padlásra megnézni, hogy mi van még ott.

Az 1954. évi gazdalajstrom a következő adatokat tartalmazta (Egerlővő tanácsi iratok, Alsózsolcai fióklevéltár):

Terület négyszögölben.....létszám (fő/gazda/család)

0-399-ig..... 35

400-1599-ig..... 42

1 kh-2 kh 1599-ig110

3 kh-5 kh-ig.....100

5 kh – 8 kh-ig..... 57

8 kh – 10 kh-ig..... 15

10 kh – 15 kh-ig..... 20

15 kh – 20 kh-ig..... 1

20 kh – 25 kh-ig..... 1

Összesen.....381 fő/gazda birtokolt 1417 kh területet.”

A számadatokból kiderül, hogy átlagosan 1-1 gazda 3 kh 719 négyszögöl területet birtokolt. Az összes listán szereplő gazda 70%-a egy és nyolc kh közötti nagyságú területtel rendelkezett.

1956. június 16-án Dózsa Lászlót visszahívták a végrehajtó bizottsági tagságából és elnöki tisztségéből, de tanácstag maradt. A végrehajtó bizottsági jegyzőkönyvben foglaltak szerint nyers, erőszakos stílusa miatt és az elkövetett cselekedetei következtében megszűnt irányában a felsőbb szervek bizalma és meglehetősen népszerűtlenné is vált a faluban. Úgy tűnik, hogy a nemzetközi helyzet, „Sztálin halála” és a belpolitikai helyzet változása, „Rákosiék eltávolítása a hatalomból”, Egerlővőre is begyűrűzött, illetve a megyei, járási pártszervek leléptették az első vonalból az évekig korlátlan hatalommal rendelkező, intézkedő és visszaélő, hitelét veszített emberüket.

1956. július 16-án a végrehajtó bizottság döntést hozott az 1953-ban összeállított kuláklista módosításáról és három személyt levettek a listáról. A kuláklistán ezt követően 10 személy 9 férfi és egy asszony ma-

radt. Indoklasként a következőket írták a jegyzőkönyvbe és a határozatba: „30, 40, sőt 100 kh. földjük volt, állandó alkalmazottakat tartottak, ők maguk nem dolgoztak, kizsákmányolásból éltek”.

A tanácselnöki tisztségben a következők személyek voltak 1956 és 1989 között: Z. Korpás Károly, Sztahó István, Molnár Mihály, Deáki Lajos, Kiss Lászlóné, Molnár Károlyné Rési Mária, Szilvási Barnabás, Gombás János.

Az 1960-as évektől a tanácsi és végrehajtó bizottsági iratok nem találhatók meg a Borsod megyei Levéltárban, így további információk nem álltak rendelkezésre az 1989-ig tartó tanácsrendszer és az onnantól kezdődő önkormányzati rendszer határozatairól, döntéseiről. Többek között azt sem sikerült megtudni, hogy az 1956-os kuláklístát valaha visszavonták-e és az elkövetett cselekményekért szükségesnek látták-e a falu elöljárói bármiféle nyilatkozat közzétételét. A falu ismert elöljáróinak (bírók, tanácselnökök, polgármesterek) nevét 1696-tól napjainkig a csatolt 1. számú melléklet tartalmazza. Ugyancsak mellékletként csatolásra került 2. számú mellékletként a jegyzők, végrehajtó bizottsági titkárok névsora.

1949 augusztusában hozták létre az első termelőszövetkezetet, „Május 1.” néven, melynek vezetője Ferge Imréné volt, később az utóda pedig Juhász Imre. Őket e tisztségben Galambos László, majd Oláh Ferenc követte. Kezdetben sok nehézség volt, többen csak erőszakos agitálásra lépnek be, s nagyon nehezen tudták a földeken ellátni a munkát. Ebben az időben az állam részére szükséges javakat is be kellett rendszeresen szolgáltatni.

1950-ben létrejön az Új élet Tsz (termelőszövetkezet), elnöke Somodi Lajos. Ez jobban működött, mert tehetősebb gazdálkodókból alakult, akik saját lovaikat, szekereiket adták be a közösbe.

Az Új élet termelőszövetkezet utóda az Aranycsillag Mgtasz. lett, vezetője Koncz Lajos, majd a két szövetkezet egyesült, az elnevezés azon-

ban továbbra is „Május 1.” Mgtsz. maradt. Az egyesült tsz-ek elnöke Koncz Lajos volt, utóda később az elnöki székben Szegedi Miklós.

Az 1960-as évek közepére stabil lett a működése, szinte nagyüzemi módon folyt a termelés, s ekkor egyesült a mezőkövesdi Búzakalász Termelőszövetkezettel, melynek vezetője Busznyák András volt. Megszűnéséig nagyon sok munkalehetőséget biztosított az itt élő embereknek.

Az 1956-os forradalom országos eseményei hatással voltak az itt élő emberekre is. Voltak néhányan, akiket elragadott a forradalmi hev, tüntetni akartak, de többen voltak, akik józanságra intették a lakókat, így különösebb megmozdulás nem történt. Deáki Lajos a községházán tartózkodva próbálta az embereket nyugtatni. A termelőszövetkezet felosztatásáról is szó volt, de Juhász Imre nem engedte a közös tulajdont szétesztani, a visszaemlékezések szerint keményen kiállt az együttes érdekekért.

1956-os forradalom után néhányan a községből külföldre távoztak, majd később, mikor már nem kellett büntetésre számítani, az 1990-es években végleg hazatértek.

Más városokban azonban voltak olyanok, akik lövői származásúként jelen voltak a forradalmi megmozdulásokban. Egyikük Uza Sámuel 15 éves asztalos tanuló volt (született Egerlövő, 1941. 05. 14. an. Korpás Irén), aki az 1956. december 11-i egri, Széchenyi utcai sortűz áldozatául esett. Ma nevét a helyszínen emléktábla őrzi.

Az 1950-es évektől kezdődően nyomon követhető a település fokozatos fejlődése.

1952-ben bevezetik a villanyt, amit folyamatosan juttatnak el a település valamennyi utcájába.

1957-ben artézi kutat fúrnak az egészséges ivóvíz biztosítása érdekében, a kút mélysége 114 méter.

1959-ben az aratást követően a falu Mezőkövesd felőli szélén a

Bukta-ház mellett Juhász Imre kimérte a futballpálya területét.

Az 1960-as évek elején a falu határában földgáz után végeztek kutatófúrást a Maszolaj szakemberei, mivel a tervezett fúrási mélység (1513 méter) eléréséig nem találtak földgázt, ezért a 39 C fokos hévízet hasznosítandó készítettek egy kb. 1,5 méter széles 8 méter hosszú beton medencét, aminek a közepén folyt ki egy 8-10 cm-es átmérőjű csövön a melegvíz, vízhozama 145 liter/perc. A medence két végén lépcsőket építettek, ahová kényelmesen le tudott ülni pár személy. A falubeliek szívesen fürdöztek a kellemes hőfokú vízben. Az 1990-es években folytatott kárpótlási eljárások következtében a „fürdő” területe is magánkézbe került és ma már megszűnt ott a fürdési lehetőség.

A Kultúrház 1963-ban épült, benne mozi és presszó. Az 1966-os foci világbajnokság meccseit már ott lehetett megnézni a klubszobában lévő tv készüléken.

1968-tól Víziközmű és víztorony létesült a Kisiskola mellett, ami saját ivóvízzel látja el a falut és kiépült a vezetékes vízhálózat, lehetővé téve a fürdőszobák kialakítását a házaknál.

Óvoda létesült 1970-ben, bővült a közvilágítás, fejlődött az úthálózat, járdák épültek.

A fiataloknak a Kultúrház alatti ún. Pinceklubban volt szórakozási lehetőség.

A dokumentumok alapján, Egerlövőn soha nem volt önálló orvos, mindig máshonnan járt ki orvos, aki biztosította az egészségügyi ellátást. A rendelő mindig rendelkezésre állt, ahol a rendelést lebonyolították.

1953-tól Kiss Imréné, Magdus néni személyében volt szülésznő, bába a faluban. Rési Lajosné Kiss Magdolna Magdus néni idősebbik lányának elmondása szerint 1970-ig 22 gyermek világra jöttét segítette. A legemlékezetesebb esete az volt, amikor kapálni indultak, de közben jelezték Magdus néninek, hogy megindult a szülés egy közelben tartózkodó asszonynál. Magdus néni gondolkodás nélkül cselekedett és egy kukoricatáblában segítette világra a kisbabát.

IX.3. Adatok az oktatás történetéhez

Az iskoláról külön kell szólni.

Az írásos feljegyzések szerint 1736-ban már működött iskola a községben, természetesen az egyház keretein belül. Az 1800-as évek végén nem ritka, hogy a születések száma 50 és 60 között volt, bár ebben a korban elég jelentős a gyermekhalandóság is, azonban így is elegendő gyerek járt iskolába.

A gyerekek száma aztán fokozatosan csökkent, de az 1940-es évek végéig még mindig jelentős volt. A szám csak 1960-as évektől csökkent nagymértékben.

A Református Elemi Népiskolaként működő intézményt 1948-ban államosítják, Állami Általános Iskola lesz.

A tanítók közül ismert Igó Lajos neve, aki 1899-ben jött ide kántortanítónak. Járandóságát az egyház szabta meg. Janiga Ida tanítónő 1901-ben érkezett, Sólyom Barna lelkész feleségeként. Mártha Béla kántortanító is itt szolgált néhány évig, csakúgy, mint Kis Balázs, aki a második világháborúban esett el. Itt tanított 1945 után az egerlövői születésű Molnár Géza, majd Bársony István tanító úr és Bessenyei Gyula tanár úr is.

Az 1960-as években továbbra is 3 helyszínen működik az általános iskola: „Nagyiskola” a kultúrház mögötti épület, a „Kisiskola” a templommal szembeni telken volt, helyette építették, valamikor a 19. század végén, a templom melletti, úgynevezett „Középső” iskolát, a tanítói lakással együtt.

1946-ban adták át a gyermeklétszám növekedése miatt pedig a Középső iskola udvarának végén a 2 tantermes, szertárral ellátott épületet.

1971-ben az iskola felső tagozatát körzetesítik, s a tanulókat a szomszédos Borsodivánkára szállítják iskolába. Az alsó tagozat megmaradt helyben egészen 2003-ig.

Az 1960-as évektől olyan kiváló tanárok tanítottak itt, mint Kiss László, Kiss Lászlóné (Polgári Ibolya). Zádory András (1957-ben jött ide (igazgató), Zádory Andrásné (Rózsa Ilona), Bencsik Rozália, Simon Mária (1965-től igazgató), Fidél Frigyes. Szabó Miklósné (Galler Rozália).

Az ismert iskolamesterek, tanítók, tanárok névsorát a könyv 3. számú melléklete tartalmazza.

Ma már nem működik helyben iskola, a tanulók Mezőkövesdre járnak át.

Iskolások 1935-ben

X. fejezet

Adalékok az egerlövői zsidóság történetéhez

Előzmények:

Borsod megyébe a zsidók Galíciából érkeztek. A 18. század első felében találkozunk olyan adatokkal, melyek zsidó bérlőkre, italmérőkre utalnak.

1735-ben mindössze 35 zsidót jeleztek a források a megyében, illetve Miskolcon. 1770 és 1780 között Miskolcon kívül Diósgyőrben, Mezőkővesden és Szentistvánban is tiltó rendelkezéseket hoztak közösségeik számára.

A 18. század végén még nem rendelkeztek saját ingatlannal, földbérlettel sem: többnyire apátsági és uradalmi birtokokon fogadták be őket, ahol sokszor kimérést működtettek.

A 19. században folytatódik a bevándorlás, egy 1851-es összeírás szerint Miskolc összlakosságának 23,9%-a zsidó, majd 1890-ben a megyében már 8000 zsidó él.

A 19. század folyamán a nagyobb zsidó közösségek kiépítették saját hitközségeiket, a hitközségek nagy többsége ortodox volt. A szomszédos Mezőkővesden élénk hitélet folyt, zsinagógával is rendelkezett a város. (A jelenlegi Bárdos iskola helyén állt az épület).

A zsidók, főleg a nagyobb településeken, többféle dologgal foglalkoztak: szesz és bor árusítással, pálinkafőzéssel, terménykereskedelemmel, pénzkölcsönzéssel.

Később a kisebb településeken házalással, szatócsboltokkal és vegyeskereskedéssel, mészárszékek és kocsmák bérlésével, esetenként földműveléssel foglalkoztak.

Egerlövön az összes lakosok száma 1880-ban: 1100 fő volt

1941-ben: 1476 fő volt

Néhány adat az egerlövői izraeliták számáról (fő):

1840	1880	1910	1920	1930	1941
28	27	19	0	3	0

Településünkön a két világháború közötti időszakban (1924) feltűntetett iparosjegyzékben korcsmáros özv. Klein Józsefné, Schwarcz Ignácnak pedig vegyeskereskedése volt. Később, 1931-ben már csak Weisz Jenő nevével találkozunk, aki vegyeskereskedést és szatócsboltot működtetett a falunkban.

A két világháború között a falvakból megfigyelhető a zsidók fokozatos elvándorlása és elöregedésük. Így történt ez Egerlövön is. A fenti táblázatban található adatok is ezt támasztják alá, hiszen a számokból látható a fokozatos létszámcsökkenés, mert az 1920-as évektől már csak elvétve találhatóak a településen izraeliták. Amíg a létszámuk a 20. század elején jelentősebb volt, imaházuk is működött helyben.

1944. május 19-én Péterffy Béla főszolgabíró kiadta gettósítási utasítását, amelyben elrendelte a mezőkövesdi járás zsidó lakosainak beköltözését a mezőkövesdi gettóba. Az adatokban nem találhatóak egerlövői zsidók, tehát ebből arra következtethetünk, hogy a településünkön ekkor már nem éltek izraelita származásúak.

Megtiltották az új iparigazolványok kiadását mindaddig, amíg az iparosok aránya (számukról helységenként kimutatások készültek) az egyes településeken 6 százalék alá nem csökkent. Egyik 1940 őszén hozott alispáni rendelet az izraelita kereskedőknek helyfoglalási engedélyek beszerzését sem tette lehetővé, a meglévőket be kívánták vonni, ami azt eredményezte, hogy a zsidó iparosok és kereskedők, a piaci árusokat és a házalókat is beleértve, árusként vagy viszonteladóként sem jelenhettek meg a vásárokon és a piacokon.

Megfosztották őket társadalmi, gazdasági létfeltételeiktől, a különféle korlátozó rendelkezések teljesen ellehetetlenítették őket, életük veszélybe került.

1944. március 31-én megjelent az a rendelet, amely sárga csillag viselésére kötelezte őket, majd elindult a deportálások előkészítése, gettókba zárásuk. 1944. május 5-re Borsod megyében elkészültek településenként a zsidó összeírások is, amelyek reményt sem adtak a menekülésre.

Az 1930-as évek végétől a zsidótörvényekkel összhangban, Borsodban is több diszkriminatív rendelet született e felekezet gazdasági és társadalmi visszaszorítására.

Borsod megyéből 15 464 embert szállítottak az auschwitzi haláltáborba.

Az egerlövői zsidóság emlékére

Sírkő a zsidó (Ócska) temetőben

A temetőben az elhunytak felsorolása nevük szerint: Egerlövőn két zsidótemető volt: az egyik a jelenlegi keresztény temető bejáratánál helyezkedett el, itt már nincsenek sírkövek, jelenleg parkoló. Egy kis emlékmű (sírkő) jelzi a helyet az alábbi felirattal: „Az egerlövői zsidóság emlékére”. Valószínű, hogy ide ortodox zsidók temetkeztek.

Az egerlövői temetőben nyugszanak:

Elhunyt neve	Szül.	Elh.	Parcella	Sor	Sír
1. Bieren Aranka 4 napos	1885	1886	1	1	1
2. Blau Irén	1887	1889	1	1	5
3. Blau Margit	1885	1891	1	1	9
4. Klein Erzsi 1 hó	1888	1889	1	1	4
5. Klein Irma 24 napos	1890	1891	1	1	7
6. Sinajovics N.	1889	1891	1	1	8
7. Sinajovics Salamonné Herskovics Hani	1859	1891	1	1	6
8. Spiegel József	1882	1886	1	1	2
9. Spiegel Vilma 1 hó	1886	1887			

(Forrás: www.oroklet.hu)

Felhasznált források:

Gazda Anikó: Zsinagógák és zsidó közösségek Magyarországon,

Szerkeszti: Komoróczy Géza Bp.1991⁴⁶.

Csíki Tamás: A holokauszt Borsod, Abaúj és Zemplén megyékben
(www.rfmllib.hu)⁴⁷

Tóth Péter által készített fotók a sírkövekről

XI. fejezet

Hírességeink, akikre büszkék lehetünk

Ebben a fejezetben, olyan Egerlövőn született és onnan elszármazott személyekről találhatók megemlékezések, információk, akik országos ismertségre, elismertségre tettek szert a gazdasági életben, a kultúrában, valamint a sportban.

Z. Molnár Mihály

országos hírű és elismertségű termelőszövetkezeti elnök.

Z. Molnár Mihály 1924-ben született Egerlövön és 1992 szeptemberében hunyt el. Kisparaszti családból származott. Apja őt hold földön gazdálkodott, de jól értett a gazdálkodáshoz. Az ifjú Mihály is itt tanulta meg a földművelés alapjait, amihez a későbbiekben különböző szakirányú iskolákban szerezte meg az elméleti tudást.

1960-tól, megalakulásától kezdődően elnöke volt a cinkotai Aranykalász Mgtsz-nek, majd az 1977-es egyesülés után a kerepestarcsai Szilasmente Mgtsz-nek. A nem túl jó

minőségű földeken meghonosította a gyógynövénytermesztést, kezdetben 500-700 hektáron termesztettek különféle gyógynövényeket, amit az 1980-as évek második felére már 1700 hektárra bővítettek.

A gyógynövények feldolgozását is a gazdaságban végezték és a „Szilas” néven ismert márkát Magyarországon és külföldön is elismertté, keresetté tették termékeik.

A vezetése alatt álló közös gazdaság sikeresen és eredményesen gazdálkodott. Z. Molnár Mihály pedig kiváló munkájáért több magas állami kitüntetésben részesült.

Egy róla készült cikkben elmondta, hogy *„Már kisgyermekkoromban megfogadtam, hogy a parasztság felemelkedéséért dolgozom. Az indítást apám és anyám küzdelmei adták”*. Fogadalmához egész életében hű maradt, hiszen irányítása alatt a közös gazdaság eredményes működése következtében az ott dolgozó emberek kiemelkedő jövedelmet kaptak, ami hozzásegítette őket jobb és a boldogabb, sikeres élethez.

Szülőfalujában helyezték örök nyugalomra és a hazai földben alussza örök álmát.

Dr. Bata Imre

irodalomtörténész-kritikus.

1930. augusztus 26-án született
Egerlövőn

Meghalt: 2000. május 1. Budapest

Óbudán temették el 2000. június 27-én.

Édesanyja neve Zubor Ida, édesapja neve Bata Imre.

Felesége: Mile Emma, a budapesti Vendéglátóipari Főiskola tanára

Lánya: Bata Zsuzsanna orvos, egyetemi tanár

Apja és nagyapja summások és cselédek voltak. Anyai nagyapja 1913-ban a jobb élet reményében kivándorolt az Amerikai Egyesült Államokba, ahol a detroiti Ford autógyárban dolgozott. Itt 1935-ben munkahelyi baleset következtében elhalálozott.

Az úgy nevezett „*tehetségmentés*” révén jutott gimnáziumba. Kassán, valamint Mezőkövesden volt diák. 1951-ben az utóbbi városban érettségizett.

Ezután Debrecenben, a Kossuth Lajos Tudományegyetemen szerzett magyar szakos tanári oklevelet (1955), majd itt doktorált 1959-ben, majd 1981-ben az irodalomtudományok kandidátusa lett.

1955 és 1965 között a Debreceni Egyetemi Könyvtár tudományos munkatársa. Majd 1965-től 1967-ig a Szegedi Egyetem adjunktusa volt.

További munkahelyei:

Állami Gorkij Könyvtár (1967-69), Országos Széchenyi Könyvtár Kézirattár Modern Magyar Irodalmi Gyűjteménye (1969-1975), MTA Irodalomtudományi Intézet tudományos munkatársa (1975-1982), az Élet és Irodalom című lap főszerkesztője (1982-1991), majd ugyanezen lap nyugdíjas rovatvezetője, a szegedi József Attila Tudományegyetem docense (1978-1991).

Szabó Pál, Veres Péter és Weöres Sándor műveivel és munkásságával foglalkozik, de Debrecen irodalmi múltja is nagy szerepet kap munkásságában.

1975-ben József Attila-díjat, később Darvas József-díjat (1989) kap.

1975-től hosszú időn keresztül szerkeszti a Szép versek című, népszerű kiadványt.

A Magyar Írók Szövetségének választmányi tagja.

Fontosabb művei:

Ívelő pályák (Tanulmányok és kritikák Budapest 1964.)

Veres Péter alkotásai és vallomásai tükrében (Arcok és vallomások Budapest 1977.)

Weöres Sándor közelében. Tanulmányok, visszaemlékezések (Elvek és utak Budapest 1979.)

(Forrás: Kozák Péter: névpont.hu, 2013.)

Deák Géza

többszörös magyar válogatott és sokszoros magyar bajnok atléta

1956-ban született. Édesapja: Deák Géza, édesanyja: Szegedi Elvira.

Édesapja a Bodroghözből, Ricséről származott, édesanyja ősei tősgyökeres egerlövőiek.

Az általános iskolát a szülőfalujában végezte, majd tanulmányait a mezőkövesdi, akkori I. László Gimnáziumban folytatta. Már elemi iskolás korában vonzódott a sporthoz, mely a falusi gyerekek mindennapjaihoz tartozott ekkor. Főleg a labdarúgás, melyet nagyon szeretett és ügyesen művelt, s arról álmodozott, hogy egyszer ő is híres játékos, sportoló lesz.

A középiskolában sportpályafutásának elindítója Schumi Géza tanár úr volt, a távolugrást és a rövidtávú futást gyakorolták, s hamarosan szép eredményeket ért el a megyei versenyeken. Később Zékány Gyuláné edzette, s a távolugrás mellett a 400 méteres futást részesítették előnyben. A távolugrás ekkor még jobban ment, s így bekerült

Borsod megye ifjúsági válogatott atléta csapatába. 1974-ben Keszthelyen, az Országos Vidékbajnokságon távolugrásban és 400 méteres futásban indult s mindkettőt megnyerte. Itt fedezte fel a Nyíregyháza akkori kiváló atlétikai edzője, Molnár István s rábeszélte, hogy felvételizzen a Nyíregyházi Tanárképző Főiskolára. A jelentkezés sikeres volt, elkezdte tanulmányait testnevelés-földrajz szakon, s az NYVSC igazolt versenyzője lett.

Előfelvételiként Kiskőrösre vonult be, hogy teljesítse katonai szolgálatát. Itt is kiválóan szerepelt az Országos Hadseregbajnokságon, elismerést szerezve ezredének.

Leszerelése után elkezdte a főiskolát és folytatta sportolói pályafutását. Ekkor már sorra jöttek az eredmények. Megnyeri az Országos Vidékbajnokságot, az Egyetemi Országos Bajnokságot, az Utánpótlás Országos Bajnokságot, s 400 méteres időeredménye közel 48 mp lesz. Utánpótlás válogatott lesz s a bajor-magyar utánpótlás viadalon Münchenben a 4×400 m-es futásban elsőik lesznek társaival, egyéniben pedig 2. helyezett. Később is sok külföldi versenyen vett részt: Bulgária, Csehszlovákia, NSZK, Jugoszlávia, Olaszország, Svájc.

1976-ban az Országos Felnőtt bajnokságon, 400 méteren az előfutamban 47.3 mp-t futott, ezzel abban az évben Ő a csúcstartó, tőle jobb eredményt senki sem tudott elérni.

Eredményei alapján 1976 szeptemberében már a magyar atlétikai válogatott tagja.

1977-ben az Országos Váltóbajnokságot megnyerte társaival, a 4×200 és 4×400 méteres távon, (Novák, Szemeti, Fáklya, Deák), megelőzve a nagymúltú Újpest és Honvéd csapatát.

Még ugyanebben az évben Egyetemi és Vidékbajnok lett egyéniben. Továbbra is tagja volt a felnőtt válogatottnak, s az országok közötti viadalon legyőzték többek között a franciák csapatát is.

Nagy élmény számára az olaszok elleni verseny Triesztben, ahol 40 000 ember őrvongott a stadionban, s példaképe, a többszörös olimpiai bajnok Pietro Mennea ellen futhatott. Visszaemlékezése szerint itt ju-

tott eszébe önmaga, az az egerlövőí kisfiú, aki valamikor ilyen versenyekről álmodozott, s íme, most valósággá vált mindez a számára.

Az 1980-as moszkvai olimpiára készülő 4×400-as váltó tagja, de a váltótagok sérülése miatt nem tudtak részt venni a rangos sporteseményen.

A diploma megszerzése után a DVTK egyesületéhez igazol, ahol Bánhidi Béla lesz az edzője. A versenyzés mellett egy serdülőcsoport edzőjeként is tevékenykedik. Továbbra is jól szerepel az országos bajnokságokon, pontokat szerezve egyesületének, de az egészségügyi problémák sorra jelentkeznek (sérv, térd-sérülés, achilles íngyulladás), ezért úgy dönt, hogy befejezi aktív pályafutását.

Ezután inkább edzőként kezd kiteljesedni. Tanítványai a DVTK-nál egyre sikerebben szerepeltek az országos bajnokságokon (több első hely, dobogós helyezések).

Elkezd testnevelő tanári munkáját, s 1981 szeptemberétől a miskolci 11. sz. sport tagozatos általános iskolában kezd tanítani, s ekkor már az MVSC sportegyesületénél lett edző. 1991-től a Szemere Bertalan Szakmunkásképzőben tanított, majd újra visszatért a DVTK-hoz edzőnek. Versenyzői közül többen a felnőtt válogatott tagjai közé is bekerültek.

Közben ismét tovább tanulva, egyetemi testnevelő tanári diplomát és szakvizsgát is szerez a Nyíregyházi Főiskolán.

Munkája elismeréseképpen kitüntetik: megkapta a Borsod-Abaúj-Zemplén megye Diáksportjáért díjat, valamint 2016-ban a Magyar Atlétikai Szövetség Magyar Atlétikáért bronz fokozata kitüntetését.

2020-ban vonult nyugállományba.

Méltán vagyunk büszkék arra a lövei kisfiúra, aki megvalósította gyerekkori álmát, tízezrek ünnepeltek, tapsoltak sikerének a stadionokban. A siker azonban sohasem szédítette el, sohasem felejtette el szülőfaluját, ahonnan egykor elindult, melyhez ezer szállal kötődik ma is és hálásan gondol mindig az ott élő emberekre.

Bukta János

A miskolci Herman Ottó Múzeum közleményeinek 15. számában olvashatóak a következő sorok egy egerlövői pásztoremberéről, aki ugyan nem volt országosan ismert, de a múzeumban van kiállítva két műve, amelyek alapján elmondhatjuk, hogy megyei hírű népi művész volt, akire méltán lehetünk büszkék.

„Hires pásztor volt Egerlövőn Bukta János. A múzeum gyűjteményébe 1936-ban egy fokosbaltája, juházkampója és ünnepi botja is bekerült. Valamennyi szerszámát maga készítette és gazdagon díszítette. Eszközeinek anyaga gyümölcsfa, szilva és cseresznye. Az előkészített fát a lóhídlás alatt tartotta, így szép piros színű lett. Díszítményeinek sajátos a stílusa, díszítőtechnikája nem faragás, hanem réz és alumínium szironyozás és szaruból, gyakran rossz fésűből készült berakás. A szironyozott motívumok általában leveles ágasbogas minták, vonalas jellegű stilizált növényi ornamensek, a berakások formája pedig rendkívül változatos, szem-alakú minták, kereszt és szív, sőt balta, kés, villa is előfordul. A szironyozás és a berakás rajzos, vonalas jellegű, illetve foltszerű ritmikus váltakozása és a díszítendő felületen, valamint a néhol alkalmazott színes berakás élénkítő folthatása adja a díszítmény sajátos ritmusát és harmóniáját. (1-2. kép)

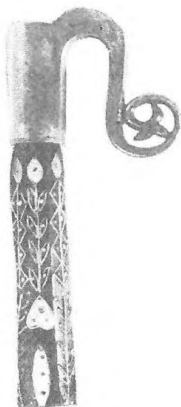
Bukta János minden darabját a gazdag növényi és stilizált ornamens mellett felirat is díszíti, amely a botokról és a készítés körülményeiről, alkalmáról nyújt információt.

A fokosbalta díszítése ólom, réz és alumínium berakás felirata a szár hosszában van elhelyezve:

*KÉSZÜLT 1925-BEN BORSOD MEGYE EGERLÖVŐN – KIMILD MEG
ESZT FIAM BARNUS – BUKTA JÁNOS TULAJDONA EZ.*

Az ünnepi pásztorbot nyolcoldalú szárának keskenyebb lapjain pedig a következő a felirat: KÉSZÍTETTE ESZT A BOTOT BUKTA JÁNOS JUHÁSZ BORSOD MEGYE EGERLÖVŐN EZERKILENC SZÁZÖT BEN ÖRÖK EMLÉKÜ. A másik oldalán pedig: BUKTA KÁROJÉ EZ A KÉZBELI BOT KÉSZÍTETE ÉDESAPÁM BUKTA JÁNOS SZÜLETÉSEM NAPJA 1900 MÁRCIUS 19 DIKÉN.”

1. kép. Juhász kampó.
Egerlövő.
Ltsz: 53.836.2.
h = 134 cm

2. kép. Ünnepi bot kiterített rajza. Egerlövő.
Ltsz: 53.836.3. h = 104 cm

XII. fejezet

Egerlövő nemesi családjai

Ez a fejezet Deáki Lajos Dávid munkája
a címereket Somogyi András és Zsigray Zsolt készítették

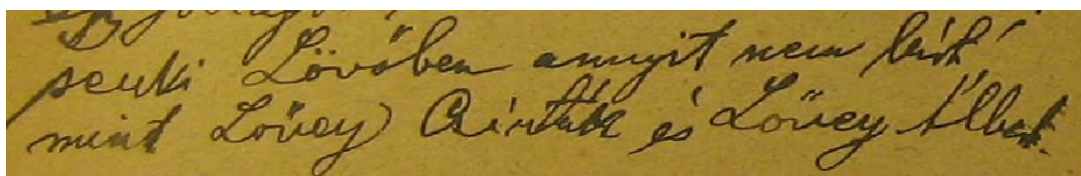
A következő részben igyekszünk rövid bemutatást adni a rendelkezésre álló levéltári iratok és forrásanyagok alapján, Egerlövő 12 nemesi családjáról. Természetesen Egerlövőn több nemesi család is élt rövidebb ideig, átmeneti időszakokban, ám az alábbiakban tárgyalt családok elterjedtségük vagy épp hatásuk miatt voltak kulcsfontosságúak a falu életében. Ezeket az Egerlövőn meghonosodott családokat több mint egy éves kutatómunka után sikerült részleteiben összeállítani és számos információt (leszármazást, címer leírást vagy ábrát), csak ez a mű közöl.

Azon főnemesi családokról (Dőry, Plathy (Platthy), Soós stb.) amelyek birtokosai voltak a falunak, mivel részletes és könnyen elérhető szakirodalom áll rendelkezésre róluk, nem beszélünk, csak érintőlegesen.

Más kis és köznemesi családokat, melyek csupán rövid időt, 1-2 generációt töltöttek Lövőn, szintén csak említés szintjén a fejezet végén soroljuk fel.

Bálinthy (Balenty) család

Borovszky Samu: Borsod vármegye története című művéből kiderül, hogy miután a török elpusztította Egerlövőt és néhány évre lakatlanná vált, egy testvérpár, Czirják és Albert az elsők között költözött vissza és vette birtokba. A Miskolci Levéltárban őrzött 1646-os tanúvallomás, a következőt mondja erről:

Vagyis: „Senki Lővőben annyit nem bírt (értse birtokolt) mint Lővey Czirják és Lővey Albert”. Ekkor már a testvérpár a Lővey nevet használta, mint birtokos, azonban nemesi címmel még nem rendelkeztek. Czirják fia, Balázs szerzett nemességet 1642-ben, a fiaival együtt. *Kempelen Béla: Magyar nemes családok* című műve, az első kötetben a következőket írja:

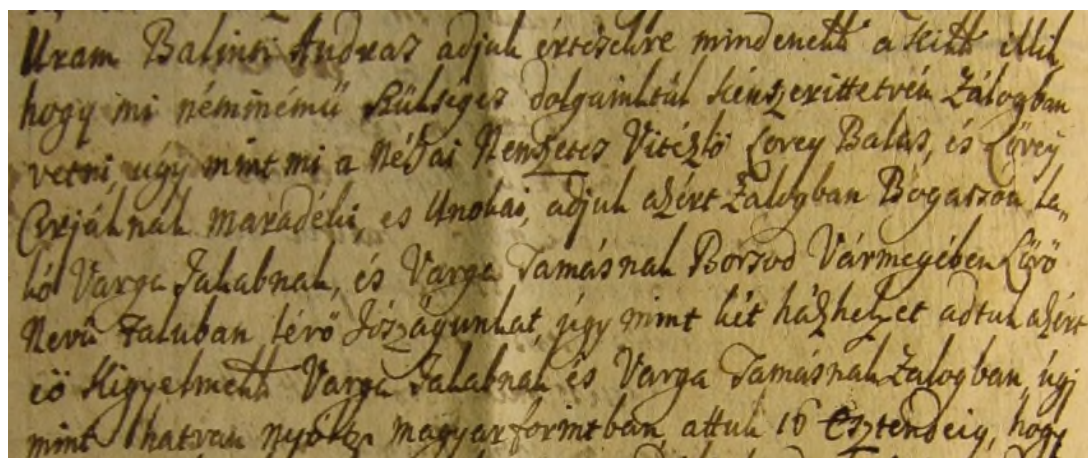
„Balenty: Czímeres nemeslevelet III. Ferdinándtól kapott 1642. jun. 27. Balenty Balázs s fiai: János, Mihály, György, András és István. Kihirdette Borsodvármegye 1643. június 7-én. – Vesd össze: Borovszky 222.” A család címeréről és annak leírásáról, sajnos nincs információnk.

A Lővey-Bálinthy család tagjai kivétel nélkül igazolt nemesek voltak az 1689-es, 1772-es és 1809-es nemesi összeírásokkor.

A fenti két forrásból (Borovszky és Kempelen) kiderül, hogy a család Lővey és Balenty néven is ismert volt. A család bár előszeretettel használta a Lővey nevet, az *Acta Nobilitariában* őrzött nemesi iratok rávilágítanak, hogy a családnevük eredetileg Balenty volt, valószínűleg valamely Bálint nevű ősük után kapták. Ennek megfelelően a nemesi címet is ezen a néven szerezték. A Balenty később írásban módosult Bálin-

thyra, vagy néhol Bálintira. Sokszor egyszerűen csak Löveyként utalnak a családra, mint Lövé birtokosaira. A Miskolci Levéltár Acta Nobilitaria részlegében Bálinthy alias Lövey néven vannak az iratok.

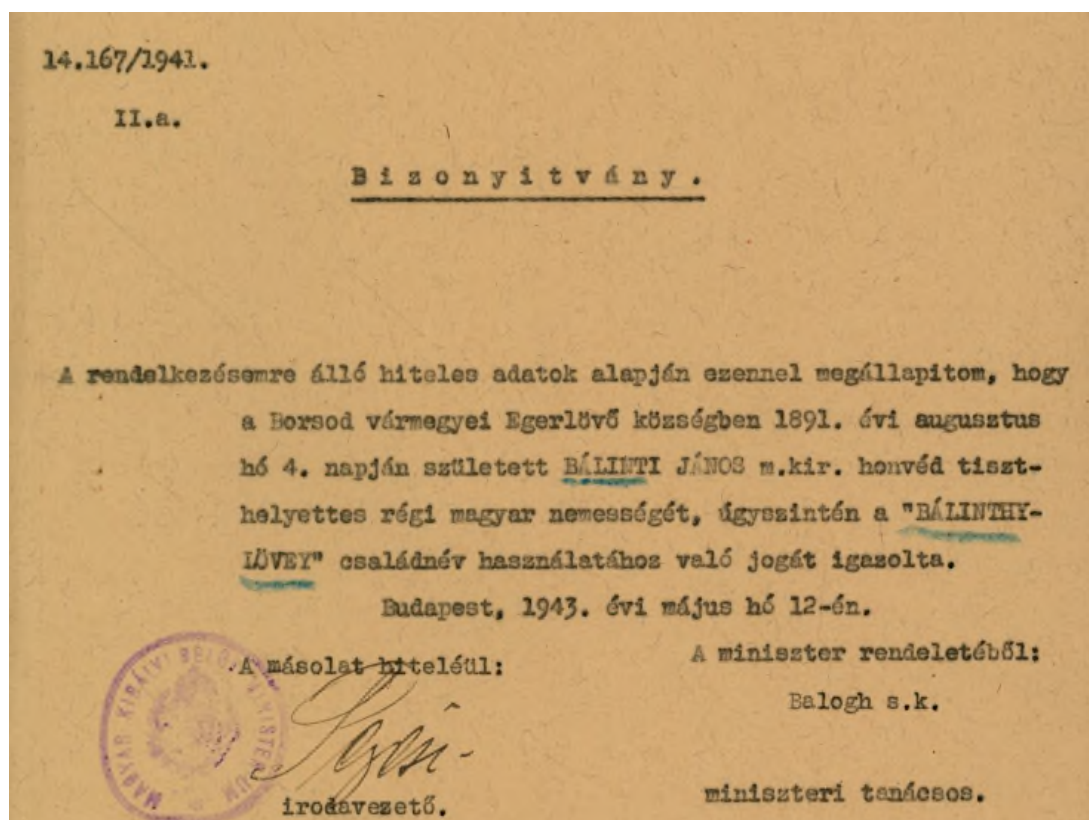
Ugyanitt található az alábbi záloglevél részlet is, melyben a Bálinthy család akkori tagjai zálogba adják Egerlövőn található vagyonuk nagy részét: „mi a néhai nemzetes vitézlő Lövey Balázs és Lövey Czirjáknak maradéki és unokái, adjuk azért zálogban Bogácson lakó Varga Jakabnak és Varga Tamásnak Borsod vármegyében Lövé nevű faluban lévő jószágunkat”.

A záloglevélnek további kitétele volt, hogy 16 év múlva a Lövey-Bálinthy családnak joga van visszavásárolni a „két házhelyet”. Ezt azonban Varga Jakab fia, Varga (Csató) Péter mind jogi, mind emberi szempontból teljesen helytelenül és alávaló módon, figyelmen kívül hagyta. A záloglevelet, illetve a birtokot báró jobaházi Döry Andrásnak adta el 1695-ben. Bár a Bálinthy család és annak akkori feje Lövey-Bálinthy István, egerlövői főbíró a Jászói Konventhez fordult, ám azok a báró részére hoztak kedvező ítéletet. Így lett a Lövey-Bálinthy család helyett először a Döry család, majd lányuk Döry Katalin által annak férje, turócdivéki és nagypalugyai Plathy (Platthy) Sándor Egerlövő fő birtokosa az 1770-ben közzétett urbárium nyilvántartás szerint.

1826-tól Dőry Krisztina és férje turócdivéki és nagypalugyai Plathy (Platthy) Imre, majd leányuk Plathy (Platthy) Ida és férje Szatmári Király Pálné birtokolta a falu nagyobbik részét. Később még felbukkantak a sóvári Soós, Ambrózy és báji Patay (báji Patay Gyula Plathy (Platthy) Ida unokája volt) család a nagybirtokosok között.

Jó néhány évszázaddal később, 1943-ban a család egyik leszármazottja Bálinti János honvéd tiszthelyettes, nemességigazolást kért a Magyar Király Belügyminisztériumtól. A megfelelő leszármazás bemutatása és családtörténeti ellenőrzés után a Minisztérium jóváhagyta a kérelmet és a következő igazolást adta ki:

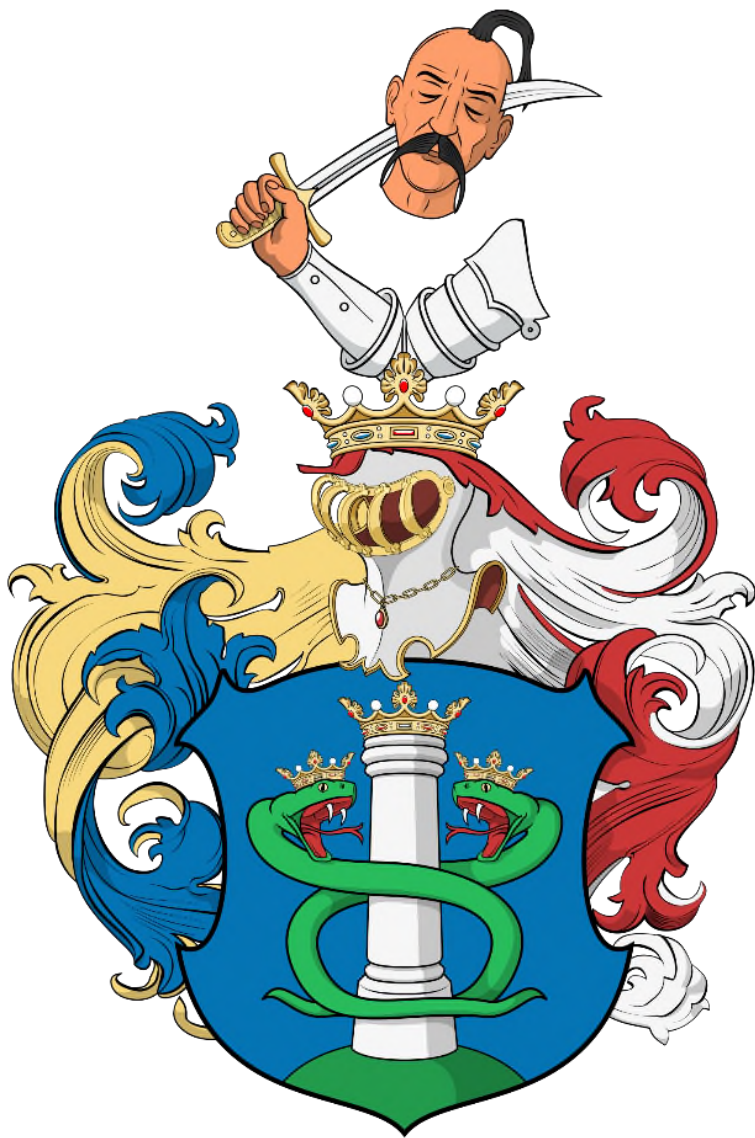

A Lövey-Bálinthy család tehát az évszázadok alatt megőrizte nemesi öntudatát és minden vihar ellenére fontos szerepet játszott Egerlövő történetében és fejlődésében.

Dósa (Dózsa) család

A család eredetileg Tiszavalkon, illetve Négyesen élt. Onnan került át egy águk az 1800-as évek közepén Egerlövőre.

Kempelen Béla: Magyar nemes családok című műve a következőket írja a családról: „Czímeres nemeslevele kelt 1671. márcz. 20. (Egri kpt. lt.) Czímer: kék paizsban zöld földön koronázott ezüst oszlopra két egymás felé fordult koronás kígyó csavarodik fel; sisakdisz: könyöklő pánczélos kar karddal, hegyén török fej; takarók: kék-arany, vörös-ezüst.

A Dósa család címere

A család Borsod- és Hevesmegyében élt. –Vö. Orosz 71.; Siebm. 43.”

Az utolsó mondat, Orosz Ernő: Heves vármegye nemes családjai című művére, illetve a Siebmacher féle címergyűjteményre utal.

„Dósa: Czímerlevelet Dósa Gergely, neje Szakolczy Magdolna, leánya Klára, fivérei István, Pál, Bálint, Mátyás, unokatestvérei Ferencz, András, Mátyás, Albert, István 1671. évben kaptak, melyet először Pozsonymegye, majd 1672. évben Nógrádmegye s 1675. évben Hevesmegye hirdetett ki. Másolata az egri káptalan levéltárában van. (P. P. jk. 105. sz.)

Czímer: Kékben zöld alapon koronázott ezüst oszlopra két egymásfelé fordult koronázott kígyó csavarodik; sisakdisz: pánczélos könyöklő kar görbe karddal, melynek hegyén nyakán átszúrt bajuszos törökfő; takarók: kék-arany, ezüst-vörös.”

Az Egri káptalan levéltárában valóban a mai napig megvan az eredeti armális másolata. További érdekességek is kiderülnek a dokumentumból: A legfontosabb a nemesség és címerszerzés körülményei, ugyanis a címerszerző Dósa Gergely, gróf székesi Bercsényi Miklós alatt szolgált kapitányként a török ellen. Nem csak ő, hanem az egész Dósa család kitüntette magát a török elleni harcban (erre utal a címeren a levágott török fej), így lett kiterjesztve a nemesség Dósa Gergely kapitány testvéreire, sőt még unokatestvéreire is, összesen 10 férfire! A magyar nemesi adományok tekintetében kivételesnek mondható, hogy egy nemességszerzésnél 10 férfi legyen kedvezményezett. Ennek megfelelően a család viszonylag kiterjedt, sok leszármazottja él a mai napig. Ugyanakkor nem minden Dósa család egyértelműen nemesi származású, nagy részükkel csak névrokonság áll fenn.

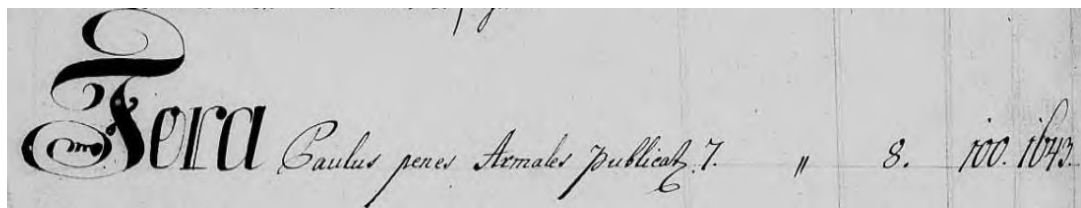
Fora (Fóra) család

Orosz Ernő: Heves vármegye nemes családjai című művében a következőt írja:

„Fora. Az 1642. évi jún. 7-én Fora Pál, fiai András, György, István és János részére adományozott czímerlevél kihirdettetett 1643. évben. 1709. évben András átányi lakos, az 1724. évi investigatio alkalmával pedig János, György átányi és István egerlövői lakosok igazolták nemességüket. Ezek közül István a czímerszerző Györgynek a fia volt. (1709. év 486. jkl. 1761. év 110. sz.)” A család címeréről vagy címerleírásáról nincs információ.

Bodnár Tamás: Borsod vármegye Ónodi járásnak nemességvizsgálata című munkája így számol be az egerlövői ágról: „Fora István, Heves megyének 1725. április 14-én tartott tanúbizonyságával igazolt, miszerint a III. Ferdinánd királytól 1642. június 7-én kapott címeres levelet, amelyet 1643. május 20-án hirdettek ki Heves vármegye Fülek mezővárosában, Fora Pál és vele együtt fiai, András, György, István és János kapták.”

Kőszeghi Sándor: Nemes családok Pest vármegyében című műve, szintén rövid említést tesz a családról: „Fóra Pál bemutatván ármálist, Pest vármegye nemesei sorába felvétetik és kihirdettetik 1643-ban : N. L. I. 131.” – Lásd az alábbi képen.

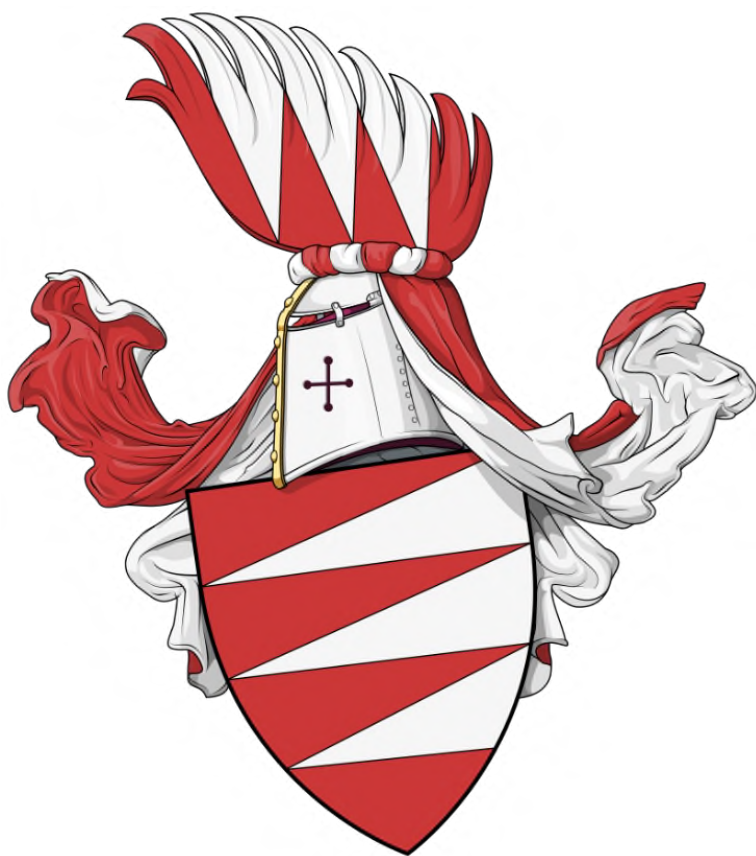
Mint az a fenti hivatkozásokból kiderül Fora Pál fia György, míg az ő

fia István, akitől az egerlövői Forák származnak. A család leszármazottai minden nemesi összeírásban szerepelnek. Ezeket a nemesi összeírásokat megelőzte egy komolyabb nemesi investigatio (nyomozás) 1737. március 26-án Mezőkövesden, amikor is az egerlövői Fora családnak bizonyítania kellett a nemességét. Mivel az eredeti armálist a címerszerző Fora Pál nagyjából 100 évvel előtte Pest megyébe vitte, így ez nem állt rendelkezésre.

A nemesi törvények alapján három tanúval kellett igazolni, hogy a család nemesi előjogokkal és szabadságban élt. A nemesi investigatio-ról részletesen lehet olvasni a Miskolci Acta Nobilitariában, ahol a család kétségtelen nemessége meg lett állapítva és Borsod Vármegyétől nemesi igazolást kaptak.

Gacsal (Gachal) család

A Gachal család minden kétséget kizáróan a Gutkeled (Gúth-Keled) nemzetségből származik. Így ez az egyik az egerlövői nemesi családok közül, melyet egészen a nemzetségeig vissza lehet vezetni. A Gutkeled nemzetségről a következőt olvashatjuk az 1360-ban írt Képes Krónikában: „*Gutkeled nemzetségéről sokat beszélnek, bizonyos azonban,*

A Gutkeled nemzetség ősi címere

hogy Péter király hozta be őket segítségül, amikor Henrik császárhoz menekült. A svábországi Stauf várából eredtek, ahonnan Frigyes császár is származik. Ez a nemzetség Svábország főembereiből való, örökségükre ugyan szegények, de említett hazájukban derék, hatalmas emberek.”

A Krónika velencei Orseoló Péterről beszél, Magyarország második és egyben negyedik királyáról. I. István király sógoraként ő került a trónra, ugyanakkor a magyarok ellenezték származása miatt. Elűzték és helyére Aba Sámuel került, mint király. Azonban, mint tudjuk, Péter

visszatért, hogy elfoglalja a trónt és ebben segítségére volt a sváb származású Gutkeled nemzetség is.

A Gutkeled nemzetség Tiba-ágából ered a gacsályi Gacsályi család, mely elő és családnevét Gacsály községről kapta. A körülbelül 1000 fős falu napjainkban is létezik, Szabolcs megyében a Fehérgyarmati járásban található.

A Gacsályi család egyik oldalága a nagyölvedi Eölvedy-Gachal család. Nagyölved korábban Esztergom vármegyéhez tartozott, Trianon óta Szlovákia része, a Nyitrai kerületben található.

Kempelen Béla:
Magyar nemes családok című műve a következőképpen ír a Gachal családról:

„Címereslevele (1618. ápr. 11.) címerújító levél. Kihirdette ugyanezen évben Esztergom megye. – Címer: kék mezőben kettős halmon koronás griff jobbjában kardot tart; sisakdísz: kék-arannyal, illetőleg vörös-ezüsttel vágott két bivalyszarv között növekvőleg a griff jobbjában törökfejes karddal; takaró: vörös-

Az Eölvedy-Gachal család címere

ezüst, kék-arany.

A családból Gachal András Nagyölvedről a heves megyei Poroszlóra származott át s Esztergom megyének 1692. jun. 8. kelt bizonyáglevelével igazolta nemességét, melyet Hevesm. 1693. okt. 27. hirdetett ki. Az 1724. évi nemesi összeíráskor András fia István, az 1733. évi nemesi összeíráskor néhai. András fiai: Mihály, István, János és András, az 1754–55. évi orsz. nemesi összeíráskor Heves megyében Ferenc, 2 György, István és 2 János, Komárom megyében pedig János és Mihály igazolták nemességüket.

1618. április 11-én II. Mátyás király Bécsben kelt oklevelével Gachal (Eölvedy) János Esztergom vármegyei alispánnak és unokatestvérének, Jakabnak, valamint a már született és születendő utódaik részére címert adományoz, elismervén régi nemességüket. Kihirdette Esztergom megye, másolata a Magyar Országos Levéltárban található. (Act. Cott. Comar. Doc. nob. Nr. 119.)”

A család az esztergomi érsek egyházi nemesei közé tartozott, és a verébelyi és szentgyörgyi érseki szék joghatósága alatt állt. Férfi tagjai a megye török hódoltsága idején javarészt az érsekújvári vár katonái voltak. A címerújító levelet kapó Gachal (Eölvedy) János 1615-ben (amikor tanúkihallgatáson vett részt a törökök okozta sérelmekkel kapcsolatban) és 1618-ban Esztergom vármegye alispánja volt.

Mint az Kempelen Béla művében olvasható, a család eredetileg Poroszlóra költözött. 1693. október 27-én a gyöngyösi vármegyei közgyűlés Gachal (alias Eölvedy) Andrást felvette Heves vármegye nemesei közé. Gachal András fia, István Heves vármegye zászlójának őrzője (antesignanus) volt, a család több tagja pedig részt vett a Napóleoni Háborúban, illetve az 1809-es franciák elleni utolsó nemesi felkelésben és a Győri csatában.

A család napjainkban leginkább Poroszló és Tiszafüred vonzáskörzetében él, ugyanakkor az évszázadok folyamán számos férfi és nő tagja származott át Egerlövőre.

Galambos család

Orosz Ernő: Heves és a volt Külső-Szolnok egyesült vármegyék nemesi családjai című műve a következőt írja: „*Galambos: Nemességet 1666. évi május 26-án nyertek G. István, neje Csépany Katalin, gyermekei István, András, János, Katalin és Anna. Kihirdettetett 1670. évben. (1670. év 97. jkl.) A család több tagja a fenti genealogia alapján nemesi bizonyítványt nyert. (1709. év 486. jkl. 1821. év 1087. sz. 1841. év 1539. jkl. 1842. év 1496. sz. 1187. jkl.)*

Czímer az armalismásolat hiányos szövege alapján: kék pajzsban fehér galamb csőrében (a szövegből hiányzik, hogy mit, de következtetjük, hogy) 1 vörös rózsát tart; sisakdisz: 3 vörös rózsát tartó növekvő medve; takarók: kék-arany, ezüst-vörös. (1842. év 1496. sz.)”

Már a nemeségszerző Galambos István gyermeke, István Egerlövőre költözött 1666-ban, tőle származtak le az ott élő Galambos családok.

Kérészy (Kérészi) család

A következő idézet Borovszky Samu: Abauj-Torna vármegye nemes családjai című művéből származik:

„Czimerét Rudolf király adományozta Kérészy Mihály, Pál, János és Péternek 1591. decz. 23-án. Kihirdették 1592-ben Gönczön. A család lakása Szepsi és Bodolló volt. Ujabb időben több tagja papi s tanári pályán működik. A czimer: kék pajzsban, virágokkal behintett zöld alapon, kiterjesztett szárnyu fehér ruhás angyal áll, balját keblére téve, jobbjaiban 3 arany liliommal ékített zöld ágat tart. Sisakdísz: a pajzsalak növekvőn; takarók: kék-arany, veres-ezüst.”

A Kérészy család címere

Összhangban a leírtakkal, a család eredetileg valóban Abauj vármegyei volt. Azonban Kérészy István református lelkész által, a család át-

származott Gömör, illetve Borsod és Zemplén megyébe is. A Miskolci Levéltár Acta Nobilitaria részlegében, a mai napig megtalálható a család nemességigazolása. A Tiszáninnen Református Egyházkerület adattára a következőket írja:

„Kérészy István (ref., Szepesi, Abaúj megye, 1690 kb. – Tarcal, 1730): 1705-ben subscribált Sárospatakon, 1717–1718-ban Franekerben és Wittenbergben (itt tanult Károli Gáspár Biblia fordító is) tanult. A Gömör megyei Aggteleken, majd 1720–1725-ig Putnokon volt ref. lelkész, 1725–1729: a borsodi Szendrőben, 1729–1730: a zempléni Tarcalon szolgált. 1730-ban itt halt meg.

Kérészy Zsigmond (ref., 1715 kb. – Cserépfalu, 1788), 1732-ben subscribált Sárospatakon, 1747. jún. 30-án iratkozott be a Franekeri Egyetemre. Rövid ideig Kunhegyesen és Nagyszeretvén szolgált, 1752-től Alsószuha, 1764-től 1788-ig Cserépfalu ref. lelkésze volt.”

Mint azt láthatjuk, Kérészy Zsigmond Cserépfalu lelkészeként szolgált. Felesége halála után Egerlövőről választott új párt Lövey-Bálinthy Zsuzsanna személyében. Az ő gyermekeik voltak József és János, akik által még számos generáció élt Egerlövőn. Mindketten nyilvántartásban szereplő, igazolt nemesek voltak.

Korpás család

Dr. Karácsonyi János: A Magyar nemzetségek a XIV. század közepéig című művének, harmadik kötetében a következőt írja:

„Otrokocs nemzetség

A gömörmegyei várjobbágyoknak még csak nem is második, hanem harmadik osztályából való volt. Tagjai jobbágyfiúk voltak s a hadakozáson kívül még szállás- vagy a helyett öt pénz adására kötelesek voltak. De azért felküzdöttek magukat a nemesek közé. A személynevekből ítélve a nemzetség szláv származású vala.

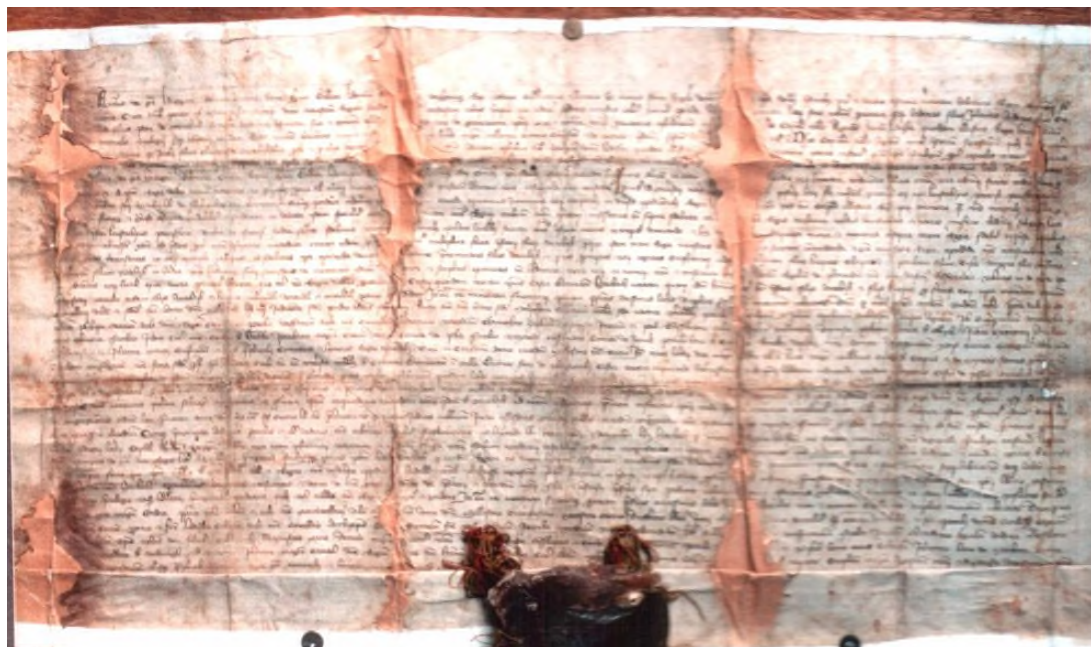
Az Otrokocs nemzetség címere

Otrokocs (Atrachychk, Ottryk, a kiejtésben alkalmasint Otrocsk, hangugratással Otroks s ebből Otrokocs) és Korpás fiai oly vitézül harczoltak V. István király ügyéért, hogy ez az Otrokocshoz közel, Sajó-Gömörtől északnyugatra eső Harkács földet nekik adta. 1273-ban a cseh háborúban Laa vára alatt harczoltak s ott Lesták, Petriszló, Böjté és Nemyl súlyos sebeket kaptak. Ennek meghálálása végett IV. László király kormányja 1274-ben az egész nemzetséget az országos nemesek sorába vette föl és Harkács birtokában is megerősítette.”

Mint a forrásanyagból kiderül, a nemzetség szláv eredetű volt és az úgynevezett várjobbágyok közé tartoztak. Ez a társadalmi réteg, az akkori államszervezés egyik eleme volt, mely az ispán vezetésével vonult hadba és csak hadkötelezettséggel tartozott a király felé. Az 1273-as Cseh háborúban az Otrokocs nemzetség több tagja is remekül helyt állt, hálából pedig a IV. László 1274-ben az egész nemzetségnek (vagyis

egyszerre több családnak is) nemességet adományozott.

Később, I. Károly 1328. május 21-én kelt alábbi iratban megerősítette a IV. László által kiadott oklevelet, melyben Korpás fiait: Istvánt és Tamást Harkács nevű adományföldjükkel együtt a nemesi szerviensek közé emeli.

A családról bővebben beszél Forgón Mihály: Gömör vármegye nemes családjai című műve, megerősítve és kiegészítve a fent említett információkat:

„otrokocsi Korpás: Régi nemzetség, melynek ősei már a tatárjárás korában bírták Doncsukfalvát, a mai Otrókocst, mely Gömör várához tartozó várföld volt. A község a mai nevét a nemzetség egy nevezetes tagjától At-racsiktól, vagy Otrokicstől vette. Egész a XVI. század végéig Otrocsok néven szerepel a helység, ettől kezdve a ma is használt Otrókocs válik általánossá.

A nemzetség a gömöri várkatonák sorába tartozott, akik a várispán zászlója alatt fegyveres szolgálatot teljesítettek. Részt vettek az összes nagyobb hadjáratban. Már V. István idejében kitüntették magukat, amiért a király Harkács várföldjét is nekik adományozta.

IV. László alatt pedig a cseh háborúban oly vitézül harcoltak, hogy a király 1274-ben nemesi rangra emeli őket, otrokocsi és harkácsi jószágukat pedig a gömöri várszervezet kötelékéből kiveszi és minden teher alól fel szabadítja. A nemzetség ekkor a következő ágakból állott: Atracsik fia: Lesták, Petrik, Periszláv, Márton, Buhta és Némil; Korpás fiai: István és Tamás; Tiba fiai: Csépán és Póka, Voiszló fia: Budina és végre Macsik fia: Albert.

Korpás maradékai a Korpások és Bozokok ősei, elszakadtak a nemzetség többi családaitól és egy völgyecskében külön falut alapítottak, Bozokházát, mely csak az 1600-as évek közepén pusztult el.

Az otrokocsi és bozokházi nemesek, mint vér szerinti atyafiak elismerik, hogy az otrokocsiaknak Bozokházán, a bozokháziaknak pedig Otrokocson vannak birtokaik, és más dolgok iránt is egyezsége lépnek. Bozokháza elpusztulásakor a család Otrokocsra költözött, ahol 1703-ban még Korpás Miklós és János fordulnak elő a nemesek jegyzékében. Korpás Miklós 1704-ben Rákóczi kurucái közt harcolt.

A Korpás családnak egy ága később Borsod megyében élt. 1735-ben vették fel Korpás Istvánt és Jánost a Borsod megyei nemesek közé, miután Gömör vármegye 1728. május 20-án kelt levelével igazolták nemességüket. Korpás, másképp Nagy István (1728) fiai István és János lövői lakosok voltak, akik igazolták, hogy az otrokocsi Korpás családból származtak. A Nagy ragadványnév onnan származik, hogy Otrokocson két egynevű Korpás lévén, a nagyobbak Nagynak hívták.”

Az otrokocsi Korpás család iratai megtalálhatók a Miskolci Levéltár Acta Nobilitaria részlegében, ahol a fentiekkel összefüggésben igazolva van a család nemesi származása, illetve a forrásban idézet „Nagy” ragadványnév is tisztázásra kerül, hogy csupán megkülönböztetés végett volt használva.

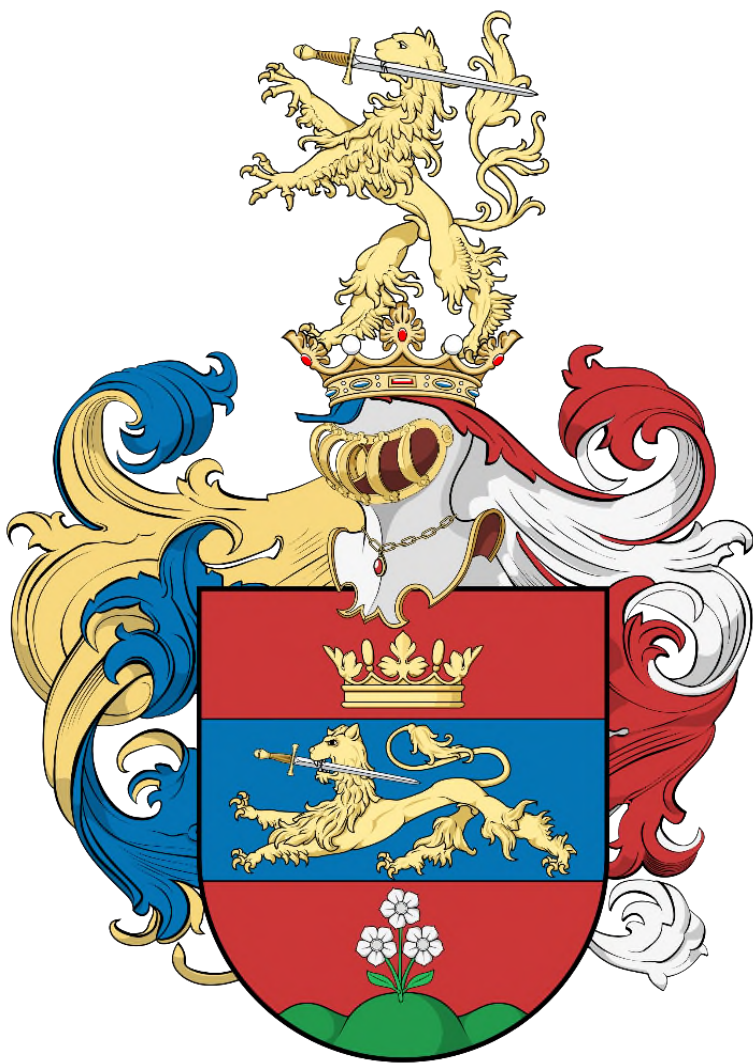
A későbbi nemesi összeírásokkor a Korpás család minden tagja, mint igazolt nemes szerepelt. Egerlövőn jelenleg is több Korpás nevű család is él.

Kovács (Kovách) család

Nagy Iván: Magyar nemes családok című műve, a következőképpen számol be a családról a VI. kötetben: „Kovách Péter (valamint testvére) és neje, Fora Ilona és fiuk Mihály, valamint az ő neje, Kenczen Dorottya I. Lipót királytól 1658. június 15-én Frankfurt am Mainban kapott címeres nemeslevelet.

Címerleírás: Czi-merük vizirányosan három részre osztott paizs, az alsó vörös mezőben hármas zöld halmon

virít, a középső kék udvarban ugró helyzetben oroszlán látható, torkában egy kivont pállást fogva, a felső vörös udvarban királyi arany korona áll. A paizsfölötti sisak koronájából arany oroszlán nő ki, szájában szintén

A Kovács család címere

kivont pallóst tartva. Foszladék jobbról arany-kék, balról ezüst-vörös.”

Hasonlóképpen ír Orosz Ernő: Heves és a volt Külső-Szolnok egyesült vármegyék nemes családjai című művében:

„Kovács: Hevesi család. A nemességet 1658-ban kapták K. Péter, neje Fóra Ilona és társai. 1724-ben András átányi, János czeglédi, György kiskörei, János nyitrai lakosok.

Czímer: vörös mezőben kék pólya, alúl hármás zöld halom felett zöld növény, középen szájában pallost tartó oroszlán, fent aranykorona; sisakdísz: oroszlán szájában a pallossal; takarók; kék-arany, vörös-ezüst.”

Mint azt a forrásokból látjuk, a címerszerző Kovách Péter felesége Fóra / Fora Ilona volt. A Fóra család kifejezetten Átányban és Egerlövőn, majd később Mezőkeresztesen volt elterjedt. Ebből is lehet következtetni a család helyi kötődésére. A másik fontos információ, hogy 1724-ben András átányi lakos. Valószínűleg az ő egyik leszármazottja került át Egerlövőre, majd általa vált elterjedté a család. Említésre méltó, hogy volt egy másik Kovács család is Egerlövőn, mely közrendű volt. Így a Kovács név esetében, csak a felmenők visszavezetésével lehet egyértelműen megállapítani a korábbi nemesi származást. Ma is vannak Kovács nevű családok a faluban.

Lengyel család

Egerlövőn elterjedt család volt a nemes Lengyel família. Valószínűsíthetőleg a következő családról van szó, melyről röviden beszél Kem-pelen Béla: Magyar nemes családok című művében: „*Czímeres levelet 1695. máj. 27. L. János nyert. Kihirdette Borsodmegye. (Bor. I/239.)*”

Bár a Miskolci Levéltár: Acta nobilitaria részlege nem őriz dokumentumokat a családról, más feljegyzésekből kiderül, hogy a család tagjai az 1809-es nemesi összeírásban szerepelnek, mint igazolt nemesek: Lengyel János, Sámuel, András, József. Ismereteink szerint ma már nem él, élnek ilyen nevű emberek Egerlövőn.

Pónus (Ponos) család

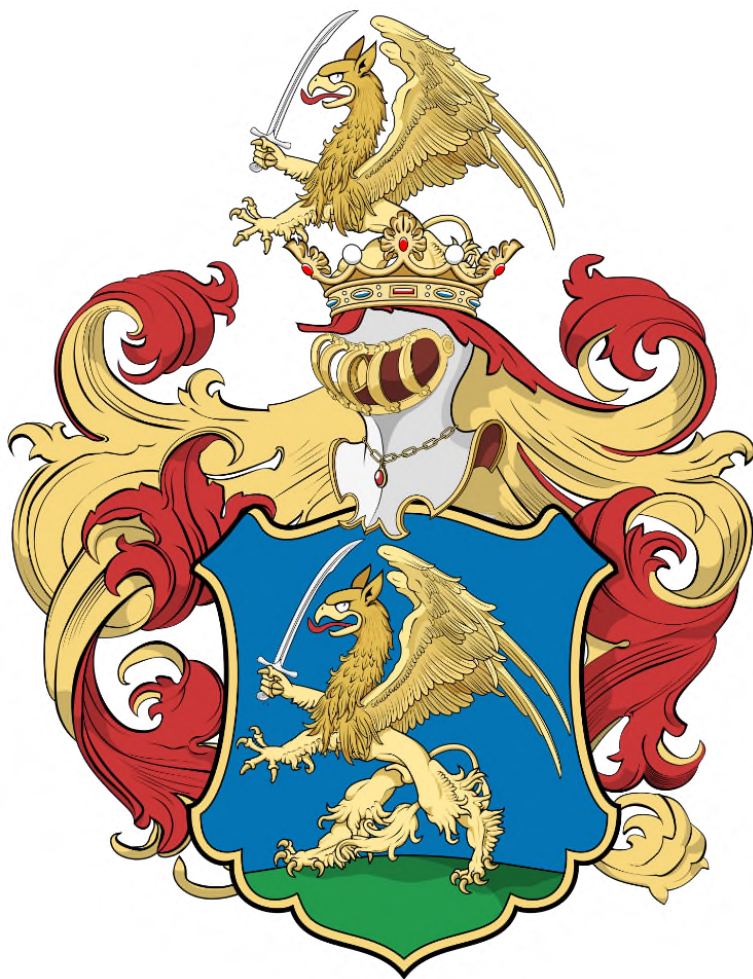
Kempelen Béla:
Magyar nemes családok című művében a következő rövid bemutatást olvashatjuk a családról:

„Czímeres levelet Ponos Mihály nyert 1634. máj. 13. – Vesd össze: Borovszky I–219”

Azt, hogy az eredeti írásmód Ponos volt, megerősíti Borovszky Samu: Borsod vármegye története című művében, amire a fenti hivatkozás utal. Ugyanakkor az évek során

az írásmód változott, először Ponusra. Az egerlövői nemességvizsgálatkor, már így volt feltüntetve a család, ráadásul további információkat is megtudhatunk a címerszerzés körülményeiről:

„Ponus Mihály, Gergely, Mihály, Bálint és Gáspár, II. Ferdinánd király Bécsben 1634. május 13-án kiadott, Borsod vármegyében 1635. április 16-

A Pónus család címere

án kihirdetett armálisával igazoltak. A címeres levelet Ponus Mihály és neje, Czudar Piroška, nemkülönben fia, Gergely és leánya, Anna kapták. A kihirdetés Aszaló mezővárosban történt. (MNL BAZMLt IV-501 / a. V. kötet, 260.)” – Herman Ottó Múzeum évkönyve: Nemesség vizsgálat

A Miskolci Levéltár feljegyzéseiből kiderül, hogy már az 1638-as nemességvizsgálatkor Egerlövőn élt a címerszerző Ponos Mihály. Tehát tősgyökeres egerlövői nemesi családról van szó. Ebben a tekintetben kivételes a család, mivel a legtöbb korábban leírt nemesi família – kivéve a Bálinthy családot – betelepült Egerlövőre.

Az 1772-73-as nemesi vizsgálat (investigatio) idején, a család kétségtelen nemessége lett megállapítva.

Később 1809-ben Pónus András és Mihály szerepelnek a nemesi jegyzékben. Az eltelt évek alatt ismét némileg módosult a név, immár Pónusra.

A család egy ága átszármazott Egerlövőről Átányra, míg egy másik Mezőkeresztesre.

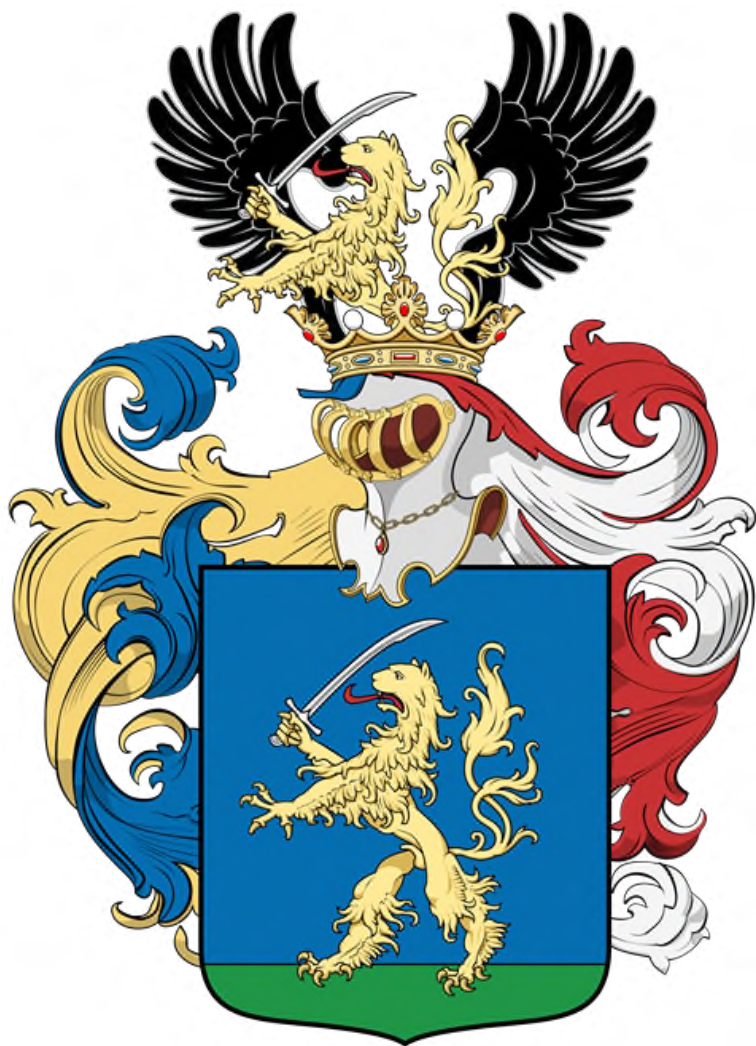
A család ősi címere, nem szerepel egyetlen genealógiai vagy heraldikai forrásanyagban sem. Azonban Pónus Imre honvéd őrmester 1909-ben a Belügyminisztériumtól nemességigazolást kért (nyilvántartási szám: BM. 23 326/1909), mivel a hadsereg tagjaként élni akart a nemesi származás adta előnyökkel. Ezt az igazolást a *Magyar Nemzeti Levéltár* őrzi, itt megtalálható a Pónus család címerleírása: „*Karélyos szélű, álló katonai pajzs kék mezejében, zöld gyepen jobbra fordult arany griff görbe kivont kardot tart. A jobbra fordult koronás, nyílt lovagsisak díszé: a pajzsbeli griff növekvően. A sisak takarója mindkét felől vörös-arany.*”

Napjainkban a Pónus, Pónuzs névváltozat fordul elő Borsod, illetve Heves vármegyében is. A családnak egy ága Borsody-ra módosította a nevét. Az egyik legutolsó Pónus nevű személy Egerlövőn Tóth Imréné Pónus Zsuzsanna volt, aki az 1960-as évek végén távozott az élők sorából.

Szegedy (Szegedi) család

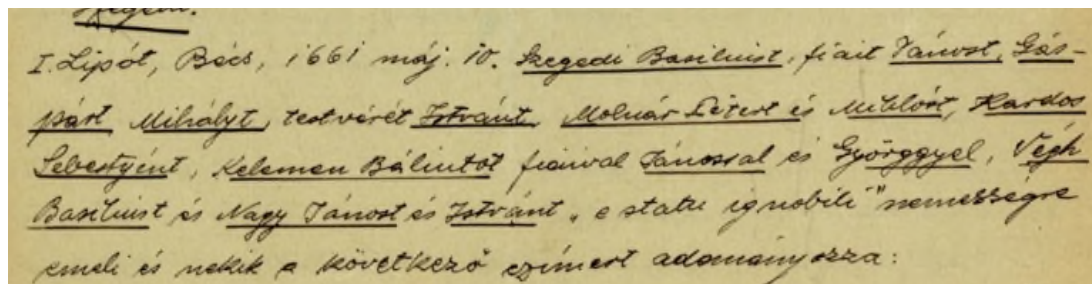
A Herman Ottó Múzeum évkönyvében megjelent Borsod megye nemességvizsgálata című tanulmány a következőt írja a Szegedi / Szegedy (egyes helyeken Szögedy) családról:

„Szegedy István, Mihály, János és György, Lipót király Bécsben, 1661. május 10-én kiadott, Borsod vármegyében 1662. március 14-én kihirdetett armálisával igazoltak. Címerszerzők: Szegedi Balázs és vele együtt fiai, János, Gáspár és Mihály, testvére, István. A kihirdetés helye Szendrő végvára.”

A Szegedy család címere

A nemességadományozáskor a Szegedy család több tagján kívül más családok is kaptak nemességet, velük együtt. Ezek voltak a Kardos, Kelemen, Molnár, Nagy és Végh családok. Lásd az alsó ábrán.

A handwritten document in cursive script, likely a list of names of families granted nobility. The text is written on aged, slightly yellowed paper. The names are underlined and include: Szegedi Báltint, fiait János, Lászlót, Mihályt, testvérét Istvánt, Molnár Lászlót és Mihályt, Kardos Sebestyént, Kelemen Báltint fiaival Jánossal és Györggyel, Végh Báltint és Nagy Jánost és Istvánt. The text ends with a phrase about the status of nobility.

A Magyar Nemzeti Levéltártól kikért vonatkozó iratok, leírást adnak a címerről is: „Kék pajzsban, zöld mezőn álló oroszlán jobbában szabályát tart. Nyílt koronás sisak, melynek dísze két fekete sasszárny között a pajzsbéli oroszlán növekvően. Takarók: kék-arany, vörös-ezüst.”

A családdal kapcsolatos nemességvizsgálat 1766-ban volt Miskolcon. A vonatkozó iratokat a Miskolci Levéltár Acta Nobilitaria részlege őrzi. A vizsgálatot a család kérte, mivel ekkor már igen kiterjedt volt a család, több faluban is éltek leszármazottak és szeretnék volna, ha az investigatio hatására mindnyájan kétségtelen nemesekként vannak számontartva. A vizsgálat sikeresen zárult, a család megerősítést kapott nemesi címében. Napjainkban is több Szegedi nevű család él Egerlövön.

Uza család

A szászfai és uza-panyiti Uza család egy közép-nemesi birtokos család volt, mely eredetileg Gömör vármegyéből származott, majd Uza Miklós révén Abaúj vármegyében is jelentős befolyásra tett szert.

A család, mint azt Dr. Karácsonyi János alátámasztotta, a Balog nemzetségből származik. Ez a név bizonyos tekintetben félrevezető, főleg a mai elterjedtsége miatt. Éppen ezért sokan inkább Altma

A Balog nemzetség 1000 éves címere

A nemzetséget Altmann von Friedburg német lovag alapította, aki a mai Szlovákia területén jelentős birtokokat szerzett. Erről a következőképp ír Kézai Simon: *Gesta Hungarorum* (1285) művében:

„Altmannról: Ezek után jó bé Altmann Friedburgból, pánczélos vitéz a

thüringiek hazájából. Ettől származnak a mai Balogiak.”

Mint az a Gesta Hungarorumból kiderül, Altmann lovag Friedburg várából származott. Friedburg a mai Németország területén, Hessenben található. A történelmi feljegyzést alátámasztja, hogy Friedburg város címere teljes mértékben megegyezik a Balog nemzetség címerével. Ha megfigyeljük a a bal oldalon látható Hesseni Friedburg címere tökéletesen megegyezik a Balog nemzetség címerében található sassal, még a háttér színe (arany) is ugyanolyan. A város jelenleg, 2021-ben is ezt a címet használja.

*Friedburg város
címere 2021-ben*

Jogosan felvetődik a kérdés, hogy egy német lovag leszármazottjait, miért nevezték el Balog nemzetségnek?

A magyar Balog nemzetséget a Balog településről nevezték el (ma Velky Blh Szlovákiában), itt a Balog kifejezés eredetileg egy folyó neve volt. A magyar balog szó balkezest, balról valót jelent. A Balog folyó (52 km hosszú) a Rima-folyó bal oldali ága, így a név teljesen logikus. Ezt a völgyet kapta meg annak idején Altmann lovag. A Balog völgyben van más település is, amelyek nevében benne van a balog szó, de sosem volt a Balog Nemzetség birtoka, mint pl. Balogfala, Balogtamási, és Balogér. Mindezekből világosan látszik, hogy a nemzetséget a birtokairól nevezték el, vagyis egészen pontosan egy földrajzi helyről.

A nemzetség egyik legfontosabb tulajdona és védelmi vonala Balogvár volt, melyet már a nemzetség épített. Sajnos ennek a várnak ma már csak romjai vannak, mint az a képeken is látszik. 1678–82 között pusztult el a Thököly Imre vezette kuruc harcokban.

Balogvár romjai

Csoma József: Abauj-Torna vármegye nemes családjai című munkája a következőképp ír az Uza családról:

„Ősrégi család melynek bölcsője Gömör vármegye volt. Neve tulajdonképpen személynév, mely az Árpádkorban gyakran előfordult. Gömör-megyében mint ős birtokos, már a XIII-XIV. században előfordul a neve, s az azon megyében fekvő egyik Panyit falu e családtól vette Uza-Panyit nevét, megkülönböztetésül másik hasonnevű falutól, Gömör-Panyittól.

Abauj megyében az első nyoma a XV. század elejére tehető vissza. 1427-ben már Uza Miklósnak Szászfán 29 portája volt. A család épp ezért már a szászfai előnevet is használta.

A család házasságok útján birtokos lett Lánucson, Jánosdon és Alpáron, Büttösön, Vajdán, Keresztéten, Vendégiben, Ujlakon, Bereten. Azonban az így szerzett birtokok lassan idegen kézre kerültek. Már I. Uza Bernát fia Miklós 1520-ban eladta összes szászfai birtokát Karácsondi Lőrincznek; Uza János és Mária testvérek 1699-ben összes gadnai birtokukat Janka Péternek; Uza Zsigmond és Mihály 1720-ban összes szászfai birtokukat 400 forintért Jakabfalvi Györgynek.

Az így elszegényedett család lassanként elhagyta a megye területét, elzüllött. Uza Mihály 1760-ban Lövön lakott, négy fia Tisza-Szóllósra költözött, hol ezek utódai, mint kondások és kerülők keresték kenyerüket. Ez állapotban a család most is él.”

Forgon Mihály a következőképp számol be az Uza család vérvonaláról és történetéről, Gömör és Hont vármegye nemes családjai című könyvében:

„Régi gömöri család, mely a hatalmas Balog nemzetségből származik a Széchy, Derencsényi, Attfy, Szászfai stb. családokkal együtt. Ezek közül az Attfy állott legközelebbi atyafiságban, amely a Balog nemzetségnek Attfy ágából származik.

Az Attfy-ágnak melyből szerintünk az Attfy családon kívül az Uza is származik, Balog vára és tartozékai jutottak hajdan osztályrészül, de ezt I. Károly király 1323-ban elvevén tőlük, a Széchyeknek adományozta. Az Attfy ág hűtlenségéért vesztette el Balog várát, mert Csák Máté hívei közé

tartoztak és Balogból intéztek támadásokat a királypártiak ellen.

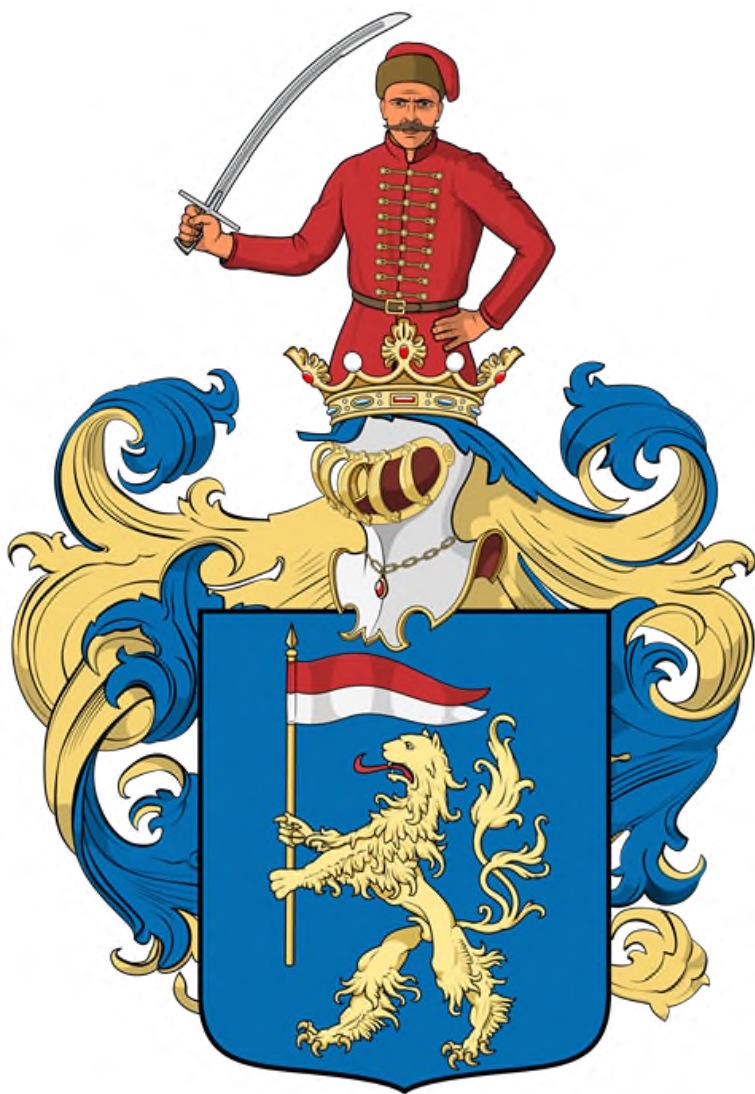
Uza Benedek 1449-ben, Uza Imre 1639-46, Uza Sándor 1684-85 között alispánok, Uza Tamás 1591-ben, Uza Zsigmond 1661-ben, Uza Sándor 1758-ban szolgabírák voltak megyénkben.

Uza Bereck a XV. század közepén 3 aranyforintért szerzett Attfy Tamástól egy szászfai jobbágyselket, melyet fiai, Pongrác és Lőrinc 1492-ben Uza Bernátnak zálogosítottak el. Ettől a Bernáttól származnak le a későbbi Uzák.

I. Ferdinánd 1557-ben a hűtlen Uza Bernát, Imre és András uzapanyiti, bugyikfali, kőbányai és szászfai jószágait az Attfy Farkas trájai birtokával együtt Peliny Bálint hívének adományozta.

Az Abaúj megyei ágból származott Uza Mihály lövői lakos (1760), akinek fiai Mihály, János, András és György tizzaszöllősi lakosok 1781-ben, kiknek utódai még ma is élnek.”

Az Uza családnak egyébként Egerlövőn és Tizzaszöllősen kívül, még

Az Uza család címere

Tiszavalkon és Poroszlón is lehet nyomait találni. Azonban elsősorban Egerlövőn éltek.

Forgon Mihály és Csoma József fent idézet forrásművei igen részletesen foglalkoznak az Uza családdal. A két írás rávilágít, hogyan lehetséges, hogy egy hajdan ennyire erős, nagy nemzetségből származó, birtokos nemes család ennyire elszegényedjen.

A válasz elsősorban abban keresendő, hogy a család két alkalommal is rossz oldalra állt a háborúban. Első alkalommal trencsényi Csák Máté tartományúr mellett foglaltak állást, mikor az szembe szállt I. Károly vagy ismertebb nevén Károly Róbert királlyal. Az Uza és Attfy család ekkor vesztette el Balog várát, mely az egész nemzetség legnagyobb vagyona volt.

A második alkalommal I. (Hasburg) Ferdinánd német-római császár, jelentős vagyonelkobzással büntette őket, mivel a magyar trónért folytatott küzdelmekben a magyar király I. János (ismertebb nevén Szapolyai János) mellett foglaltak állást.

Ez a két alkalom elég volt, hogy a család elveszítse vagyonának jelentős részét. A megmaradt osztályrészt pedig valamilyen oknál fogva (zálog, kölcsön, egyéb kényszer) eladták. Így került a család végül Egerlövőre és élt igen visszafogott, szinte paraszti életet.

A család ettől függetlenül megtartotta nemesi öntudatát, tagjai igazolt nemesek voltak. Érdekesség, hogy mivel az Egerlövőn élő Uzák felmenője Uza Bernát és felesége felsővadászi Rákóczi Anna volt, így aki rendelkezik Uza felmenővel, az részben a történelemből jól ismert Rákóczi család leszármazottja is. 1770-ben az Urbáriumot jegyzőként Uza Mihály írta alá. Ilyen nevű ember ma is él Egerlövőn, csakúgy, mint unokahúga Uza Teodóra, aki a település polgármestere volt 2014 és 2019 között.

További Egerlövőn élt nemesi családok:

Benyó (Hont vármegyéből származott, Kérészy Sárát vette el)

Bosnyák (Tiszavalkról átszármazott család)

Csendom (Geleji család)

Győri Nagy (Az 1780-as évek közepén szolgált jegyzőként)

Kis (1829-es évben említi az egyházi matrikula)

Kóta (1840-es években említik az anyakönyvek)

varbói Krusper vagy Kruspier (Átányról)

Lenkey (1805-1807-ig volt prédikátor)

Liszikai Pap (Iskola rectorként szolgált 1820-as években)

Margitay (1847-ben említi az anyakönyv)

Molnár Kovács (1781-es matrikula említi)

Molnár Tóth (1786-os matrikula említi)

Poshatt (átányi család), Poshatt Sára nemes Lövei Bálinthy Mihály felesége volt az 1770-as évek második felétől

Póczik (monaki) másnéven Csiszár

Soltész Nagy (1798-as bejegyzésből)

Szabó (1780-as anyakönyvből)

Vajthó (1843-as évek környékén fordul elő)

Kandó: A család egerfarmosi volt, azonban az egerlövői anyakönyvekbe lett bejegyezve. A farmosi Kandó családból származott Kandó Kálmán is.

Rési / Résy: A család számtalan alkalommal van megemlítve az egerlövői anyakönyvekben, azonban ilyen nevű család nem kapott nemesiséget Magyarországon, nincs nyoma a levéltári anyagokban. Az egerlövői egyházi matrikulákban a család nemesi származásúként van megjelölve, azonban más kapcsolódó forrást vagy iratot a nemességükre vonatkozóan nem sikerült találni a családról.

XII. fejezet

Egerlövő fejlődése képekben

ABC áruház átadása 1986-ban

Kultúrház külső-belső felújítás

Műfüves pálya építés

Ravatalozó felújítás

Árok-befedés, felszín alatti csapadékvíz elvezetés

Dózsa Gy. út, 2016

Játszótér és kültéri fitness-park
a már meglévő műfüves pálya mellett 2019

Orvosi rendelő felújítás 2019

Bicikli tároló 2020

Óvoda udvari játék 2021

Óvoda felújítás 2021

Generációk háza

Összegzés, zárszó

Egy könyv megszerkesztése, megalkotása mindig nehéz feladat, különösen igaz ez abban az esetben, amikor egy település történetét kell papírra vetni. Nem könnyű meghatározni, melyek voltak 800 év legfontosabb, leglényegesebb eseményei, hiszen minden időszaknak megvoltak a maga érdekességei.

Éppen ezért nem törekedtünk a teljeskörűsége, biztosan maradtak ki olyan területek, amelyek mélyebb kutatást és szerencsés rábukkanást igényelnének, bízunk benne, hogy a későbbiek során ez a kiadvány segíti azokat, akik szeretnék ezt a munkát tovább vinni, kibővíteni.

Az olvasó itt megismerhette a falu 800 éves történelmét, az itt élő emberek mindennapi küzdelmeit, fennmaradásukért folytatott harcát. Ez a fennmaradás és megmaradás úgy volt csak lehetséges, hogy a szülőföld iránti szeretet és kötődés apáról fiúra szállt és a közösség tagjai próbáltak összefogni, egymást segíteni a történelem viharjaiban. Természetesen voltak vitáik is egymással, nem mindig értettek egyet mindenben, hiszen egy-egy kérdésről nem egyformán gondolkodtak, az igazságnak is több oldala van. Sokszor mégis fontosabbnak tartották a közösség érdekeit az egyéni érdekeiknél.

Mindannyiunk számára elengedhetetlen a múlt ismerete, őseink életének a megismerése, mert minden közösségnek más és más története van, melyből erőt lehet meríteni a jövőre vonatkozóan.

Sokat lehet tanulni elődeink, őseink történelméből, küzdelmeiből óvnunk kell az általuk létrehozott értékeket, tanulnunk kell a hibákból, hiszen életünk ezek megismerésével lehet teljes.

Különleges érzés kell, hogy átjárjon bennünket, amikor belépünk ősi

templomunk falai közé, kimegyünk a temetőbe a rokonaink, barátaink, ismerőseink sírjához, amikor felkeressük régi iskolánk épületét, szüleink, nagyszüleink, dédszüleink lakóházát, végig sétálunk a falu utcáin, felkeressük gyermekkorunk helyszíneit, melyekhez rengeteg emlék köt bennünket.

Ezek az érzések semmi máshoz nem foghatók, ott vannak mélyen a génjeinkben, kitörölhetetlenül. Szülőfalunk, épületeink, környezetünk azért maradhatott fenn, mert a történelem során az adott közösségek mindig sokat tettek azért, hogy vigyázzanak rá, óvják, fejlesszék, hogy örökül tudják hagyni, át tudják adni a következő nemzedéknek.

Múltunkat meg kell őrizni, ez mindannyiunk feladata és tovább kell adni utódainknak, az itt élőknek. Ez vezérelte a könyv megalkotóit és a segítőköt, támogatókat is. Soha nem azt kell keresnünk, ami eltávolít egymástól bennünket, hanem azt kell megtalálni, ami összeköt mindannyiunkat. Ez pedig az, hogy Löveiek vagyunk, innen erednek gyökereink, egy közösséghez tartozunk, "egy vérből valók vagyunk". Erre mindhalálg büszkének kell lennünk és ehhez a magasztos eszméhez kell hűnek maradnunk. Büszkeséggel tölt el bennünket, hogy a Löveiek többsége magáévá tette ezeket a gondolatokat, a helyben lakók és az elszármazottak is támogatták, segítették munkánkat, ami sokat jelentett számunkra a munkák során, és amiért örökké hálásak leszünk.

A szülőföldhöz való tartozás életünk során mindvégig elkísér bennünket.

Ahogy Tamási Áron megfogalmazta: „Az ember a szíve mélyén örökké oda való, ahol született”.

A szerzők

Mellékletek

1. számú melléklet

Lövei bírók, tanácselnökök, polgármesterek

Egerlövő, bírói pálca (Dr. Korpás Lajos tulajdonában van, aki az 1920-as évek második felében Lövőn bíróként tevékenykedő P. Molnár Miklós dédunokája)

1696.....	Tóth Mihály tanú
	Lövei Bálinti István ügyében Borovszky 2/64)
1702.....	Lövei Bálinti István
1745.....	Deáki István főbíró
1746.....	Ponus Gáspár főbíró
1749.....	Szegedi János főbíró
1752.....	Korpás János
1754.....	Hajdú István
1767.....	Soós Mihály
1774.....	Atkari János főbíró
.....	Deáki András törvénybíró
1879.....	Szabó András
1901.....	Korpás Sámuel
1910.....	K. Deáki Sándor
1910-1919.....	K. Deáki János
1926-	P. Molnár Miklós
1930-1944.....	vitéz Szabó Károly
1944-1948.....	Uza János
1948-1956.....	Dózsa László, 1948–49 bíró, 1950-től 1956. 06. 16-ig tanácselnök
1956. 08.-1959. 06. 19.....	Z. Korpás Károly
1959. 01. 24.-1965.....	Sztahó István
1965-1966.....	Molnár Mihály
1966-1968.....	Deáki Lajos
1968-1974.....	Kiss Lászlóné
1974-1980.....	Molnár Károlyné Rési Mária
1980-1982.....	Szilvási Barnabás
1982-2006.....	Gombás János
2006-2014.....	Gordos Attila
2014-2019.....	Buktáné Uza Teodóra
2019-	Szepesi Péter

2. számú melléklet

Lövei nótáriusok, jegyzők, végrehajtó bizottsági titkárok

Uza Mihály	1767-1774
Győri Nagy Sámuel nótárius	1785.
.	
.	
Plank Sándor	1864-1879.
.	
.	
Pozsonyi Antal	1895- 1924.
Fekete Imre	1924-1931
Farkas Pál jegyző	1931-1949. decemberben felfüggesztették pü-i hiány miatt.
Balogh József	1949-
Bálint József	1949. 12. 30-
.	
Szabó László vb. titkár	1956-1965
.	
Kovács Katalin vb. titkár	1976-

3. számú melléklet

Lövei tanítók

Berzi Péter oskolamester	1751
Szendrei István schola mester	
Szabó András oskola mester	1767
Nemes Liszkay Papp Imre oskola rektor	1831
Fűzy Lajos	1879
Janiga Ida	1896-1919
Igó Lajos	1906-1919
Klein Oszkár	1920-1922
Mártha Béla tanító	1922-1937
Kis Balázs tanító	1937-194?
Molnár Géza tanító	19??-1948
Bársony István tanító	1948
Bessenyei Gyula igazgató	1948
Réti Lajos általános iskolai tanító helyettes, tanító	194?-1949
Demjén Ilona tanítónő	1957
Zádory András igazgató	1957-1968
Zádory Andrásné (Rózsa Ilona) tanítónő	1959-1968
Kiss László tanító	1957-
Kiss Lászlóné Polgári Ibolya tanítónő	1957-
Palguta Józsefné tanítónő	1957-
Németh Mária tanárnő	1962-
Szabó Miklósné Galler Rozália tanítónő	1965
Bencsik Rozália tanítónő	1965-1969
Komiljovics Márta tanárnő	1969-
Simon Mária tanítónő	1957-1967
igazgató 1968-69-től, még 1970-es osztályképen is rajta volt.	
Fidél Frigyes	1969-70

4. számú melléklet

Lövei prédikátorok, lelkészek

A Református egyházközség matrikulájában föllet és a következőkben csatolt írat szerint a következő prédikátorok, lelkészek szolgáltak Lövön:

A Matricula felállítása előtt:

Sziklai Zs.

Békési

Várnai

Görgei

Deli László

Szilágyi

Bogdány

Soós

A Matricula felállításától fogva:

Emődi András	1736
Nagyváti Pál	1746
Serki Mátyás	1747
Nagyváti Pál másodszor	1748
Soós István	1751
Berzétei János	1755
Varasznai István	1760
Göbel István	1762
Miskolczi Mihály	1767
Nádaskai Gergely	1773
Diószegi János	1773
D. Kováts Pál	1774

Cseh Miklós	1787
Tunyogi Miklós	1789
Szombarai József	1792
Szentes Sámuel	1793
Botos Mihály	1795
Balla Ferentz	1799
Sz. Szabó István	1801
Lenkey József	1805
Lang Dániel	1808
Kovács Bornemissza Pál	1817
..... Sámuel	1826
..... Sámuel	1830
.....	18??
Marussy László	1845
Máté Gáspár	1852
Somv.y János	1873
Nagy Ferenc	1874
Andó Lajos	1895
Tóth Ferenc	1896
Sólyom Barna	1896
Bodnár Ferenc	1919
Szombathy László	1920
Bodnár Ferenc	1920
Dr. Filep Gusztáv	1931
Vajda Sándor	1935
Nagy Loránd	1941
Molnár Béla	1951
Galambos Lajos	1958
Boros István	1986
Makkai Lilla	1986
Gordos Attila	1992

5. számú melléklet

EGERLÖVŐ régi honlapján volt található a következő írás, ami Derdák Éva kutatása alapján készült és Kiss Balázs Egerlövő honlapján tette egykor közzé (Dr. Kápolnai Iván. 2002. Mezőkövesd és környéke I-II. Népeségi és gazdasági-társadalmi viszonyok a 20. század végéig. Budapest művének felhasználásával⁴⁸), melyet azért jelentetünk meg itt, hogy egy helyen legyenek olvashatók a falu történetét feldolgozó munkák.

EGERLÖVŐ

1. A TELEPÜLÉS NEVE, FÖLDRAJZI ÉS IGAZGATÁSI-SZERVEZETI VISZONYAI

Borsod megye déli részén, Heves határán, az „*Eger patak mellett, vízenyős rónaságon*” fekszik – tudósít Lövőről Fényes Elek a 19. század első felében.

Az Árpád-kori községet – miként a többi hasonló nevű települést is – eredetileg valószínűleg íjászlövők lakták. Neve már a Váradi Regestumba előfordul 1221-ben Luen, Lueu alakban. Későbbi névváltozatai: Lew (1257), Lvev (1269) Luwen, Luwey, Leuw (1323), Lewo (1381), Lewd (1413), Lewe, Lewew (1461).

Az 1863. évi Helységnevtárban már Eger előtaggal szerepel, megkülönböztetésül a Szabolcs, Sopron és Zala megyei Lövőtől. Az Országos Törzskönyvbizottság 1904. október 26-i ülésén ezt tartotta fenn, de kötőjel nélkül, egybeírva, s ezt a községi képviselőtestület 1905. április 9-én elfogadta. A törzskönyvezéskor Lövő határához tartozott a Prónay-

tanya (17 lakossal), az 1920-as évtizedben a Dudás- és Horváth-tanya, az 1930-asban ezenkívül még az Abonyi-tanya és Nagy-tanya, az 1960-as évektől a Tótpál-tanya is szerepel a Helységnévtárakban, valamint a Nánási dűlő.

Az 1970-es években az alábbi földrajz neveket rögzítették – a helybeli tanács közreműködésével – Egerlövő közigazgatási határán belül: Eger csatorna, Kánya patak, Szőlő-part, Dánfi, Szikes, Hármashatár, Kis-halom, Nagy-Fekete-halom, Molnár szállása, Zsellér-földek, Szentistváni és Kövesdi út köze, Tilaj-szentistváni útig.

A községről magukat Löveinek nevezett és más köznemes családok birtokolták a falut, a reformáció hamar meghonosodott körükben.

A református egyház anyakönyvét 1736-tól kezdték vezetni. Cserépfalu, Mezőnagymihály és Mezőkeresztessel együtt a legrégebbiek közé tartozik a térségben. Borsodivánka és – a Heves megyéhez csatolt – Egerfarmos református szórványainak az adatait is tartalmazza.

2. A NÉPESSÉG SZÁMA, MOZGÁSA ÉS ÖSSZETÉTELE

Az 1544. évi első török betörés után négy évvel, 1548-ban 6 családfőt jegyezték fel a gabona-dézsmajegyzékekben, Eger ostromakor is szenvedett a töröktől, pusztának minősítik egyes összeírások, de az 1564. évi dikális összeírásban 8 portával szerepel a török uralom alá került falu. A későbbiekben nincs számszerű adat lakóiról, csak annyit tudni, hogy megmaradtak a reformált vallásban – a közeli Egerfarmossal elentétben, ahol az ellenreformáció sikereket ért el.

1685-től származó adatok szerint 3 lakott és 21 pusztá ház volt a faluban. A török uralom és a Rákóczi-féle szabadságharc után megélénkült népességmozgás keretében Lövő (valamint Négyes és Valk) népe Poroszlóra és Tiszafüredre települt át (mert onnan menekültek): 1717-1719 között is szöktek Lövő (és Valk, Bábolna) lakói „*Füred tágas mezőire*”. Más levéltári források szerint Valk 1714, Lövő 1718, Bábolna pedig

1720 körül kezdett benépesülni új lakosokkal, vagy régi lakosok visszatérésével.

Az 1715. évi adóösszeírásban Lövő nemesi („*curialis*”) faluként szerepel, és mindössze 1 háztartást tüntetnek fel – azon kívül 34 köblös szántóföldet és 4 kaszás rétet. Az 1720. évi összeírásból azonban Lövő teljesen kimaradt. Pedig minden bizonnyal jelentős település lehetett, mert már 1736 előtt is református lelkész működött a faluban, és alig 5-6 évvel Keresztes és Nagymihály – a két nagyobb síkvidéki református település – után megindult az anyakönyvezés. Az 1746. évi katolikus egyházlátogatási jegyzőkönyv szerint 350 lakosa van, ebből csak 15 katolikus, a többi református. Négy évtized múlva lakossága közel megkétszereződik: a II. József-féle népszámlálás 1786-tól származó adata szerint jogi népessége 661 (köztük 5 zsidó), tényleges népessége pedig – 10 távollevő és 7 idegen figyelembe vételével – 658. A nagymérvű emelkedés újabb betelepülőkre enged következtetni, de továbbra is marad a túlnyomó református többség – bár némileg mérséklődik: az 1804. évi 676 lakos közül már 58 katolikus és 14 zsidó.

Az 1780-as évektől számítva három évtizedes stagnálás után az 1810-es évek derekától újból ugrásszerűen megnőtt – újabb beköltözések révén – Egerlövő lakossága: az 1820-as évtized végén már meghaladja a 900-at, s ezen belül a reformátusok aránya 80% közelébe esik.

Az egyházi anyakönyvi adatok tanúsága szerint Lövőn a 19. századbeli ismétlődő járványok az átlagosnál enyhébb lefolyásúak voltak, viszonylag kevés halálos áldozattal. Az 1829. évben több mint kétszer annyi volt ugyan a temetés, mint a keresztelezés, de 1830-ban a nagymértékű országos kolerajárvány Lövőn – legfeljebb 50%-os halálozási arányával – nem okozott olyan nagy népességvesztést, mint számos más helységben; sokkal inkább az 1842. évi, majd az évtized végén, már 1847-ben fellépett járvány, amely három egymás utáni évben szedte áldozatait, és 1849-ben kulminált 73 halálozással. (Ennél többet Lövő anyakönyveiben sem előtte, sem később nem jegyeztek be, de ez „csak” 70-80 %-os halálozási arányt jelentett).

Utána a két évtizedes, csaknem folyamatos születési többlet – mely csak 1865-ben tört meg az 1863. évi nagy szárazságot követő születéskiesés miatt – nemcsak pótolta a kiesést, hanem az 1869. év végi népszámlálásig 1200 közelébe emelkedett a lélekszám. Az 1830 utáni négy évtizedben Lövő lakossága valójában mintegy 25%-kal gyarapodott, miközben a táj egészében inkább stagnálás állapítható meg, illetve minimális lélekszám-emelkedés.

Az 1857. évi osztrák népszámlálás irreálisan alacsony népességről tájékoztat, az egyházmegyei névtárak pedig – melyekre L. Nagy és Fényes E. is az 1820-1830-as években támaszkodtak – az 1860-as évektől megmagyarázhatatlanul, és minden bizonnyal tévesen jelentős népességfogyást jeleznek, amit nem támasztanak alá a népmozgalmi adatok: a születések száma az 1870-1880-as években inkább emelkedő irányú. Ebben az időszakban azonban már hivatalos népszámlálások szolgáltatnak megbízhatóbb adatot a népességszám alakulásáról.

Az egyházi anyakönyvek szerint az utolsó országos kolerajárvány évében, 1873-ban, sőt valamivel kisebb mértékben 1874-ben is, utána 1880-1881-ben, majd 1891-ben volt megint a faluban több temetés, mint keresztelés. Bár az 1870-es évtizedben is mutatkozott mérsékeltebb természetes népszaporodás, de a lakosság száma – elvándorlás következtében – megfogyatkozott, és csak a következő két évtizedben növekszik erőteljesebben a századfordulóig.

Ha elfogadjuk az egyházmegyei névtárak adatai nyomán, hogy 1830-ban Lövőnek 775 református lakosa volt, s ez az 1869. év végi népszámlálásig 1017-re (mintegy 240 fővel) emelkedett, miközben ebben a négy évtizedben a református anyakönyvek 365 születési többletről tudósítanak, akkor ebből számszerűen az következik, hogy a természetes szaporodásának mintegy harmada elköltözött a faluból. A század három utolsó évtizedében a közel 400 főnyi természetes szaporodás ellenére a református lakosság alig másfél századdal, az összlakosság is csak 200-zal növekedett, így közel 200 főnyi vándorlási veszteséggel számolhatunk, 1830-tól a század végéig pedig, hét évtized alatt több mint 3 fővel.

Minthogy a Lövőn anyakönyvezett borsodivánkai és egerfarmosi református szórványok száma elhanyagolhatóan csekély, a lövői anyakönyvi adatok jelentősebb torzítás nélkül tükrözik a helybeli református lakosság népmozgalmát.

A 20. század első négy évtizedében 1941-ig mindössze 100-zal növekedett a falu lélekszáma, pedig ez idő alatt a születések száma mintegy 600-zal haladta meg a halálozásokét. Az 1910-es években csökkent a népességszám egyebek között a férfiak hadba vonulása miatti születéskiesés és a háborús veszteségek következtében (is). Lövőről 357 katona vett részt az első világháborúban, akik közül 59 hősi halált halt, és 37 hadirokkant lett. A második világháború befejezése utáni években, 1949-ig az egész környéken Egerlövő lélekszáma csökkent a legnagyobb (16%-os) mértékben – a nagyszámú agrárszegénység kitelepülése következtében (minthogy a határban földhöz nem jutottak). Az 1940-es években a falu vándorlási vesztesége mintegy 300 fő volt, a század elejéről pedig közel 800 fő – az 1400 körüli népességű faluból. A vallási megoszlási adatokból megállapítható az is, hogy az elvándorlás erősebben érintette a református törzsnépességnél is szegényebb katolikus lakosságot, ezen kívül a két háború között csaknem teljesen megszűnt az izraelita lakosság, s így visszaállt a faluban a 90%-nál is nagyobb arányú, túlnyomó református többség.

A születések száma és aránya Egerlövőn oly mértékben csökkent, hogy már az 1950-es években a környéken a legalacsonyabbak közé tartozott és az 1960-as évtized elején – Ivánkával és Négyessel együtt a legkorábban – negatív előjelűre fordult a népességi mérleg. Korán kezdődött és nagyarányú volt a faluból elvándorlás is. Az 1960-as években, a mezőgazdaság kollektivizálása után nagyobb méreteket öltött a vándormozgás: tíz év alatt közel negyedével csökkent a falu lélekszáma, amihez az is hozzájárult, hogy már 1960-tól csaknem minden évben több volt a halálozás, mint a születés. A század első évtizedeiben átlagosan még 40-50 születéssel szemben az 1960-1970-es években már csupán 10-11-et jegyeztek be az anyakönyvbe, az 1980-as években pe-

dig már csupán 6-ot és csaknem kétszer annyi halálozást. Sok esély nem látszik a halálozási viszonyok javulására, mert Egerlövő – Négyes és Bábolna, valamint Borsodivánka után – a legjobban előregedett falvak közé tartozik, a 60 éven felülieknek (1990-ben) 34%-os arányával.

Mindennek eredményeképpen Egerlövő lélekszáma az 1930-as évtizedbeli közel másfél ezres csúcsról alig több mint 40%-ra süllyedt. Ennél gyorsabb ütemű népességveszteséggel az egész környéken csak Négyesen találkozunk, ahol a század közepétől négy évtized alatt zuhant a népesség ilyen alacsony szintre.

3. GAZDASÁGI-TÁRSADALMI TAGOLÓDÁS

A 18. század végi háromkötetes honismertető mű Lövő szántóföldjét termékenynek mondja, de ahol a föld „széksós, ott soványos” fája nincs, de van nád és legelő elég. A II. József korabeli kataszteri felmérés 2000 hold rét-legelőn és 1208 hold szántón kívül 4 hold szőlőt is kimutat. Fél évszázad múlva Fényes Elek megemlíti a „vizenyős rónaságon” elterülő Lövőn átfolyó vizek (Eger, Hór, Ostoros) sok kárt okozó gyakori áradását. Jellemzése szerint a „szántó fele vad és termő szik, fele pedig leginkább gabonát termő fekete föld”. A rétek, legelők posványosak, s emiatt „az állattenyésztés rossz”, a mezőgazdaság – vagyis a növénytermesztés – „csak középkarban áll”. Az 1780-as évtizedbelinél – valószínűleg tévesen lényegesen nagyobbnak tünteti fel Lövő határát, melynek változatlanul nagyobb része gyepteremő terület; a háromnyomásos szántó túlnyomó része majorsági föld.

Az 1865. évi kimutatás a gyepteremő terület nagyobb részét rétként tünteti fel, pedig a későbbi adatok ennek az ellenkezőjéről tanúskodnak: a szántó a század végén is még kisebb a rét és legelő együttes területénél.

A századforduló körüli és utáni években sor került a rétek és legelők nagyobb részének feltörésére és az első világháború előtt a határnak

közel $\frac{3}{4}$ -e állt már szántó és kertművelés alatt, sőt a két háború között ez a terület még tovább növekedett; megszűnt a határban a nádas is.

A második világháború után – miként a települések többségében – a szántóterület jelentősen összeszűkült, megszűnt a csekélyke szőlőföld. A kertművelési és gyümölcsös terület ugyan nagyobbodott, de az utóbbi években az is visszafejlődött. A gyeptermető terület nagysága átmene-ti növekedés után az 1980-as években a fél évszázaddal korábbi szinten állt. Folyamatosan növekszik Lövön az erdőterület, amely Mezőkövesd síkvidéki környékén a legnagyobbak közé tartozik. Újból van a határ-ban mintegy 10 hektárnyi nádas is.

Folyamatosan növekszik a termelés alól kivont terület, és már meghaladja Egerlövő határának 10%-át.

Egerlövön – Borsodivánkához hasonlóan – az első világháború előtti években nagyobb volt mind a ló, mind a szarvasmarha állomány, mint az 1930-as évek derekán. A század második felében a lakosság számá-hoz viszonyítva Egerlövön maradt meg a legtöbb ló az egyéni kisgazda-ságokban. A szarvasmarha állomány sem csökkent le olyan arányban, mint a környék legtöbb síkvidéki településén. A jelentősen föllendült sertéstartás az 1980-as évtizedbeli tetőzés után nagymértékben vissza-esett. A birkatartás, amely a legtöbb alföldi községben az 1990-es évek-ben megélénkült, Egerlövön csaknem teljesen megszűnt.

1970-ben még több mint 10 db szamarat is összeírtak, 1972-ben pedig 8 kecskét. Nyúltenyésztésben Egerlövő annyira élre tört, hogy az 1983. évi adatok szerint egy lakosra az egész tájon – Bükkzsérc után – a leg-több nyúl jutott. Utána azonban visszaesett a nyúltartás. Az 1990-es évek adatai a méhészkedés fellendüléséről tanúskodnak. A század má-sodik felében erőteljesen megnövekedett baromfiállomány eléggé hul-lámzó adataiból csökkenő tendencia rajzolódik ki – a települések több-ségéhez hasonlóan.

A II. József korabeli népszámláláskor kiemelkedően sok nemest vettek számba Egerlövön: az összes férfi lakosság több mint harmadát. A nemességnek ehhez hasonlóan magas arányával a környéken csak

Felsőábrányban találkozunk. Még ennél is nagyobb hányada a falunak tekinthető nemesnek a nem-nemes lakosság – 1804 után rendszeresített évenkénti – összeírásának adatai szerint: az 1826-ban közel 900 lélekszámú Egerlövőn 510 nem-nemes népességet mutatnak ki, ami több mint 40%-nyi nemes lakost jelent. Az egész környéken csak Mezőkeresztesen lakott több nemes: a mezőváros több mint fele!

1786-ban a zsellérek – a negyedteleknél kisebb földterületen gazdálkodók – száma négy-ötszöröse volt a mindössze 15 „*parasztnak*”, vagyis negyedtelkesnél nagyobb jobbágyinak. A nem-nemes lakosságról készített 1826. évi népesség-összeírás 19 jobbágyot mutatott ki és háromszor annyi zsellért. Az 1828. évi adóösszeírásban azonban a 14 jobbágygyal szemben csak 10 házas és 1 háznélküli zsellér, valamint 1 szolgáló szerepel. Az adómentességet élvező sok nemes miatt mindössze 43 adózót tudtak összeírni, az összlakosságnak alig 4-5%-át. Az adózóknak ez volt az egész környéken a legalacsonyabb arányszáma.

Az 1865. évi mezőgazdasági kimutatásban 3 nagybirtokost és 177 kisbirtokost találunk. A Gazdacímtárak szerint a 100 holdnál nagyobb birtokok nagyrészt bérlők kezében voltak: 1895-ben 1429 hold, 1903-ban 1766 hold, 1935-ben a 100 holdnál nagyobb birtokok a közel 3 és félezer holdnyi határból alig több mint 500 holdat foglaltak el. Volt még három 50-100 hold közötti és nyolc 20-50 hold közötti birtok. Végül is a birtokszerkezet úgy módosult, hogy az 1940-es évek elején 44 gazdának volt 10 holdnál nagyobb földterülete, 1910-ben pedig még csak 26 tízholdasnál nagyobb kisbirtokos volt a faluban.

Még nagyobb volt a módosulás az 1945. évi földosztás után, amikor 9 birtokostól 402 hold földet sajátítottak ki, és abból 183 személy jutott földhöz.

Ennek eredményeképpen az 1949. év eleji népszámlálás Egerlövőn 39 tízholdasnál nagyobb gazdát és 279 tíz holdnál kisebb területen gazdálkodó önálló mezőgazdasági keresőt mutatott ki, azon kívül mindössze 40 mezőgazdasági munkást, a korábbi több mint 400-zal szemben. A legszegényebbek ugyanis elköltöztek a faluból.

Egy évtized múlva a mezőgazdasági lakosságnak már alig egynegyede maradt önálló. Még mindig viszonylag nagy hányada, mert a környező síkvidéki településeken – Mezőkeresztes kivételével – a mezőgazdasági népességnek mindenütt nagyobb része került a kollektív gazdálkodás keretei közé.

1945 előtt a falu lakosságának több mint 90%-át tartotta el a mezőgazdaság, az 1960-as években pedig már csak mintegy 70%-át. A mezőgazdasági tsz-ek összevonása, egyesülése során 1968-ban az egerlövői Május 1. Tsz. a település közel 2 ezer hektárnyi összterületéből 1600 hektár a mezőkövesdi Búzakalász Tsz.-hez került, majd a négy mezőkövesdi tsz. 1976. évi összevonása után a Matyó Mgtsz része lett. Ez egyben azzal is járt, hogy a falu aktív keresőinek nagyobb része nem lakóhelyén dolgozott, hanem naponta „ingázott”.

Közben az 1970-es években rohamosan csökkent a mezőgazdasági népesség, egyetlen évtized alatt a felére, az aktív keresőké pedig még nagyobb mértékben. 1980-ban az összes aktív kereskedőnek már csak a harmada tartozott a mezőgazdasági ágazathoz, 1990-ben pedig nem sokkal több, mint a negyede.

A mezőgazdasági népesség csökkenésével egyidejűleg mind jobban növekszik a század második felében az ipari népesség, majd pedig az egyéb foglalkozásúak, a különböző szolgáltatási tevékenységet végzők csoportja.

1940-es évekig az ipari népesség aránya Egerlövön 4% körül mozgott. A századfordulón 32 ipari kereső személyt vettek számba (ebből 10 önálló). 1910-ben pedig 18-at, közülük 12 volt önálló, vagyis a többségük segéderő nélkül dolgozott. A század elején 8, majd 6 molnárt írtak össze, a kovácsok száma 6-ról, a csizmadiáké 4-ről 3-3-ra csökkent, azon kívül 1910-ben már 3 szabó is működött a faluban.

Az 1930-as években 14 önálló iparost mutattak ki Egerlövön: 4 cipészt, 2-2 kovácsot, kerékgyártót, asztalost, hentest és mészárosot és 2 kőművest, ezen kívül 4 italmérőt. Működött a faluban vízimalom és szikvízgyár is.

1965-ben 10 – a lakosság számához képest, a korabeli viszonyok közt viszonylag sok – magániparos működött Egerlövőn (köztük 4 szabó, 1-1 cipész és kőműves), az 1970-es évek végén pedig már 21, ami még inkább kiemelkedőnek számít a környéken.

1960-ban a telepített iparnál többet foglalkoztatott az építőipar, de az 1960/1970-es évtizedekben mind inkább az ipar került előtérbe: az ipari keresők száma 1960-tól 1980-ig megháromszorozódott (33-ról 101-re emelkedett), majd az 1980-as években a felére esett (1990:53). Közben az építőipari keresőké 41-ről 15-re apadt.

A kereskedelem és közlekedési (szállítási) ágazat is alig néhány személynek nyújtott megélhetést, különösen az első világháború előtt. Némileg élénkült a forgalmi élet a két háború között: az 1930-as években a „*Hangya*” szövetkezet mellett működött 3 szatócsbolt. Az 1960-as években a kereskedelem és a közlekedés (szállítás) együttesen 13-14 aktív keresőt számlált, s ez az 1980-as évekig 40 fölé emelkedett.

1970-ben a két 117 négyzetméternyi területen működő vendéglátóhelyen kívül csupán egyetlen kiskereskedelmi egység volt Egerlövőn, az 1980-as években pedig már 3 (161 négyzetméternyi alapterülettel), együttvéve 9 alkalmazottal. Az eladási forgalom legnagyobb hányadát (40-45%-át) az élelmiszerek és élvezeti cikkel adták, majd a vegyes iparcikkek, de előfordult, hogy az utóbbit meghaladta az italboltok forgalma.

A kereskedelem-közlekedés aktív keresőinek száma hirtelen megemelkedett az 1970-es években, a korábban „*közszolgálat és szabad foglalkozás*” gyűjtőnévvel jelölt, általában nem-anyagi jellegű szolgáltatást végzőké pedig az 1980-as években, így a harmadik foglalkozási főcsoport, a szolgáltatási szektor súlya az aktív keresők körében 1990-ben már 40% fölé ugrott.

Az iskolai oktatás Egerlövőn már évtizedekkel az Eötvös-féle 1868. évi népoktatási törvény bevezetése előtt eléggé eredményes lehetett, mert az 1870. év elején végrehajtott népszámlálás adatai szerint a lakosságnak „*csak*” 60%-a volt írástudatlan, – ami az egész környéken a

legalacsonyabb arányszámok közé tartozott. A nők körében ugyan az analfabetizmus nagyobb mérvű (72%) volt, miként a legtöbb településen, de a férfi lakosság több mint fele tudott írni-olvasni. Fél analfabétát – vagyis aki csak olvasni tudott – a községek többségével ellentétben Egerlövőn nem mutattak ki. (Mezőkövesden például a csak olvasni tudók aránya 41% volt, és több más településen is meghaladta a lakosság negyedét, harmadát).

Három évtizeddel a tankötelezettséget előíró népiskolai törvény után, a századfordulón az írástudatlanság 40% alá csökkent: csupán az Egerlövőhöz hasonlóan református többségű Tiszavalkon, a Bükkalján pedig az ugyancsak református Borsodgeszten és Felsőábrányban volt ennél valamivel kisebb mértékű az írástudatlanság.

Ha csak az iskoláskorú, 6 éven felüli lakossághoz viszonyítunk, 27,5% az írástudatlanság mutatója. Ez azonban 1910-re – nem tudni, mi okból (esetleg adatfelvételi vagy közlési hibából) – 30% fölé emelkedett, majd 1920-ra egyszámjeggyűvé vált az írástudatlanok aránya. Ezzel Egerlövő egyedül áll az egész térségben, miközben a mezőkövesdi és a környékbeli átlag ennek háromszorosát is elérte. Vezető helyét Egerlövő a század közepéig megtartotta, Tiszavalkkal és Borsodgeszttel versengve.

Az írástudatlanság csaknem teljes felszámolásával együtt folyamatosan emelkedett az iskolázottság szintje.

1970-ben 1 főre átlagosan 6,4 elvégzett osztály jutott, 1980-ban már 7,05, ebből a férfiak átlaga 7,47 volt, a nőké 6,69 osztály. 1990-bn az egy főre jutó elvégzett osztályok átlaga már 8 körül lehetett, figyelembe véve, hogy a 7 éven felüli népesség több mint 60%-a 8 vagy több osztályt végzett.

Az általános iskola után tovább tanulók közül a legtöbben (és növekvő számban) középfokú szakiskolába és ipari tanulóképző iskolába jártak (1980: 64, 1990: 84 fő), a középiskolát végzettek száma 1980-ban 23 fő és 1990-ben 27 fő volt, felsőfokú tanintézetet pedig 9, illetve 8 személy végzett: (1941-ben 3 főiskolai vagy egyetemi végzettségű személy volt a faluban, a középiskolát pedig 12 fejezte be).

A nemenként részletezett adatokból megállapítható az is, hogy 1990-ben a férfi lakosságból nem volt egyetlen teljesen iskolázatlan (0 osztályt végzett) személy sem, és a legalább 8 osztályt végzettek között is többségben voltak a férfiak: a 15 évesnél idősebb népességnek 1980-ban 57,3%-át, 1990-ben pedig 73,8%-át alkották (a nők 41,6, illetve 58,8%-val szemben). Viszont több nő érettségizett és végzett felsőfokú tanintézetet, mint férfi: 1990-ben a 18 évesnél idősebb nők közül 20-nak volt legalább érettségije és közülük 4-nek felsőfokú végzettsége, a 15 érettségizett férfi közül pedig 3-nak.

Az iskolázottsági szint emelkedése szembetűnően jelentkezik az aktív keresők iskolai végzettség szerinti megoszlásában: 1980-ban az aktív keresők 26,7%-ának volt az általános iskola 8 osztályánál magasabb végzettsége, 1990-ben pedig már több mint 40%-ának.

Megemlítendő még, hogy Egerlövőn 1945 előtt 3 református iskola működött 3 tanerővel és 3 tanteremmel. A tanerők száma az 1950-es években átmenetileg megemelkedett ugyan (8-ra), de az 1970-1980-as években már csak 2 tanerő volt és 2 tanterem. A tanulók száma ugyanis az 1945/46. tanévi 205-ről 1958-ig 157-re csökkent, 1970-ben már csak 43 tanuló volt, 1987-ben pedig 21.

Az iskolán kívüli művelődés alapintézményének, a községi könyvtárnak 1970-ben még 261 beírt olvasója volt 1980-ban már csak 212, 1985-ben 128, 1992-ben pedig 84. A tv előfizetők száma viszont az 1970. évi 83-ról 1985-ig 181-re emelkedett. Ez azt jelenti, hogy a lakások mintegy 60%-ában működött tévé. A filmszínház befogadóképessége 1985-ben 110 fő volt.

5. ÉPÍTMÉNYEK, LAKÓHÁZAK, LAKÁSOK

Egerlövő román stílű 13. századi eredetű, majd a 18-19 században átépített és bővített református temploma műemlék jellegű épület. Berendezése: a rokokó szószék és padok 1790. körül készültek – az országos műemlékjegyzék adatai szerint.

A II. József korabeli népszámlálás 1786-ból származó adatai Egerlővön 119 lakóházat jeleznek, melyben 138 család lakott, és a családok – a többi református többségű településhez hasonlóan – az átlagosnál kisebbek voltak (4,79 fő). Így egy lakóházra Egerlővön – Tiszavalkkal és Borsodgeszttel együtt – a legkevesebb személy jutott: 5,55 fő, ugyanakkor Szentistvánon 8, Keresztespüspökiben pedig – ahol minden második házban legalább két család zsúfolódott össze – több mint 8.

Az 1870. év eleji népszámlálás 224 házat tüntet fel, a népesség azonban ez alatt az átlagosnál gyorsabban növekedett, így az egy házra jutó lakosok száma (5,25) kevésbé csökkent, mint a legtöbb más településen. A század vége felé országszerte megélénkült építkezési tevékenység eredményeképpen 1890-ben 298 lakóházat vettek számba Egerlővön, és egy lakóházra már csak 4,76 személy jutott, a táj közel 5 fős átlagával szemben.

A 20. században – az első világháborús évtizedektől eltekintve – az építkezés a népesség növekedésénél gyorsabb ütemben folytatódott, és 1941-ben már 355 lakházban lakott közel másfél ezer személy. Így a laksűrűség 4 fő közelébe került, amikor néhány községben (Tiszabábolna és Mezőnyárád, Tibolddaróc és Szomolya) 6-nál többen laktak egy házban.

Az egerlövői lakóházak között alig akadt kő- vagy téglafalazatú, a túlnyomóan vályogból épültek között is ritka volt a kő- vagy téglalaalpozású. Cseréptetős mindössze 3 volt 1900-ban, számuk azonban – a többi síkvidéki településsel összehasonlítva – viszonylag gyorsan növe-

kedett, és 1930-ban már több volt belőlük, mint a gyúlékony nád- vagy zsúpszalma-tetős ház (Szentistvánon, Tiszabábolnán a házak több mint kétharmada tartozott az utóbbiak közé). Alápincézve 1941-ben 25 volt, amikor a jóval népesebb Szentistvánon csak 20, Négyesen pedig egyetlen egy sem. A vízellátást az épület telkén lévő kút csak minden hetedik háznak biztosította, a lakóházak több mint felébe 100 méternél is nagyobb távolságból kellett a vizet szállítani. Ennél rosszabb helyzettel csak Négyesen és Mezőkeresztesen találkozunk a térségben. Árnyékszék 2 ház kivételével az épületen kívül, vagy egyáltalán nem volt.

A második világháború folyamán a síkvidéki részen viszonylag kevés ház sérült meg. Egerlövőn is alig 10% (32). Az 1945 utáni jelentős, szervezett kitelepülés után Egerlövőn kevés lakás épült. Csak az 1970-1980-as években élénkült meg az építkezési tevékenység – a népesség folyamatos fogyása ellenére. Az 1990. évi lélekszám alig fele az 1945 előttiinek és a lakások száma is – az új építések ellenére – a fél évszázad előtti több mint 350-ről 300 alá, a századfordulókori szintre esett.

1990-1996 között 16 lakás épült Egerlövőn, mint Tiszavalkon, de Bábolnán csak 1, Négyesen és Borsodgeszten csak 4.

Az 1990. évi 298 lakásból csak 284-ben laktak, és 100 lakott lakásra 223 személy jutott. Csak az ugyancsak gyorsan fogyó népességű Négyesen és Tiszabábolnán volt ennél is alacsonyabb a laksűrűség. 100 szobában viszont mindössze 91 személy lakott Négyessel együtt a legkevesebb az egész térségben.

Egerlövő nemcsak a lakások nagysága, hanem felszereltsége, komfortja tekintetében is eléggé elmarad a legtöbb környékbeli község mögött.

A villanyáramot 1960-ig bevezették ugyan a község lakóházainak több mint 70%-ába, amikor több bükkaljai községben még egyáltalán nem volt villany és Tiszabábolnán is csak minden harmadik lakóházban, de még 1980-ban is hiányzott a villanyvezeték a lakások több mint 5%-ából.

A vertföldes szobák 60%-os aránya 1970-ben – Tiszavalkkal együtt –

a legmagasabb volt a térségben a 20% körüli átlaggal szemben.

Az 1940-es évek végén, amikor a legtöbb településen a lakásoknak 70-80, sőt olykor 90%-ot is meghaladó hányada volt egyszobás, Egerlövön arányuk csak 64-65%, és néhány év múlva már a kétszobás lakások kerültek többségbe, megelőzve a községek legnagyobb részét, ahol csak az 1960-as évtizedben vált leggyakoribbá a kétszobás lakás. Annak eredményeképpen, hogy számos településen sok nagylakás épült, 1990-ben Mezőkövesd és környékén több háromszobás és még nagyobb lakást vettek számba, mint kétszobást: egyszobás az összes lakás 14-15%-a volt, Egerlövön pedig 23%. Csak néhány községben haladta meg az egyszobás lakások aránya a 20%-ot, és az egerlövői kétszobásnak (mínősített) lakásoknak is a nagyobb része másfélszobás volt, – ellentétben a többi településsel, – ahol kevesebb volt a másfélszobás, mint a kétszobás.

Mindez összefüggésben van azzal is, hogy Egerlövön a lakásoknak csak a fele épült 1945 után, a legtöbb településen pedig 70-80%-a, s az új lakások rendszerint nagyobb méretűek voltak. Egy 1980. évi felmérés szerint Egerlövön mindössze 4 lakás volt 100 négyzetméternél nagyobb alapterületű a lakott lakások 13%-az, a környékbeli 5-6%-kal szemben, és alig 10% volt a 80 négyzetméternél nagyobb lakások aránya, a többi község átlagában pedig 21%.

Gázzal 1970-ben a lakások mintegy 15%-a volt felszerelve, 1980-ban 57%-a, és 1990-ben 74%-a. Csak Borsodgeszten használtak gázt ennél is kevesebb háztartásban.

Vizet vízvezetékől a lakások 44%-a kapott: Négyes és Bábolna, a Bükkalján pedig Geszt és Vatta maradt csak mögötte 1990-ben. Vízüblítéssel WC 1980-ban a lakásoknak még csak 6,7%-ában volt, 1990-ben már jó harmadában, de átlagosan már minden második környékbeli lakásban.

6. sz. melléklet

Egerlövő lakosságának változása a 19.-21. században

ÉV	A LAKOSSÁG SZÁMA	MEGYÉHEZ TARTOZÁS
1869	1176	Borsod vármegye (1873)
1900	1376	Borsod vármegye
1910	1434	Borsod vármegye
1930	1491	Borsod-Gömör-Kishont vármegye (1924)
1941	1476	Borsod vármegye (1938)
1949	1239	Borsod-Gömör vármegye (1945)
1960	1114	Borsod-Abaúj-Zemplén megye (1950)
1970	904	Borsod-Abaúj-Zemplén megye
1980	752	Borsod-Abaúj-Zemplén megye
2001 (népszámlálás)	627	
2011 (népszámlálás)	543	Borsod-Abaúj-Zemplén megye
2015	512	Borsod-Abaúj Zemplén megye
2020	505	Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Forrás: KSH levéltár, nyilvános adatok

7. számú melléklet

Hálás köszönetünket fejezzük ki a könyvkiadást anyagilag támogató LÖVŐIEKNEK, akik megható és gyönyörű példát mutatva összefogtak és mögé álltak az elképzelés támogatásának, megvalósításának, amivel részesévé váltak a Szülőfalunk: Egerlövő története című könyv megalkotásának!

Az alábbi névsort a befizetés időbeli sorrendjében állítottuk össze, a támogatási összeget nem tüntetjük fel, mert nem az összeg nagysága, hanem a jószándék a fontos számunkra:

Pillérné Derdák Valéria	Simonné Korpás Zsuzsa
Kiss Szilvia	Kovácsné Újhelyi Anna
Szegedi Miklósné Korpás Aranka	Kovács Attila
Szegedi Miklós	Zubor Kitty Ibolya
Kerékgyártóné Szegedi Erika	Zubor Attila
Kovács István és családja	Zubor Károly
Dr. Ferge Piroska Csilla	Somodi Lajos és családja
Gombás Imre Gyuláné	Dr. B. Stenge Csabáné
Nagy Károly és családja	Sztahó Eszter Ildikó
Dr. Molnár Károly és családja	Molnár Lajos és Ferge Irma
Juhász Imre és családja	Gyengéné Molnár Ildikó
Kiss Lajos	Molnár Krisztina
Buktáné Uza Teodóra	özv. Bukta Józsefné
Juhász József Csaba és családja	Bukta József és családja
Korpás Róbert János	Orosz József és családja
Szegedyné Szőke Éva	Korpás Csilla és családja
Korpás János és felesége (Tata)	Korpásné Ujj Katalin
Bodnárné Korpás Erzsébet	ifj. Szabó Károly és családja
Bodnár Kata	Szepesi Péter János

Berei Béla és családja
Korpás Géza és családja
Szegedy Tünde
Egerlövői Református
Egyházközség
Gordos Attila és családja
Kiss Adrienn
Korpás Károly
Sztahó Mihály
Dózsa Rita
Kleiner és Deáki család (Érd)
Molnár János
és családja (Mezőkövesd)
id. Sági János
ifj. Sági János
Bálintné Csombor Katalin
Gombás László
Deáki Sándor
Molnár Tünde
Molnár Ferencné
Giga Miklós
id. Szabó Károly
Rácz Ilona
Atkári László
Oláh Ferencné
Juhász Jenőné
Zubor Károlyné
Szegedi Miklósné
Bata János
Bata Jánosné
Szlávikné Bata Tünde
Nagy Sándor

Bíróné Nagy Anikó
Kiss Irén
Derdák Péter
Uza Mihály
Kiss Jánosné Tóthpál Éva
Korpás János
és családja (Tiszafüred)
Korpás Imre
Oláh Ferenc
Oláh Gábor
Oláh Ferencné Katica
Szilvásiné Somodi Anikó
ifj. Simon László
özv. Korpás Gézáné
Bata Éva
Kovácsné Szilvási Irén
Kerezsine Kovács Erika Rozália
Tóth József és családja
Rátkai Lajosné Valyon Erzsike
és családja
Bártfai Zoltán
Korpás Károly (1972, utazó),
Korpás Milán (2016)
Korpás Károlyné
Rési Erzsébet (1950)
Karsa Jánosné
Galambos Lajos
Dr. Korpás Lajos (Paks)
Molnár Dániel és családja
(Maklár)
Egerlövő Önkormányzat
Szabó János (Maklár)

Atkári Zsuzsanna
Atkári Ibolya
Molnár Károly és családja
Szilvási András és családja
Rési Lajosné (Kiss Magdolna)
Kriston László
Kriston László Balázs
Molnár Esztike

Molnár Marianna
Molnár Csilla
Molnár Istvánné Ibolya
Molnár Ibolya
Molnárné Czinege Johanna
Dr. Szilvási Ferenc és családja
Molnár Tibor és családja

Forrásanyagok

1/ Kabos Kandra: Váradi Regestrum 1898. 47. pont

2/ Lovász Emese: Újabb adatok Borsod-Abaúj-Zemplén megye 5-6. századi történetéhez (Az egerlővei temető) A Móra Ferenc Múzeum 1984/85-2. évkönyve

3/ <https://gepida.hu/hu/gepida-vilaga/gepidak-tortenete> internetes oldal

4./ Kiss Attila: A Kárpát-medence avar kori kereskedelmi külkapcsolatainak vázlata a régészeti és numizmatikai leletek tükrében. (Móra Ferenc múzeum évkönyve 228. és 234. oldal)

5/ Egerlövő község határában lévő Homokpartról az 1930-as években került a múzeum gyűjteményébe egy kis, sötétszürke, fényezett felületű, gömbtestű edényke. Miskolci Hírlap

6/ Arnóth Ádám – Lövei Pál: Az Egerlövői református templom

7/ Géczi Lajos: Anjou-kori Oklevéltár IX. 267. oklevél 1325. június 21.

8/ Soós Imre: Az egri egyházmegye plébániáinak történeti áttekintése 82. oldal Bp. 1965.

Egerlövő filia neve a Váradi Regestrumban 1221-ben tűnik fel, Lueu alakban. E helynév arra mutat, hogy eredetileg íjászlövők lakták. Köz-nemes családok bírták, ezek a XVI. században meghonosították a reformációt. A törökök 1544-től ismételten pusztítottak a faluban, melyben például 1681-ben 21 ház volt pusztá, csak 3 a lakott. Az 1683. évi török-dúlás során leégett az a szentéllyel is rendelkező református templom, melyet régen a katolikusok építettek kváderkövekből. 1746-ban a lakók közül 335 a reformátusok, 15 a katolikusok száma. Utóbbiak lelki gondozását a XVIII. században a szentistváni, a XIX. század elejétől a bor-

sodiváinkai plébános látta. el. Katolikus templom mindmáig nem épült.

9/ A református prédikátorok és lelkészek listája Egerlövői matrikula

10/ Győrffy István: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza, 737. oldal

11/ Győrffy István: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza, 786. oldal

12/ Győrffy István: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza, 786. oldal

DI. 498

13/ Sugár István: Borsodi oklevelek a Heves Megyei Levéltárban 1245-1521. Miskolc, 1980. 238. regeszta 11. és 12. oklevél

14/ Sugár István: Borsodi oklevelek a Heves Megyei Levéltárban 1245-1521. Miskolc, 1980. 46. oklevél

15/ Sugár István: Borsodi oklevelek a Heves Megyei Levéltárban 1245-1521. Miskolc, 1980. 231. Regeszta 57. oklevél

16/ Blazovich László – Géczi Lajos: Anjou-kori Oklevéltár VII. 437-438. oklevelek

17/ Blazovich László – Géczi Lajos: Anjou-kori Oklevéltár VII. 580. és 583. oklevelek

18/ Blazovich László – Géczi Lajos: Anjou-kori Oklevéltár VII. 628-629. oklevelek

19./ Blazovich László: Anjou-kori Oklevéltár VIII. 307. oklevél

20./Ekealjnyi föld: a földterület mértéke a magyar középkorban. Egy ekealjnyi föld területe, annyi, amennyit egy gazdasági évben egy jobbagycsalád képes megművelni. A szokásos ekealj 120 hold, vagyis 33,6 hektár, a királyi ekealj 150 királyi hold, tehát 42 hektár. Bogdán István 1987. 66

21./ Anjou-kori Oklevéltár 1357. 9. számú oklevél

22./ Anjou-kori Oklevéltár 289. számú oklevél

23./ Anjou-kori Oklevéltár 1424. 480. számú oklevél

24./ Dr Borovszky Sámuel: Borsod vármegye története 2. (kiadatlan) kötet 19. cédula Csánki I. 189. /BAZ megyei levéltár/

- 25./ Dr Borovszky Sámuel: Borsod vármegye története 2. (kiadatlan) kötet 22. cédula Szirmay család levéltára /BAZ megyei levéltár/
- 26./ Hungaricana 67 512. számú oklevél
- 27./ Hungaricana 67 519. számú oklevél
- 28./ Magyarország birtokviszonyai a 16. század közepén című könyv I. kötete 264. oldal
- 29./ Fekete Lajos: A hatvani szandzsák 1550. évi összeírása. Jász Múzeum, Jászberény 1968. akcse: ezüstérme, a török közigazgatás pénzegysége. A XVI. század közepén 1 akcse 2 dénárral, 50 akcse 1 magyar forinttal volt egyenértékű.
- 30./ Bayerle Gusztáv: A hatvani szandzsák adóösszeírása 1570-ből. 1998. Hatvany Lajos Múzeum, Füzetek 14.
- 31./ Dr Borovszky Sámuel: Borsod vármegye története 2. (kiadatlan) kötet 39. és 42. cédula
- 32./ Dr Borovszky Sámuel: Borsod vármegye története 1. kötet 222. oldal és Borsod Vármegye jegyzőkönyvének VI. 379. bejegyzése a kihirdetésről.
- 33./ Záloglevél Bálinti András és többek, valamint Varga Jakab és Tamás között. Lövei alias Bálinti család iratai MNL BAZ megyei Levéltár Miskolc
- 34./ Dr Borovszky Sámuel: Borsod vármegye története 2. (kiadatlan) kötet 50. cédula
- 35./ Dr Borovszky Sámuel: Borsod vármegye története 2. (kiadatlan) kötet 51. cédula
- 36./ Dr. Borovszky Sámuel a Borsod vármegye története 2. (kiadatlan) kötet 54-55. cédulái
- 37./B-A-Z megyei Levéltár: Borsodi nemesi összeírás, 1689. IV-501. a 11. kötet
- 38./ Dr. Borovszky Sámuel a Borsod vármegye története 2. (kiadatlan) kötet 63. cédula
- 39./ Hungaricana Urbárium 1767 Egerlövő (Borsod megye)
- 40./ HU_MNL_BAZML_IV_501_XXII_I_163_01-03. jpg

- 41./ Borsod megye Történeti Helységnévtára
- 42./ Árva Ferenc-Rózsa György Gyula: Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc dokumentumai a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltárban Acta Archivistica 4. (Miskolc 1998)
- 43./ Honvéd lista B-A-Z megyei Levéltár
- 44./Gracza György: Az 1848-49-IKI magyar szabadságharcz története 4. kötet (Budapest 1894-1898 Lampel Róbert (Wdianer F. és fia) kiadása
- 45./Pesty Frigyes: Borsod vármegye leírása 1864-nen 136–139. oldal
- 46./ Gazda Anikó: Zsinagógák és zsidó közösségek Magyarországon, Szerkeszti: Komoróczy Géza Bp.1991.
- 47./ Csíki Tamás: A holokauszt Borsod, Abaúj és Zemplén megyékben (www.rfmllib.hu)
- 48./ Dr. Kápolnai Iván. 2002. Mezőkövesd és környéke I-II. Népességi és gazdasági-társadalmi viszonyok a 20. század végéig. Budapest

Deák Géza: Van egy hely, ami vonz!

Biciklivel megállok a Maszolaj forró vizénél,
tekintetem körbejár a legelő zöld, üde rétségén.
Megborzongok, ahogy elnézek az Eger patak felé,
de hirtelen a Gödrök és a Lapos is tolakszik elé.

Hallatszik egy nagy csatazaj a múltból,
Kertek-Falu-Zug ifjúsága tombol.
Az Ócskatemetőben vége lesz a harcnak,
sárgolyósújtásban győznek a legjobbak!

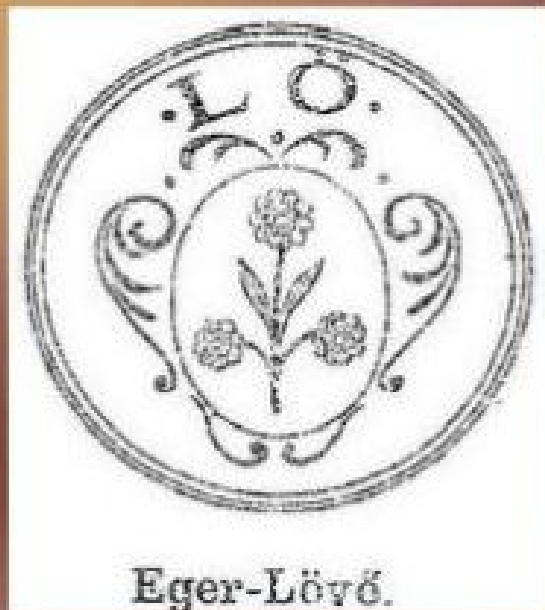
Régen a Kultúrház-Kocsma és a Presszó
környéke hangos volt, akár sok kórus szó.
Magyar nóták tucatjai szálltak fel az égig
teke, snóbli, biliárd és kártya, ez mind ki lett ám próbálva.

Jó barátok, ismerősök sok-sok kedves ember,
játszanánk mi együtt tudom végtelenségig, türelemmel.
Több életet is átjátszanánk, ha mindenki újra élne,
vagy talán pár pillantás is elég lenne Egerlövőre?
Lassan csak ez marad, ez a szép temető
s a falu felől szárított fű illatát hozó szellő
Mennyi név a fejfákon s köztük a legkedvesebbek
gondolatban velük vagyunk mi, földi emberek.

A buszmegállóból lassan elindul a busz,
millió emlékképet elhagyunk,
ám mi már örökké egyek vagyunk!

ISBN: 978-615-5539-45-9

Eger-Lövő.

A felső képen Eger-Lövő pecsétnyomója
az 1860-as évekből.

Az alsó képen látható zászlót a pecsétnyomón található
motívumok felhasználásával készítette néhai Szegedi
Miklós, aki a Generációk Háza megálmodásával és
kialakításával sokat tett Egerlövő múltjának és
hagyományainak megőrzéséért.

